

หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดพระพทธศาสนาและจริยธรรม
ระดับมัธยมศึกษา

หมอลง บุญเฮอ

DCID LIBRARY

0000007627

เล่ม 170

ก 546น

ค.1

หนังสือส่งเสริมการอ่าน
ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรม

ระดับมัธยมศึกษา

เรื่อง

หมอบุญเอื่อ

ของ

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง ๓,๐๐๐ เล่ม

พ.ศ. ๒๕๒๘

ปกกระดาษราคาเล่มละ ๒๑.๐๐ บาท

(ห้ามขายเกินกว่าราคาที่กำหนดไว้)

จัดพิมพ์โดยองค์การค้ำของคุรุสภา

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

๕๒ ถนนลาดพร้าว บางกะปิ กรุงเทพมหานคร

มีลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ

เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยกรมวิชาการได้จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุด พระพุทธศาสนาและจริยธรรม เรื่อง หมอบุญเอื้อ สำหรับระดับมัธยมศึกษา ขึ้น กระทรวงศึกษาธิการได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้หนังสือนี้ใน โรงเรียนได้

ประกาศ ณ วันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๘

พ.ร.ก.

(นายพจนอม แก้วกำเนิด)

รองปลัดกระทรวง รักษาราชการแทน
ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ

วันที่.....	๒๗ ต.ค. ๒๕๔๔
เลขทะเบียน.....	๗ ๐๕๖๒๙ ก-๑
เลขเรียกหนังสือ.....	๗ ๑๗๐

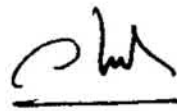
๑ ๕๔๖ ๔

คำนำ

พระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติไทยมาช้านาน มีส่วนช่วยให้สังคมไทยอยู่ได้อย่างสันติสุข ช่วยสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตลอดจนวัฒนธรรมไทยมาตลอด กระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระพุทธศาสนา และเห็นควรส่งเสริมให้นักเรียน ตลอดจนเยาวชนได้ยึดมั่นปฏิบัติตามหลักธรรมโดยสม่ำเสมอ จึงได้มอบหมายให้กรมวิชาการจัดทำหนังสือเสริมประสบการณ์ขึ้น ในการจัดทำหนังสือดังกล่าว กรมวิชาการได้ขออนุมัติกระทรวงศึกษาธิการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติมและหนังสืออุทิศเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรมระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาชั้นคณะหนึ่ง ดังรายชื่อท้ายหนังสือนี้

หนังสือส่งเสริมการอ่าน ชุดพระพุทธศาสนาและจริยธรรมระดับมัธยมศึกษา เรื่อง หมอบุญเอื้อ นี้ นางสลาย โรจนสโรช เป็นผู้เขียน นางแมนมาส ขวลิต เป็นผู้ตรวจ เป็นหนังสือที่ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักใน重要性ของความพยายาม ความมีมานะบากบั่น ความเมตตากรุณา การรู้จักคบมิตร ฯลฯ อันเป็นคุณธรรมที่จะเอื้อให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินชีวิตได้สำเร็จสมความมุ่งหมาย ทั้งได้เขียนให้เป็นเรื่องที่น่าสนใจและเพลิดเพลินอีกด้วย จึงมีคุณค่าที่นักเรียนและผู้สนใจควรจะได้อ่านเป็นอย่างยิ่ง

กรมวิชาการขอขอบคุณคณะกรรมการฯ ผู้เขียน ผู้ตรวจ ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้หนังสือนี้สำเร็จด้วยดีไว้ ณ โอกาสนี้

(นายวิเวก ปางพุดพิงศ์)

อธิบดีกรมวิชาการ

๓๐ มกราคม ๒๕๒๘

สารบัญ

		หน้า
๑	เขาชื่อบุญเอื้อ	๑
๒	คบคนชั่วพาดัวไปหาผิด	๑๒
๓	รักชาติ	๒๒
๔	เหตุเกิดคืนวันจันทร์ปราศ	๓๐
๕	อันความกรุณาปรานี	๓๗
๖	ชีวิตนี้ต้องมีเป้าหมาย	๔๕
๗	น้ำท่วม	๕๓
๘	ชีวิตต้องสู้	๖๔
๙	ความหวังยังไม่สิ้น	๗๓
๑๐	เธอชื่อเรณู	๘๒
๑๑	อยู่กับหลวงตา	๙๑
๑๒	แพทย์ฝึกหัด	๑๐๐
๑๓	ยาย	๑๐๘
๑๔	นายแพทย์ดีเด่น	๑๒๐

เขาซื้อบุญเอื้อ

บุญเอื้ออยู่ที่ห้องแถวเล็ก ๆ เก่าชอมซ่อในซอยแคบ ๆ ไม่ห่างไกลจากโรงเรียนมากนัก ห้องที่บุญเอื้ออยู่เป็นห้องแถวไม้ชั้นเดียว มีห้องเดียวจริง ๆ เว้นที่ไว้เป็นห้องน้ำห้องส้วมตรงมุมในนิดเดียว ส่วนในห้องใหญ่นั้นเป็นทั้งห้องนอน ห้องทำงาน และห้องครัวไปด้วยในตัว

ที่ห้องของบุญเอื้อ จำเป็นจะต้องมีเตียงเล็ก ๆ และเตี้ย ๆ ไว้สำหรับยาย เนื่องจากยายแก่มากแล้ว จะลุกนั่งบนพื้นห้องอย่างบุญเอื้อ และแม่ไม่ถนัด ยายบ่นว่าปวดหัวเข่า และไม่มีแรงที่จะยันตัวลุกขึ้นจากพื้นห้องได้ ยายพูดเสมอว่า เรือนโบราณที่ยายเคยอยู่นั้น เขามี

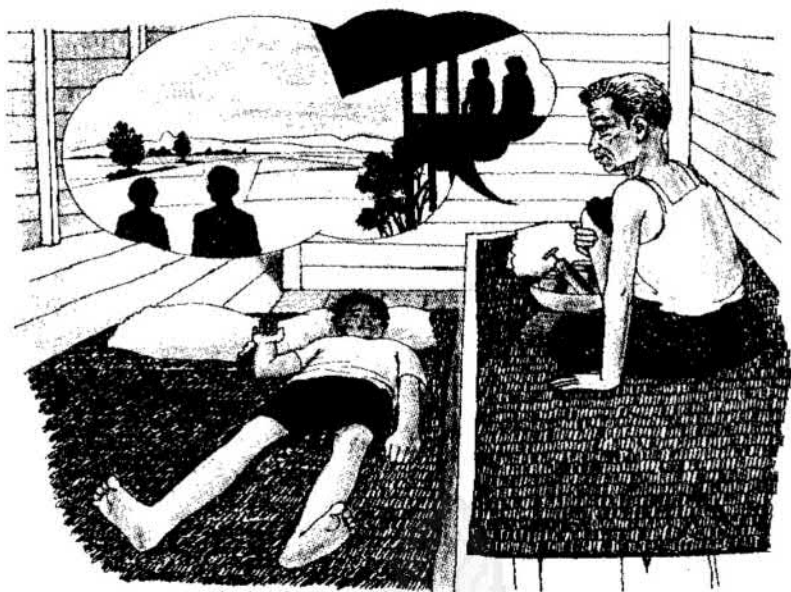

ยกพื้นเป็นสองชั้น เวลานั้นราบ ๆ แล้วจะลุกขึ้น คนแก่อายายจะถัดมาจนถึงขอบยกพื้น หย่อนเท้าลงบนพื้นชั้นถัดลงมาแล้วก็ลุกขึ้นได้ แต่บ้านเรือนสมัยใหม่นี้ทำพื้นชั้นเดียว ยายไม่มีที่จะหย่อนเท้าลงมาก่อนจะลุกขึ้น จึงจำเป็นต้องมีเตียงสำหรับยาย นั้ง นอน และทำงาน สารพัดบนเตียงเล็ก ๆ นั้น และเพียงเท่านั้นยายก็พอใจ

แต่เตียงไม้เก่า ๆ ของยายนั้นเป็นประโยชน์สำหรับบุญเอื้อ คือเป็นโต๊ะสำหรับนั่งบนพื้นแล้วเขียนหนังสือบนเตียงยายไปด้วย ใต้เตียงของยายยังเป็นที่สำหรับบุญเอื้อและแม่ เก็บเสื้อผ้าหมอนและมุ้ง เมื่อตื่นนอนแล้วพับเรียบร้อยสอดเก็บเอาไว้ ทำให้มีพื้นที่ห้องว่างพอจะทำงานอื่นอีกได้ และก่อนจะนอนจะต้องดึงเสื้อผ้าหมอนมุ้งออกมาจากใต้เตียงยาย ใต้เตียงยายอีกนั่นเองที่บุญเอื้อและแม่จะเก็บสิ่งของที่วางเกลื่อนกล่นไว้ตอนกลางวัน เข้าไปเก็บแทนที่เครื่องสำหรับนอนของบุญเอื้อและแม่ นับว่าเตียงนอนของยายมีประโยชน์มากมายทีเดียว

กลางคืน ยายจะนอนบนเตียง ซึ่งพอดีตัวยาย ยายเป็นคนนอนไม่ดิ้นจึงไม่เคยพลิกตัวหล่นมาทับบุญเอื้อที่นอนอยู่หน้าเตียงยายเลยสักคืน บุญเอื้อเคยคิดว่า ถ้าหากเป็นเขานอนบนเตียงของยายคงจะหล่นลงมาข้างเตียงคืนหนึ่งไม่รู้วาก็ครั้ง

นางอ้อมแม่ของบุญเอื้อทำขนมตอนกลางวัน แล้วก็เอาไปขายหน้าโรงพยาบาลในตอนเย็นจนกว่าภาพยนตร์จะเลิก ดังนั้นตอนหัวค่ำเมื่อบุญเอื้อยังไม่นอน ยายก็จะเล่าเรื่องเก่า ๆ ให้ฟัง ยายนอนเล่าบ้าง นั่งเล่าบ้างอยู่บนเตียง ส่วนบุญเอื้อนอนหน้าเตียงยาย แล้วก็ฟังยายเล่าไปเรื่อย ๆ บุญเอื้อยังคิดว่ายายเป็นคนมีความรู้มากทีเดียว ช่างเก็บมาจำแล้วก็ช่างเล่าถ่ายทอดต่อให้เขา ซึ่งเป็นหลานคนเดียวของยายฟังอีกด้วย

บางครั้งยายก็เล่าถึงเรื่องพ่อของบุญเอื้อให้ฟัง ซึ่งแม่ไม่เคยจะมีเวลาเล่าให้ฟังมากนัก และเมื่อพ่อมาชั่งนาน ๆ ครั้ง พ่อก็ไม่มีโอกาสจะเล่าให้บุญเอื้อฟัง อาจจะเป็นเพราะมีธุระมาก มาพักกับบุญเอื้อเพียงคืนเดียว รุ่งเช้าพ่อก็ต้องรีบตะลัดตานจากไป และในระยะหลังพ่อหายไปแสนนาน เป็นปี ๆ เห็นจะได้

ยายเล่าว่า พ่อของบุญเอื้อเป็นคนดี เป็นลูกชายคนเดียวของปู่ย่า มีนาหลายสิบไร่ บุญเอื้อมีอาสองคนเป็นผู้หญิง และยังสาวมาก เวลานี้อยู่กับย่าที่จังหวัดศรีสะเกษ หรืออะไรแถวนั้นที่บุญเอื้อจำไม่ได้ว่าบุญเอื้อเคยไปหรือไม่ เนื่องจากเป็นลูกชายคนเดียว มีนาที่จะต้องช่วยปู่ทำมาก พ่อจึงไม่ได้เรียนหนังสือสูง ๆ อย่างที่พ่อหวังจะให้บุญเอื้อเรียน พ่อไม่มีฝีมือทำอะไรเลย นอกจากทำนา และอาสาวของบุญเอื้ออีกสองคนก็เช่นเดียวกัน จบชั้นประถมที่ทางการบังคับว่าเด็กทุกคนต้องเรียน แล้วก็ออกมาช่วยทำนาที่บ้าน

ปู่ของบุญเอื้อไม่เล่นการพนัน ไม่กินเหล้าเมายาอย่างบางคน ยายเห็นว่าปู่ของบุญเอื้อเป็นคนดี พ่อของบุญเอื้อก็เป็นคนดี พ่อจะเป็นที่พึ่งของครอบครัวได้ ดังนั้นเมื่อพ่อมาชอบแม่ของบุญเอื้อ ยายก็เลิখেใจที่จะยกให้

แต่อยู่มา ตอนนั้นบุญเอื้อยังฟังจะเกิด ปู่ก็เกิดเป็นโรคที่ชาวบ้านเขาเรียกว่า ฝืนท้อง หมอบอกว่าเป็นโรคปอด บ้านของปู่อยู่ไกลห่างจากสถานอนามัยและหมอแผนปัจจุบัน ต้องอาศัยหมอโบราณกินยาไทยบ้าง ยาแผนปัจจุบันบ้างตามมีตามเกิด จนกระทั่งต่อมาพาปู่เข้ามารักษาที่โรงพยาบาลในเมือง เขาว่าปู่เป็นโรคมะเร็งในปอด แต่ก็พอจะเยียวยารักษาได้ ถ้าพาปู่มารักษาตัวที่กรุงเทพฯ

ยายไม่ได้เล่าว่า การพาปู่มารักษาตัวที่กรุงเทพฯ นั้น มันเป็นอย่างไรมาก่อน แต่ยายเล่าว่า การรักษาครั้งนั้น ยังผลให้หมดตัว ยากจนลงเห็นทันตา พ่อต้องเอาที่นาไปประกัน กู้เงินเขามาเป็นค่ารักษาปู่ ยายบอกว่า การทำอย่างนั้นเขาเรียกว่า จานอง ที่นาถ้าหากไม่เอาเงินไปคืนให้เขาตามกำหนดพร้อมทั้งดอกเบี้ย เจ้าของเงินเขาก็จะยึดที่นานั้นไป

ไม่แต่เท่านั้น เมื่อปู่ใกล้จะตาย ปู่ก็ให้พ่อของบุญเอื้อบวช ปู่อยากจะเห็นลูกชายคนเดียวของปู่อยู่ในผ้าเหลือง ปู่เชื่อเหมือนชาวพุทธทั้งหลายเชื่อว่า ถ้าหากลูกชายได้สืบทอดพระศาสนาโดยได้มีโอกาสเข้าปฏิบัติพระวินัยโดยเคร่งครัด ได้เรียนรู้และปฏิบัติพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ด้วยดีแล้ว ย่อมจะพาให้วิญญาณของพ่อแม่ของผู้ที่ได้บวชเรียนนั้นไปสู่โลกแห่งความสุข ที่เรียกว่า สุขคติภพ พ่อจึงต้องไปบวชเพื่อสนองพระคุณบิดาของตน ส่วนงานทางบ้านนั้นก็ป็นหน้าที่ของแม่ ย่า และอา ๆ ของบุญเอื้อจะทำแทนต่อไป

ยายว่าโรคของปู้นั้นเป็นโรคกินเงิน และกินเวลา ทรมาณอยู่นานทีเดียว ยายบ่นว่าอะไรไม่ร้ายเท่าโรคมะเร็ง มันเกาะกินแล้วไม่มีทางที่จะรักษาหายในสมัยนั้น ที่นาก็แปลงที่มีอยู่ก็ถูกเอาไปจำนองแปลงแล้วแปลงเล่าจนหมด

แล้วลงท้ายปู้ก็ตาย มันก็เป็นประเพณีของคนที่เคยมีคนนับหน้าถือตาว่ามีเงินที่จะต้องทำงานศพให้ใหญ่โต งานของปู้ก็ไม่ได้ใหญ่โตมากนัก แต่ความที่มีพวกพ้องพี่น้องและเครือญาติมาก ก็ต้องบอกกล่าวกันไป ตามบ้านนอกนั้น เมื่อมีงานกันทีก็ต้องพากันมาทั้งครอบครัว มากิน มานอน มาช่วยงานกัน งานเล็กมันก็ต้องกลายเป็นงานใหญ่โตตามจำนวนคน แทนที่จะมีแต่เพียงพิธีทางศาสนา มีการสวดพระอภิธรรม มีการเลี้ยงพระในวัดซึ่งมีไม่กี่รูป ก็กลายเป็นต้องเลี้ยงคนอีกจำนวนมากมาย ยายเล่าแล้ว ยายก็ถอนใจ สิ่งเหล่านี้ก็หมายถึงเงิน

เมื่อบวชพ่อของบุญเอื้อก็เหมือนกัน ยายเล่าว่า ถ้าบวชที่กรุงเทพฯ ไม่ค่อยจะสิ้นเปลืองเท่าไร แต่บวชในชนบทนั้นสิ้นเปลืองมาก บางทียายก็คิดว่า การทำอย่างนั้น แม้มันจะเป็นประเพณีเก่าก็ควรจะต้องตัดลดลงได้บ้างแล้ว เพราะมันเป็นการดำน้ำพริกละลายแม่น้ำ ยายอธิบายต่อไปว่ามันเป็นการสิ้นเปลืองโดยไม่ทำอะไรให้ดีขึ้นเลย

เมื่อพ่อสึกจากพระออกมา พ่อก็ไม่มีที่ทางจะทำนา พ่อจึงจำเป็นที่จะต้องพาแม่และบุญเอื้อมาหาภินิหารกรุงเทพฯ

นี่เอง เป็นต้นเหตุให้บุญเอื้อ และแม่ต้องมาอยู่ที่นี้ ที่ห้องแถวเล็ก ๆ แห่งนี้ทั้งที่เคยมีนาตั้งหลายสิบไร่ นับเป็นร้อยไร่ก็เห็นจะได้

แต่ยายเน้นว่า เพราะพ่อของบุญเอื้อเป็นคนดี มีความกตัญญูต่อบิดามารดาเป็นที่ยิ่ง ไม่เคยปรีปากบ่นหรือทอดย ยายมั่นใจว่าไม่ช้าพ่อจะต้องหาเงินมาได้ถอนที่นาจากเจ้าของเงินคืนมาได้

เพียงแต่ยายเสียดาบที่พ่อของบุญเอื้อไม่มีวิชาความรู้อื่นที่จะเป็นวิชาชีพติดตัว นอกจากการทำนา งานของพ่อที่หากินอยู่ในกรุงเทพฯ จึงเป็นเพียงกรรมกร ค่าแรงงานวันละไม่เท่าไร ไม่เพียงพอที่จะเหลือกินเหลือใช้ส่งไปบ้าน ทั้งที่แม่ก็ช่วยหาโดยการทำขนมขาย ยายบอกว่า

“นี่เองที่ยาย พ่อและแม่ หวังที่จะให้บุญเอื้อเรียนหนังสือสูงขึ้นไป เพื่อจะได้มีวิชาติดตน” และยายยังบอกต่อไปว่า “พ่อแกบอกเสมอว่า คนเราเกิดมาแล้วต้องต่อสู้”

บุญเอื้อคิดว่า ใช่แล้ว เราต้องต่อสู้ ชีวิตนี้ต้องมีการต่อสู้

ยายเล่าว่า “แต่แรกพ่อของแกก็ทำงานในโรงงานใกล้ ๆ นี้ แต่ต่อมาเขาว่า งานเหมื่อนนั้นได้รายได้ดีกว่า พ่อของแกก็เลยไปทำงานที่เหมื่อนกับเพื่อน แต่ที่เหมื่อนไม่มีโรงเรียน บุญเอื้อจะต้องเรียน ก็เลยให้แม่และบุญเอื้ออยู่กรุงเทพฯ เพื่อให้บุญเอื้อได้เรียนหนังสือ แล้วเอายายมาอยู่เป็นเพื่อน”

เพราะเหตุนี้เอง บุญเอื้อจึงเห็นว่านาน ๆ พ่อจึงจะกลับมาบ้านสักที และพอมาถึงพ่อก็ต้องรีบจากไปเพื่อจะไปเยี่ยมเยียนย่าและอา แล้วก็รีบกลับไปทำงาน การलगานแต่ละครั้งของพ่อ หมายถึงว่า พ่อจะต้องถูกตัดเงินที่จะได้รับลงไปตามส่วนของวันลา

ในระยะหลังพ่อหายไปนานหลายเดือน ยายบอกว่า “ไปทำงานที่ตะวันออกกลางยายก็ออกเป็นห่วงเหมื่อนกัน เพราะที่นั่นเขารบกันหนัก กลัวว่าพ่อของแกจะเป็นอันตรายลงไป แต่ยายก็ยังมั่นใจว่า พ่อของบุญเอื้อเป็นคนดี มีความกตัญญูต่อพ่อแม่ มีความรักลูก รักเมีย ยายคิดว่า พ่อของบุญเอื้อต้องไม่เป็นอันตราย”

“พ่อจะได้เงินเดือนมากหรือนาย” บุญเอื้อถาม

“พ่อของบุญเอื้อไม่มีความรู้อะไรพิเศษ ยายไม่แน่ใจนักดอก

หลาน” ยายถอนใจ “แต่เขาเป็นคนดี คงจะมีฝีมือบ้างเมื่อคราวเขาไปทำงานที่เหมือง” ยายก็ไม่รู้เหมือนกับบุญเอื้อว่า ที่เหมืองเขาทำงานอะไรกัน แต่บุญเอื้อคิดว่า น่าจะขุดดินขึ้นมาล้างเอาแร่ ไม่น่าจะต้องหาความรู้อะไรเป็นพิเศษเพื่อจะไปใช้

ส่วนเรื่องของยาย ยายไม่ได้เล่า แต่จากที่ยายพรั่สอนบุญเอื้อ ทำให้บุญเอื้อพอจะรู้ยู่บ้าง และพยายามที่จะคุยถึงเรื่องความหลังของยาย

“คนเรานี้มันต้องคบเป็น” ยายมักพูดเสมอ “เขาว่าคบคนดีเป็นศรีแก่ตัว คบคนชั่วละก็ต้องแพ้ยไป”

หรือบางทียายบอกว่า “คบคนชั่วพาตัวไปหาผิด คบบัณฑิตพาตนไปหาผล”

บุญเอื้อจะบอกว่า “ไม่เห็นเข้าใจเลยยาย”

ยายก็จะบอกว่า “คนชั่วนะตัวชั่ว ทำอะไรก็มักจะชั่วผิดกฎหมาย บ้าง ผิดศีลผิดธรรมบ้าง กินเหล้าเมายาบ้าง ไม่มีอะไรดีขึ้นเลย กินเหล้าเมายาหมดสติยังคิด หมดความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ก็มักจะทำอะไรผิดอย่างทะเลาะกันบ้าง ไปสมคบกันจับปล้นเขาบ้าง ยังติดยาเสพติดแล้วยังไปกันใหญ่ ชีวิตทั้งชีวิตก็เสียไป ส่วนคบบัณฑิต หมายถึง คบคนมีวิชาความรู้ เราก็ก็นึกได้รู้ ได้พลอยมีความรู้ไปด้วย อะไรดี อะไรชั่วพวกคนดีเขารู้ เขาก็ไม่ทำความชั่วหรือความผิด เราก็กบเขา ทำตามเขาก็ดี สบายใจ ไม่เหมือนตา เขาชอบคบคนชั่ว”

บุญเอื้อก็รู้จักตามอีกอย่างคือ ชอบคบคนที่ยายไม่ชอบ และยายหาว่าคนที่ตาคบคือคนชั่ว “คบคนช่วนั้นไม่เป็นมงคล” ยายว่า “มงคลคือความดีแก่ตน มีความเจริญแก่ตน คนที่คบคนดี เขาจึงว่าเป็นมงคล เข้าใจไหม”

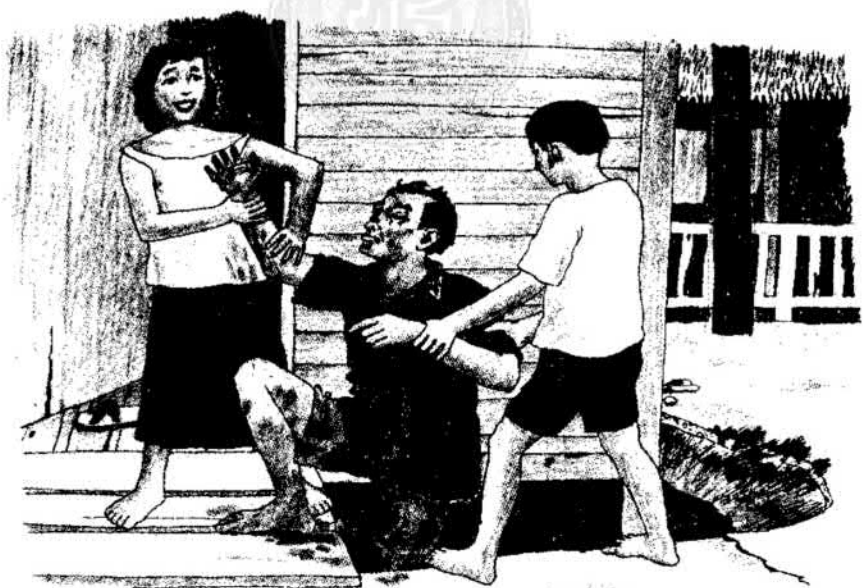
เขายังไม่ทันได้ตอบยายก็ได้ยินเสียงดังขึ้น

“เออระเหยลอมมา ลอยกลับมานอนวัง ถนนมันไม่ดีหลุมบ่อมันมีมากจัง ...” เสียงอ้อแอ้ร้องเพลงดังสนั่นคับชอยใกล้ห้องที่บุญเอื้อกับยายพักมาทุกที

ที่จริงสภาพของคนอยู่ห้องแถวก็เป็นอย่างนี้ เพราะชอยมันแคบและบ้านก็มีเพียงฝาไม้บาง ๆ กันเท่านั้น ยิ่งวันเงินเดือนออก นายจั่นคนข้างห้องนั้นเมาเป็นประจำ

“เออระเหยร้อยชั่ว ...”

เสียงร้องขาดหายไปมีเสียงดังโครม แล้วก็มีเสียงร้องเรียกตามมาว่า “โฮยโย สมพร สมพร มาช่วยพี่ที่ ... ว้า ... ไปไหนกันหมดหื่อนี้ ... ว้า ... ขึ้นไม่ได้ อ้ายเกือกมันดันไปขัดอยู่กันతో”

ยายกระซิบกระซาบว่า “ถ้าจะหล่นลงไปในห้องข้างถนนแล้ว
กระมัง”

เสียงประตูข้างห้องเปิดดังโครม มีเสียงผู้หญิงร้อง “ว้าย”
แล้วก็กลายเป็นเสียงแปรแปรนแสบหว่า “เดินภาษาอะไรล่ะพี่จัน ยัง
ไม่ขึ้นมาอีกล่ะ หรือจะนอนในห้อง หะ”

“ลุกไม่ขึ้น” เสียงอ้อแอ้ “มาช่วยนุศหน่อยซีแม่คุณ”

บุญเอื้อคิดว่าคงจะทุลักทุเลพิลึก เพราะนายจันเป็นคนร่างใหญ่
ส่วนภรรยานั้นตัวเล็กนิดเดียว เขาขยับตัวมองตายายคล้ายกับจะถามว่า
“ไปช่วยเขาหน่อยดีไหมยาย”

ยายพยักหน้า บุญเอื้อจึงเปิดประตูห้องออกไป

“เออดี บุญเอื้อช่วยน้าหน่อย ...” ภรรยานายจันพูด แล้วก็
ช่วยบุญเอื้อนุศร่างแขนนายจันให้ยืนขึ้น ก้าวจันมาจากท่อน้ำซึ่งไม่กว้าง
มากนักgrimถนนปูนแคบ ๆ ของซอยนั้น

“ขอบใจ” สมพร ภรรยานายจันบอก

บุญเอื้อไม่พูดจาอะไร ประคองนายจันเข้าไปในห้องซึ่งอยู่ข้าง
ห้องนอนของเขา แล้วก็รีบกลับมาเข้าห้องนอนของตน ปิดประตู
กระซิบบอกยายว่า

“เมาไม่เป็นสับประรดเลยยาย”

ยังไม่ทันที่ยายจะตอบ มีเสียงเอะอะทะเลาะกันข้างห้อง

“เงินเดือนออกพี่จันเอาไปไว้ไหนหมด”

“หา ... กระเป๋ ใส่วักระเป๋” เสียงอ้อแอ้ตอบ ก็ยังดีมีสติ
อยู่บ้าง

มีเสียงตึงตังสักครู่ก็มีเสียงถามว่า “ตกอยู่ในท่อหรือเปล่าพี่จัน”

แล้วก็มิเสียงเปิดประตูออกไปอีก เสียงทะเลาะกันเอะอะ เรื่อง
กระเป๋หาย แล้วก็มีเสียงถามว่า “พี่จันไปแะที่ไหนมาบ้าง จำได้ไหม”

ยายหันมามองบุญเอื้อ อาจจะนึกเหมือนบุญเอื้อ การที่ไปช่วย
 ดึงนายจั่นขึ้นมาจากที่นั่น จะถูกโทษเรื่องกระเป๋าสเงินนายจั่นหายด้วย
 หรือไม่

แต่เสียงนายจั่นร้องเพลงออกมาอีกว่า “เอ้อระเหยลอมมา มัน
 ลอมมาแล้วก็ลอมวน ใครหนอสัปดน เอากระเป๋าเราไป...”

“พี่จั่น ฉันหนวกหูจะแย่แล้ว ไปแวะที่ไหนบ้าง”

นางสมพรเมียนายจั่นถาม แสดงว่าการไปควานหาที่ต่อน้ำนั้น
 ไม่ประสบผล แต่ก็ยังโชคดีที่คนทั้งสองไม่ได้คิดอกุศลว่า บุญเอื้อ
 หิบบเอดมา

“นอนงีบนึ่งก่อนน่า แล้วก็คิดออก” เสียงอ้อแอ้พูด “แวะ
 ที่ไหนหือ ... แวะกินเหล้าที่หน้าโรงหนัง ...”

“กินกับใครบ้าง รู้ไหม แล้วนี่กลับกันหมดหรือยัง” เสียง
 ภรรยาของนายจั่นถามต่อคงจะมีการเขย่าตัวให้นายจั่นลืมตาเล่าต่อไป

“หลับไม่ได้ ต้องไปเอากลับมาก่อน”

“เออน่า ...”

ยายกระซิบว่า “จั่นให้กลับไปอีกก็ยิ่งเมาแประไปใหญ่” มอง
 หน้าบุญเอื้อแล้วก็บอกว่า “คนกินเหล้าเมาขาดสติก็เดือดร้อนอย่างนี้
 สถิติสั่งไม่มีดอก”

“พี่จั่นต้องกลับไปเอามาละ” นางสมพรส้าตบนายจั่น

“มันกำลังจะตีกันรู้ไหม มันกำลังจะมีเรื่องเขม่นกัน พี่ก็เลย
 ลูกหนีมันมายังงั้นแหละ” นายจั่นอธิบายอ้อแอ้ต่อไป “เรียกมันมา
 กินด้วยดี ๆ แหมมันเขม่น”

“ไม่ได้พี่จั่นต้องกลับไปเอากระเป๋าคืนมา” ฝ่ายภรรยาไม่ฟัง
 เสียง

ต่อจากนั้นก็มียี่สิบแปดประตู มีเสียงเหมือนคนเซตลาออกไป
เข้าใจว่านายจั่นคงจะถูกเมียผลักออกประตูไป แล้วก็มีเสียงประตูห้อง
ปิดดังโครมสะเทือนมาถึงห้องของบุญเอื้อ

ทั้งบุญเอื้อและยายถอนใจพร้อมกัน ที่จริงห้องนอนของบุญเอื้อ
นั้นก็ไม่น่ารังเกียจ มันก็ให้ความสุขความสบายบุญเอื้อ แม่และยาย
พอสมควร แต่บางครั้งมันก็นำรำคาญเพราะคนข้างเคียงอยู่มากเหมือนกัน

คบคนชั่วพาทัวไปหาผิด

วันนั้นดูเหมือนจะเป็นวันศุกร์ต้นเดือน คือวันเงินเดือนออก แม่ของบุญเอื้อกลับบ้านแต่วัน บุญเอื้อและยายเข้าใจว่าขนมคงจะหมดเร็วแม่จึงได้กลับเร็วผิดปกติ แต่ที่แท้ยังมีขนมเหลือในหีบที่แม่ของบุญเอื้อหีบกลับมาอีกมาก พอนางอ้อมแม่ของบุญเอื้อมาถึง บุญเอื้อรีบรับหีบมาจากแม่

“ทำไมวันนี้แม่กลับวันนั้เกล้า ขนมยังเหลืออีกตั้งเยอะ” บุญเอื้อถาม

นางอ้อมนั่งลงบนเตียงข้างชาย ถอนหายใจเฮือก มองดูบุญเอื้อ
นำขนมออกจากกระຈาด “นึกว่าวันนี้คงจายแน่” แม่ของบุญเอื้อบ่น
“ที่ไหนได้ เก็บขนมแทบไม่ทัน วังกันเสียเลย” เสียงจะโดนลูกหลง”

“เกิดอะไรล่ะ” ขยายถาม

“กินเหล้ากันนะซี อยู่ที่ร้านหมอนม ตรงทางที่จะเข้าโรงหนัง”
นางอ้อมเล่าต่อไป “เงินเดือนออกก็เลยเสียหมดทั้งเดือน หรือเขาจะได้
อะไรมาเป็นพิเศษก็ไม่รู้ แล้วก็เลยติดหมอนมกับคนกินเหล้าอยู่ที่โต๊ะ
ข้าง ๆ เป็นพวกเด็กหนุ่ม ๆ อายุไม่มีใครเกินสามสิบเห็นจะได้ เขา
ว่าเป็นพวกเจ้าถิ่น” เสียงแผ่วลงจนเกือบเป็นเสียงกระซิบ ซึ่งบุญเอื้อ
แทบจะไม่ได้ยิน ที่จริงพวกอยู่ห้องแถวจะต้องพยายามพูดเสียงเบาลง
เพราะกลัวคนข้างเคียงจะได้ยิน เนื่องจากฝาที่กั้นห้องก็ไม่หนานัก
อีกประการ ถ้ายังเป็นเรื่องนินทาคนแล้วก็ยิ่งระวังมากขึ้น

“ไม่รู้ยังงี้เกิดพูดจาหรือใช้สาขายากันอย่างไรก็ไม่รู้ ก็เลยลูก
จันตึกัน เขาว่าแทงกันยับไปเลย จันรับเก็บของ ไม่ได้ไปดูเขา ไม่จัน
ต้นทุนหายปลายทุนหลุดแน่ ไม่ฟังดอกแม้ว่าใครผิดใครถูก วังหนี
แน่นอนเลย”

แม่ของบุญเอื้อเล่าแล้วก็หอบไปด้วย ล้วงกระเป๋าเสื้อเอาเงิน
จั้นมานับ เป็นการทบทวนว่าเงินหายไปเท่าไร หรือได้มาเท่าไร

ชายของบุญเอื้อ ถอนใจตามลูกสาว “มันก็แบบเฉียวกันกับ
พ่อของแกนั่นแหละ นี่ถ้ามีการตายมันก็คงจะตายเปล่า ๆ ปลื้ ๆ จับมือ
ใครดมไม่ได้”

บุญเอื้อก็รู้มาอีกตอนหนึ่งว่า ตาของบุญเอื้อที่ขายป่นนักหนา
ว่าคบคนไม่ดี คงจะชอบคบคนชั่วเหล้าอย่างรายนี้ และคงจะตายด้วย
เรื่องจากวงเหล้ากระมัง

“เมื่อที่นายจันเมงกลับมา กระเป๋ายืมเขาให้ไปตาม” ยายบอกแม่ของบุญเอื้อ

“นายจันนี่ตามปกติเป็นคนเฉย ๆ เพียงแต่ชอบเหล้ามากไปหน่อย เมียเขาบ่นว่าวันเงินเดือนออกที่ไร เงินไม่ถึงบ้าน เพราะมีเพื่อนรุมกันเลี้ยงเหล้า หมากระเป๋ากลับบ้านทุกที ลูกเมียเป็นอย่างไรไม่รู้ พอเหล้าถึงคอสะก๊ฟอ้อมหมดสิ้น พอหายเมาก็ร้องบอกว่า เสียใจต่อไปนี้จะเลิกกินละ แต่จิตใจเพ้อฝันไม่ได้สักที”

มีเสียงคนวิ่งผ่านห้องของบุญเอื้อไป มีเสียงเอะอะ แล้วก็ มีเสียงอ้อแอ้ว “ผมเปล่า... ผมเปล่าครับหมวด”

นางอ้อมแม่ของบุญเอื้อกระซิบกระซาบว่า “ถ้าตำรวจจะมาจับนายจัน”

ยายถอนใจ “อาจจะมีคนตาย” ยายของบุญเอื้อน่าจะคิดไปถึงครึ่งเรื่องของตาก็เป็นได้ แต่แล้วก็หันมามองบุญเอื้อ “เห็นไหมบุญเอื้อ คบคนไม่ดีมันก็เดือดร้อนอย่างนี้”

นางอ้อมแม่ของบุญเอื้อหันไปกอดยาย “แม่ก็ บุญเอื้อไม่ใช่เด็กเกร”

ยายปัดมือแม่ออก “บุญเอื้อยังเด็ก เราต้องบอก ต้องแนะว่า คบคนมันต้องดูคนดี ไม่ใช่คบคะไม่เลือก คนเรานี่มันดูออกใครดีใครไม่ดี กิริยามันบอก ความประพฤติมันบอก บุญเอื้อจำยายพูดไว้ก็แล้วกันว่า คนเราคบคนดีก็เป็นมงคลแก่ตัว มีความสุขความเจริญ คบคนชั่วมันก็อย่างที่เห็นกันอยู่เดี๋ยวนี้แหละ”

นางอ้อมถอนใจ หันมามองลูกชาย พอดีกับบุญเอื้อหันมามองแม่ ได้เห็นสายตาของแม่มีความรัก ความห่วงใยตนอย่างเหลือเกิน

บุญเอื้อรู้ว่า แม่หวังดี และห่วงใยตน เหมือนยาย หรืออาจ

จะยิ่งกว่ายาย แต่แม่ไม่พูด ในสายตาของแม่นั้นบอกยิ่งกว่าคำพูดเป็นไหน ๆ

“ผมเปล่าครับหมวด” ดูเหมือนเสียงที่อ้อแอ้จะเริ่มเป็นเสียงคนปกติแล้ว “หมวดก็เห็นว่าผมกำลังจะเดินออกไป”

“บอกว่าเปล่ายังไง ก็กระเป๋าสตางค์นี้มันของใคร ตกอยู่ในที่เกิดเหตุ” เสียงเจ้าหน้าที่ยืนยัน

บุญเอื้อนก็รู้ได้ทันทีว่ากระเป๋าเป็นเหตุ ทำให้ตำรวจย้อนเข้ามาจับนายจัน

“ในกระเป๋ามีชื่อของแก่นี่นา... เห็นไหมบัตรประจำตัวก็มีแล้วจะเถียงอีกหรือ”

“พี่จันไม่ได้ยุ่งกับเขาดอกคะ กินกันก่อนแล้วลืมกระเป๋าทิ้งไว้ จันเองบอกให้เขากลับไปเอา” เสียงนางสมพรอ่อนนวลเจ้าหน้าที่

“ไปแก้ตัวกันที่โรงพักก็แล้วกัน”

มีเสียงฝีเท้าห่างออกไป เสียงนางสมพรร้องไห้โฮ บุญเอื้อนใจแป้ว ไม่สามารถจะพูดอะไรออกมาได้ นางอ้อมแม่ของบุญเอื้อนก็พลอยนั่งนิ่งไปด้วย แม้เหตุการณ์นั้นจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับคนในครอบครัวเลย แต่ก็อดไม่ได้ที่จะพลอยใจสั่นขวัญหายไปด้วย

เสียงอะอะข้างนอกเงียบไป เพราะชาวบ้านคงไม่อยากจะยื่นมือเข้าไปเกี่ยวข้องกับนายจันและครอบครัว ดีไม่ดีจะพลอยมัวหมองถูกมองว่าไปอยู่ในวงวิวาทกันขึ้นด้วย จึงต่างระวังตัวปิดประตูห้องนอนเงียบอยู่ คงจะคิดให้อภัยตนเองว่าดีกมากแล้ว ทำเป็นไม่รู้ไม่ชี้เสียจะดีกว่า ถึงจะเปิดประตูออกไปก็ช่วยอะไรไม่ได้

นางอ้อมแม่ของบุญเอื้อนก็เช่นเดียวกัน วันนี้ของเหลือกลับมา มาก แม่ของบุญเอื้อนต้องช่วยลูกชายหาซามกะละมังมา แล้ววางถาด

ขนมไว้ข้างบน หล่อนนำไว้กันมด จะได้ขายต่อในวันรุ่งขึ้น

นางอ้อมบ่นเบา ๆ ว่า “อย่างนี้แม่ คั้นทุนก็ยังไม่ได้เลย”

เสียงเคาะประตูดังถี่ พร้อมทั้งเสียงผู้หญิงที่จำได้ว่า เป็นเสียง ภรรยานายจันร้องเรียก “พี่อ้อม พี่อ้อม”

นางอ้อมจึงลุกขึ้นไปเปิดประตูห้อง นางสมพรภรรยานายจัน ถลันเข้ามาในห้อง ยืนเอามือป้ายน้ำตาที่ไหลพรากอยู่พักหนึ่ง ทุกคน ในห้องต่างพูดไม่ออกแม้แต่ยายของบุญเอื้อ เพราะรู้อยู่แล้วว่าเกิดเรื่อง อะไรขึ้นแก่นางสมพร

“พี่จันถูกตำรวจจับเอาไปแล้ว ฉันจะต้องไปโรงพัก”

แม่ของบุญเอื้อพยักหน้าเนิบ ๆ ไม่มีคำพูดเปล่งออกมา ยาย เองก็พลอยถอนใจไปด้วย

“ตำรวจเขาหาว่าแทงคนที่ร้านหน้าโรงหนัง ไม่รู้ตายหรือเปล่า พี่อ้อมก็ขายของอยู่ตรงนั้นคงจะเห็นว่าใครแทง พี่เขากินเหล้าอยู่กับใครบ้างก็ไม่รู้”

นางอ้อมรีบสาวยหน้า บุญเอื้อรู้ว่าแม่ของตนอาจจะไม่รู้ไม่เห็นหรือถึงรู้และเห็นก็คงไม่อยากจะเข้าไปยุ่งรับรู้ด้วย

“ไม่... ไม่ทันดูว่านายจันอยู่ที่นั่นด้วย มัวแต่ขายของ” นางอ้อมรีบปฏิเสธระล่ำระลัก

“ตอนนี้พี่เขายังพูดไม่รู้เรื่อง เมาเสียไม่รู้อะไรเลย เงินทองก็ไม่มี ในกระเป๋าก็ไม่มีติดตัวเลย พี่อ้อม...” นางสมพรอ้อมแอ้ม

“พี่อ้อม มีบ้างไหม ขอยืมฉันสักร้อยเถอะน่า”

แม่ของบุญเอื้ออีกอ้ออยู่พักหนึ่ง เมื่อยายพยักหน้าเนิบ ๆ คล้ายกับจะบอกว่า “ให้เขาเถอะ” จึงดึงเงินที่เอาออกมานับเมื่อครูจากกระเป๋ “ทั้งหมดทั้งกำไรมาแก้สับห้าบาทเท่านั้นเอง เอาไปเถอะ”

“ขอบใจพี่ นี่ยังจะต้องวิ่งไปหยิบยืมที่อื่นอีก จะต้องวิ่งเดินอีกกี่วันก็ไม่รู้ เดือดร้อนจริง ๆ ที่เดียว คนอะไรไม่รู้จักรับผิดชอบต่อครอบครัวบ้างเลย” นางสมพรบ่น ยกมือไหว้แล้วก็ผลุนผลันไปที่ประตู “คงจะนานหนอยนะพี่อ้อม กว่าจะหามาคืนได้”

พอนางสมพรออกไป แม่ของบุญเอื้อปิดประตูอย่างอ่อนระโหยโรยแรง กระแทกตัวลงนั่งบนเตียงของยายคล้ายกับคนสิ้นแรง

“ก็สูญเปล่านั่นแหละแม่”

ยายถอนใจอีกครั้ง ร้องว่า “ฮือ” แล้วก็พูดต่อไปว่า “ก็นึกว่าทำทาน ยามเขาเดือดร้อน พอมีจะช่วยก็ช่วยกันไป”

บุญเอื้อยังคิดว่า เงินจำนวนนั้นของแม่ที่จริงมีค่ามากเหลือเกินสำหรับบุญเอื้อ แม่และยาย แต่มันยังหมายถึงว่าทุนที่จะทำขนมขาย

ต่อไปอีก แต่บุญเอื้อก็ยังเห็นว่า นางสมพรนั้นเดือดร้อนจริง ๆ ไม่มีทางที่จะไปหาเงินที่ไหน ก็จำเป็นที่จะต้องช่วยกันไป ทั้งที่นายจันทน์ทำตัวไม่ดี แต่แม่ของบุญเอื้อไม่ได้ช่วยนายจันทน์ ช่วยนางสมพรต่างหาก

ยายบ่นพึมพำเมื่อเอนตัวลงนอนว่า “ทำถูกแล้วอ้อมเอ๋ย อย่างนี้เขาเรียกว่าทำชอบ”

“ฉันช่วยเขาแล้วก็สบายใจขึ้นจะแม่” แม่นอนอยู่ข้างบุญเอื้อพูดขึ้นบ้าง “แต่เงินแค่นี้มันทำอะไรไม่ได้ดอกนะแม่นะ”

“แต่คนยากจนอย่างเรานั้นก็มากพอดู และในยามเดือดร้อนอย่างนี้มันก็ยังมีความรู้สึกว่ามันจันทน์” ยายของบุญเอื้อพูด เสียงของยายไม่มีทีท่าว่าจะง่วงนอนเลย และบุญเอื้อเองก็รู้สึกว่ามันจันทน์ไม่ลง ถึงแม่ของบุญเอื้อก็คงเป็นเช่นเดียวกัน

“แม่ไปคิดถึงพ่อของแก อ้อมเอ๋ย เพราะอ้ายไปกินเหล้าเมายาสูบเพื่อนอย่างนั้นนั่นแหละ เลยถูกเขาแทงตาย จับมือใครดมไม่ได้ อ้ายที่ตำรวจจับไปก็ไม่มีใครกล้าเป็นพยาน ก็เลยตายเปล่า ไม่งั้น แกก็ไม่ยากจนอย่างนี้นะอ้อมนะ”

บุญเอื้อก็เลยได้รู้ว่า ตาของเขากลับตายด้วย สาเหตุที่ยายว่าคบคนไม่ดี คบคนชั่วพาตัวให้ผิดเป็นอยุ่อย่างนั้นนั่นเอง เหมือนกับนายจันทน์คนนี้ ตัวตายไปแล้วคนที่อยู่ข้างหลังอย่างลูกเมียก็เดือดร้อน ถ้าหากตาไม่ตายเสียแต่ถูกจับอย่างนายจันทน์ก็เดือดร้อนหนักขึ้นไปอีก

แม้กับยายของบุญเอื้อนอนคุยกันต่อไป แม่ของบุญเอื้อบ่นว่า “หมูนี้อันไม่ค่อยสบายใจเลยแม่ ไม่รู้ว่ามันเป็นอย่างไร เป็นห่วงพี่เหลือเขา ตั้งเดือน แล้วกรรมังไม่เห็นมีจดหมายมา”

แม่ของบุญเอื้อเรียกพ่อของเขาว่า “พี่เหลือ” ความจริงพ่อของบุญเอื้อชื่อ “บุญเหลือ” ยายปลอบลูกสาวว่า “คงไม่เป็นไรดอกน่า

คนดีละก็ตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้ ต้องไม่ตกอับ เขาเป็นคนรักลูก รักเมีย ห่วงบ้าน กตัญญูต่อแม่ของเขาจะตายไป คนอย่างนี้ไม่เป็นไร ดอก มันไกล จดหมายมาก็ต้องเสียเวลา”

นางอ้อมนั่งอึ้งไป อาจจะกำลังนอนน้ำตาซึมก็ได้ กลัวว่ายาย จะจับได้ว่าตัวกำลังร้องไห้จึงนั่งไป “พ่อเหลือนะเขาไม่ใช่คนเกรเกะกะ การคบคนเขาก็ต้องเลือก จะคบคนเกะกะได้อย่างไร”

แม่ของบุญเอื้อไม่ตอบ ยายก็พูดต่อไป “ก่อนจะไปเขายังบอก แม่ว่าทางตะวันออกกลางนี่กฎหมายเขาแรง ทางกรมแรงงานเขา อบรมไปแล้วให้ทำตัวอย่างไรจึงจะอยู่ทางโน้นได้ อีกอย่างรัฐบาลเขาก็มียกคอกยดูแลอยู่”

เมื่อแม่ของบุญเอื้อนั่ง ยายจึงถามอย่างเอะใจว่า “นี่ ง่วงละ หรืออ้อม”

“เปล่าจ๊ะ” เสียงที่ตอบอู้อี้เล็กน้อย หูยายไม่ตื่นนักคงจะจับความ ผิดปกติของเสียงลูกสาวไม่ได้ แต่บุญเอื้อรู้ว่าแม่ของตนร้องไห้

“บุญเอื้อมันหลับแล้วหรือ” ยายถามอีก

“คงจะหลับแล้วจ๊ะแม่”

“มีลูกคนเดียว พ่อเหลือเขาก็ห่วง อยากจะให้มันมีวิชาความรู้ คิดตัว เป็นคนมีความประพฤติดี” ยายพูดต่อไป

“จ๊ะ แม่” นางรับคำ “ฉันก็พยายามและหวังให้เขาเรียนหนังสือ เก่ง ๆ ว่านอนสอนง่าย รู้จักผิดชอบชั่วดี”

“แม่ก็รู้ว่าแก่นะไม่มีเวลาจะสอนลูก เด็กมันก็โตขึ้นทุกวัน แต่ แม่ก็พยายามสอน พยายามเตือน เรื่องคบเพื่อน คบฝูง กลัวมันจะ เหมือนอย่างตา”

คราวนี้บุญเอื้อได้ยินเสียงแม่ของตนพูดอู้อี้ยิ่งขึ้น “ถ้าบุญเอื้อ

เป็นอะไรไป ฉันว่าฉันตายเสียดีกว่า ...”

“บุญเอื้อจะต้องเป็นหัวหน้าครอบครัวต่อไป เขาจะต้องมีอาชีพ เขาจะต้องรับผิดชอบดูแลครอบครัวของเขา ฉันต้องการให้เขาเป็นพลเมืองดีของประเทศ... ฉันฝันให้ลูกคนเดียวของฉันและพี่เหลือเป็นคนดีจะแม่”

ยายอิงไป แม่พิมพ์พูดต่อไปว่า “บุญเอื้อจะต้องมีคุณสมบัติอย่างที่คุณหวัง...”

“หวังอะไร” ยายถามอย่างเลื่อนลอย

“รูปสมบัติ ต้องเป็นเด็กที่มีมารยาทเรียบร้อย ผิวดำ สุขภาพดีจะ” แม่ฝันต่อไป “ต่อไปก็ทรัพย์สินสมบัติ หากเขามีวิชาความรู้เขาก็หามาได้ ถ้าเราไม่มีให้”

“พ่อเหลือก็กำลังจะสะสมให้ลูกของเขาอยู่นี่นา ไม่งั้นเขาจะทຸກທຸກໄປຫາໄມ ໄກດ ໆ ถ้าหากลำบาก มันก็เพื่อบุญเอื้อคนเดียวในวันหน้า”

“จ๊ะ ฉันไม่หวังมากนักจากพี่เหลือ อย่างน้อยบุญเอื้อจะต้องรู้จักเก็บหอมรอมริบหาเงินได้ ถ้าเขามีวิชาความรู้”

“นั่นแหละ นั่นแหละ” ยายพูด “อย่างไรก็ตาม สมบัติอะไรที่เจ้าบุญเอื้อมีมันจะคงอยู่ได้ก็ต้องมีคุณสมบัติ คือความดีทั้งปวง เป็นคนมีศีลมีธรรม”

บุญเอื้อนอนคิดว่า ทั้งยายและแม่ดูจะฝันหวานเกินไปสำหรับเขา แต่จะอย่างไรก็ตาม บุญเอื้อก็น่าจะทำให้ยายและแม่สมหวังในวันข้างหน้า เขานึกภาวนาวิงวอนสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ตนและพ่อแม่นับถืออยู่ในใจว่า “เราจะไม่ทำให้พ่อแม่และยายผิดหวัง”

แม่ของบุญเอื้อนอนสะอื้นอีกพักหนึ่ง ไม่สามารถจะกลั้นน้ำตา

ไว้ได้ “พี่เขาก็คงจะเป็นห่วงฉันและลูกของเขาเหลือเกินนะแม่ เขาคงจะไม่รู้ดีกว่าฉันต้องอดทนเพียงใด เพื่อจะประทับประคองให้ชีวิตของเราอยู่ได้ด้วยดี บุญเอื้อจะต้องไม่อดอยาก บุญเอื้อจะต้องได้เล่าเรียนอย่างที่เราตั้งใจ”

“เออ แม่ก็ว่ามันจะต้องดี บุญเอื้อจะต้องรู้ว่า พ่อแม่ทุ่มเทให้ทั้งความรักและความหวัง แม่แต่ยายของมัน” ยายนิ่งไปพักหนึ่งแล้วพูดอีกว่า “นอนเสียเถอะ วันหนึ่งเมื่อบุญเอื้อโตขึ้น ก็จะเข้าใจไปเอง”

แต่ ยายไม่รู้ดีกว่าบุญเอื้อไม่ได้หลับ นอนฟังยายกับแม่พูด แล้วก็เข้าใจ บุญเอื้อรู้แล้วจากคำพูดของแม่และยาย รู้จากสายตาของแม่ที่ทอดดู ลูกยามเผลอตว์ และรู้จากคำพูดของยายที่พร่ำบอกให้ทำอะไรที่เป็นมงคลแก่ตัว บุญเอื้อรู้แล้วว่า คำว่า มงคลของยายก็คือความเจริญที่จะเกิดแก่ตนในอนาคต และปัจจุบัน

พ่ออีกเล่า บุญเอื้อนอนนึกถึงพ่อ พ่ออาจจะกำลังนอนนึกถึงลูกและเมีย พ่ออาจจะกำลังฝันถึงลูกอย่างแม่ฝัน บุญเอื้ออยากให้พ่อกลับมา อยากจะสัญญากับพ่อว่า บุญเอื้อจะเป็นคนดีตามที่พ่อหวัง

รักษาคี

เรื่องไปโรงเรียนละก็บุญเอื้อชอบนักชอบหนา ไม่เคยขี้เกียจเลย และการบ้านก็พยายามทำจนเสร็จ ฉะนั้นจึงไม่มีสาเหตุใดให้บุญเอื้อขี้เกียจไปโรงเรียน ยิ่งกว่านั้น บุญเอื้อจะต้องรีบไปโรงเรียนแต่เช้า ทั้งที่ต้องตื่นแต่มีดช่วยแม่ทำขนมมาพักหนึ่งแล้ว

พวกที่มาโรงเรียนแต่เช้าที่เป็นเพื่อนสนิทของบุญเอื้อมีหลายคน ที่มีโทรทัศน์คู่ ก็จะมีเรื่องทนายปัญหา ต่างคนต่างพยายามคิดหาปัญหามาทายกัน บุญเอื้อไม่เคยได้มีโอกาสดูรายการต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ ก็อยากจะมาฟังการทายปัญหาของเพื่อน ๆ และถือว่าการตอบปัญหาเป็นการลับสมอง

เจ้าปัญหาที่พวกเพื่อน ๆ เรียกกันว่า “เจ้ากรรมปัญหา” โดยที่ไม่รู้เหมือนกันว่าเจ้ากรรมหมายความว่าอย่างไร แต่ครูมักจะเรียกคนที่มีความรู้มาก ๆ ว่าเจ้ากรรมปัญหาเสมอ หรือบางทีคนที่เดินเตะโน่นชนนี่ ครูก็เรียกว่า “เจ้ากรรมทหารม้า” แต่เวลาบุญเอื้ออยู่ที่บ้านยายดูว่า “เจ้าม้าดีดกะโหลก” บุญเอื้อก็สงสัยว่าทำไมม้ามันจึงจะต้องดีดกะโหลก จะเอามาตั้งเป็นปัญหาลามเพื่อนก็ลืมนึกไปทุกที เพราะเวลายายว่า มักจะเป็นตอนกลางคืน ตื่นเช้าขึ้นก็ลืมนึกไปแล้ว

วันนั้นพอมาถึงแต่เช้าเจ้ากรรมปัญหาก็เริ่มขึ้นทีเดียวว่า “อะไรเอ๋ย บนหน้าคนที่มียานวนน้อยที่สุด”

“จุมูก” ชัยตอบ

“ผิด” นครเจ้ากรรมปัญหารีบปฏิเสธ

บุญเอื้อพยายามจับส่วนอวัยวะบนใบหน้า เขานึกว่า “เอ

แต่ละอย่างมีสอง ทำไมจุมูกจึงมีสองล่ะ นครจึงตอบว่า “ไม่ถูก”
เขานึกว่า “อ้อ มันมีจุมูกสองรู แน่แล้วต้องเป็นปาก” เขารีบชิงตอบ
ว่า “ปาก ปาก”

“เก่งแฮะ” นครว่า “บุญเอื้อตอบถูก เอ้าเราจะถามต่อไป หน้าที่
ของปากมีอะไร”

“กิน” บุญเอื้อรีบตอบ “ใคร ๆ ก็รู้เอาไว้กิน ไม่มีปากเราก็กิน
อดตายเท่านั้น”

ครูยืนฟังอยู่ข้างหลังคนถาม จึงพลอยถามขึ้นว่า “การกินนั้น
ต้องกินให้ดีด้วย ถ้ากินไม่ดีก็ทำให้อาหารที่ดีเสียประโยชน์ไปไม่คุ้มค่า
ใครรู้บ้างว่าการกินที่ดีนั้นมีลักษณะอย่างไรเอ๋ย”

“กินพอเหมาะครับ” คราวนี้เจ้ากรมปัญหาตอบเสียเอง

“ไหนอธิบายคำว่ากินพอเหมาะของเธอต่อไปซิ นคร” ครูพูด

“ครับ อ้า” นครทำท่าขี้ดอกเพราะตนตอบเก่ง “กินน้อยเกินไปก็ไม่พอกับความต้องการของร่างกายครับ กินน้อยก็เลยผอม กินมากบางทีถึงตายครับอย่างชูชกในเรื่องเวสสันดรชาดก ชูชกท้องแตกตาย”

“ท้องแตกจริงหรือเปล่า” ชัยดาลุกถามขึ้น

บุญเอื้อนก็ถึงภาพคนท้องแตก ดับไตใส่พุงคงจะทะลักออกมา มากองให้เห็นเป็นแน่

“คนกินอาหารอึดมากเกินไป ไม่ย่อย ท้องอืดมาก ๆ ก็ตายได้เหมือนกัน คงไม่ได้หมายความว่าท้องแตกดังโพละออกมอดอก” ครูพูดแล้วก็หัวเราะ “มันเป็นเพียงคำเปรียบเทียบกับคนโบราณเท่านั้น”

บุญเอื้อนลอบถอนใจอย่างโล่งอก บางครั้งตนก็ยังเคยกินอึดมากเกินไป อึดอัดนอนไม่หลับตลอดคืน ปวดท้องเพราะท้องอืด ต้องหาน้ำร้อนใส่ขวดมาทับที่ท้อง หายาหม่องของยายมาทา ตั้งแต่นั้นบุญเอื้อนก็เลยเข็ด ให้อาหารอร่อยอย่างไรก็ไม่ยอมกิน อย่างชนิดที่มากจนหลวมถึงหน้าอก

ชัยก็คงจะเคยมีประสบการณ์เหมือนบุญเอื้อน รู้สึกว่าแต่แรกเขาก็ตกใจเรื่องชูชกท้องแตก แต่พอครูขยายความหมายของคำว่าท้องแตกแล้วก็เลยโล่งอก บางทีเขาอาจจะคิดถึงการกินมากเกินไปอย่างบุญเอื้อนก็คิดก็เป็นได้

คนกินมากนี้เขาเรียกว่าตะกละ โดยมากเป็นพวกที่อดมา มักจะไม่ค่อยเคยกินของอร่อย ๆ อย่างนั้น แล้วเมื่อได้ลงมือกิน ก็จะรีบกิน กลัวจะมีคนมาแย่ง กินคำโต ๆ เคี้ยวไม่ทัน ฟันบดไม่ละเอียดยิ่ง

ไปกันใหญ่

บุญเอื้อคิดว่า ยายเคยดูลูกหมาที่บ้านตัวหนึ่งว่า “กินมูมาม” เพราะมันกลั้วหมาตัวอื่นมาแย่ง ยายยังแถมบอกว่าบุญเอื้ออีกว่า “เราเป็นคนดูเอาไว้ออย่ากินอย่างหมา”

บุญเอื้อยังคิดเคืองยายว่า ยายนี้พูดอะไรไม่เห็นได้เรื่อง เอาบุญเอื้อที่เป็นคนแท้ ๆ ไปเทียบกับลูกหมาตัวนั้น ที่จริงบุญเอื้อทำท่าจะรักมันอยู่แล้ว เพราะขนมันพองและอวบอ้วนน่าเอ็นดู แต่พอยายเอาไปเปรียบกับมันเท่านั้นก็ชักรู้สึกว่ บุญเอื้อกับหมาตัวนั้นน่าจะเป็นเพื่อนกันไม่ได้เสียแล้ว

ยังไม่ทันที่บุญเอื้อจะคิดถึงเรื่องอื่นต่อไป ก็ได้ยินว่า

“แล้วมีอะไรอีกล่ะคนอื่น” ครูถาม

“กินเป็นเวลาครับ” ชัยตอบเนิบ ๆ

“ถูก ยังมีอีก ต้องกินอย่างไร” ไม่มีใครตอบได้ ครูจึงพูดต่อไปว่า “กินเรียบร้อย ต้องกินอย่างสุภาพเรียบร้อย จึงจะเรียกว่าผู้ได้รับการอบรมมาดี ไม่กินอย่างชนิดที่เขาเรียกว่า มูมาม” แล้วครูก็หัวเราะเบา ๆ พูดต่อไปว่า “กินอย่างนี้เขาเรียกว่า ปากมีวัฒนธรรม”

พอสายเข้าก็มีคนมามุงล้อมเพิ่มขึ้น ครูที่ท่าท่าจะเดินผ่านไป แล้วแวะฟังร่วมวงด้วยในตอนแรกก็เลยสนุก กระตุ้นให้นครถามต่อไปว่า “ถามต่อไปจนคร เรื่องปากของเธอยังมีหน้าที่ไม่จบ”

“นอกจากหน้าที่กินมีอะไรอีก” นครได้ที่ยึดถาม

“พูด” ใครคนหนึ่งเงิบอยู่นานตอบ

“พูดดีเป็นศรีแก่ตัว พูดชั่วก็ปากเจ้อ” นครยกไหล่เสริมคำตอบ

“ไม่ใช่ พูดดีเป็นเงินเป็นทองต่างหาก” ชัยค้าน “อย่างเราขายของ ถ้าพูดไม่ดีก็ขายของไม่ได้”

“แล้วพูดไม่ดีล่ะเป็นอย่างไร” บุญเอื้อชักสงสัย

“พูดเบี่ยงไปเบี่ยงมาไม่มีความจริงที่เขาเรียกว่า จอมกะล่อน ใจล่ะ” นครอธิบาย

“bungให้ร้ายก็ได้นะ ที่เราเรียกกันว่าพูดไม่ดี พูดให้ทะเลาะ กันยังได้” ชัยเสริม

“นิทา” บุญเอื้อนึกขึ้นได้อีกคำ “เอาเรื่องคนอื่นมาเที่ยวได้ พูดในทางที่เสีย”

ครูยืนยิ้มเมื่อเด็ก ๆ เลียงกันไปเสริมกันมา แล้วก็สรุปว่า “หลักการพูดที่ดีที่ถูกต้องตามวัฒนธรรมนั้นก็มีอยู่สี่อย่าง คือพูดจริง เป็นประโยชน์ ถ้าพูดอะไรแล้วไม่ได้ประโยชน์ ทั้งผู้พูดและผู้ฟังก็นับ ว่าพูดไม่เป็นประโยชน์”

บุญเอื้อกำลังนึกว่าจะเล่าเรื่องเมื่อคืนให้เพื่อน ๆ ฟัง พอมา ฟังครูว่า พูดแล้วไม่มีประโยชน์ไม่ใช่หลักการพูดที่ดี จึงคิดว่าความ จริงเรื่องเมื่อคืนไม่มีประโยชน์เลยสำหรับตัวบุญเอื้อเองและเพื่อน ๆ ที่บุญเอื้ออยากจะเล่าให้ฟัง ก็เลยมินกว่าดีแล้วที่ยังไม่ทันนำเรื่องนั้นมาเล่า

“อีกประการคือ พูดด้วยถ้อยคำที่สุภาพ” ครูอธิบายต่อไป “ประการที่สาม คือพูดในที่ที่ถูกเวลาและสถานที่ อย่างเช่นครูกำลัง สอนหนังสือในห้อง ใครเกิดมาพูดแข่งกับครูก็เรียกว่าพูดไม่ถูกเวลา แล้วก็ไม่ได้ถูกสถานที่ด้วย ประการสุดท้าย คืออย่าพูดให้เดือดร้อนคนอื่น หรือตนเอง อย่างเช่นอย่าไปให้ร้ายใครเขา”

บุญเอื้อนึกต่อไปอีกว่า เมื่อคืน ถ้าแม่ของบุญเอื้อไปบอกตำรวจ ว่าใครบ้างที่เกิดการวิวาทกันคืนนั้น บางทีอาจจะต้องเดือดร้อน คนที่ ถูกตำรวจจับไปแล้วเกิดถูกปล่อยออกมา ก็คงจะมาดักทำร้ายแม่ของ บุญเอื้อตอนหลัง หรือบางทีคนที่แม่เห็นอาจจะไม่ได้ทำผิด ก็อาจจะ

ต้องเดือดร้อนก็ได้ บุญเอื้อยังครุ่นคิดว่า อย่างนี้เรียกว่าแม่ทำถูกหรือผิด แม่พูดคำเดียวว่าแม่ไม่รู้ แม่ไม่เห็น แม่ไม่ทันดู แล้วอย่างนี้จะหา พลเมืองดีที่ไหนมาช่วยตำรวจเล่า บุญเอื้อได้แต่สงสัย แล้วก็ครุ่นคิด ไม่กล้าถามครู

ขณะกำลังคิดได้ยินครูพูดว่า “คนเราใช้ปากทำหน้าที่พูด หน้าที่ กินที่คืออย่างนี้ ความสุขก็จะเกิดแก่ตัวเองและส่วนรวม เรียกว่าใช้ ปากถูกต้องตามวัฒนธรรม”

ที่บุญเอื้อเห็นด้วยก็คือ ไม่มีการทะเลาะวิวาทกันแน่ถ้าทุกคน ใช้หลักการพูดอย่างครูว่า แล้วก็เห็นว่าคนเราเมื่อเป็นคนมีวัฒนธรรม เห็นจะต้องใช้ปากอย่างครูสอน

“นักเรียนฝึกถามตอบ ช่วยกันคิดในตอนเช้าอย่างนี้มีประโยชน์ มาก เป็นการลับสมอง และแบ่งปันความรู้แก่กัน” ครูชมในตอนท้าย เมื่อมีครึ่งแสดงว่าโรงเรียนเข้า

ทุกคนเคารพครูแล้วก็แยกย้ายกันไป รับประทานอาหารที่ถือมา เข้าห้องเรียนแล้วออกมายืนคอยเคารพธงร้องเพลงชาติที่สนาม รอบ เสาธง หน้าตึกเรียน

นับแต่วันนั้น รู้สึกว่าบุญเอื้อจะเกิดเป็นคนช่างคิดมากขึ้นมา ทุกเช้าอาจารย์ใหญ่จะกระจายเสียงอบรมนักเรียน เช้าวันนั้นบุญเอื้อ ดับสมองมาแต่เช้าก็เลยพลอยตั้งใจฟังคำพูดของครูที่อบรมนักเรียน อย่างตั้งอกตั้งใจกว่าทุกวัน

อาจารย์ใหญ่อธิบายถึงคำว่า รักชาติ ว่าการรักชาติเป็นพยาน อันหนึ่งของความรุ่งเรือง แต่ความรักนั้นต้องเป็นของจริง ไม่เพียง แต่ปากร้องตะโกนว่ารักชาติ ไม่เพียงแต่มาร้องเพลงชาติหรือยืนเคารพ ธงชาติที่หน้าเสาธง หรือตามถนนหนทางเมื่อมีเพลงชาติดังขึ้น

จริงสินะ บุญเอื้อคิด คนที่ปากว่ารักษาคือแล้วเขาทำอะไรเพื่อชาติบ้าง หรือทำอะไรที่แสดงว่ารักษาคือบ้าง อาจารย์ใหญ่พูดต่อไปว่า “วิธีการแสดงว่ารักษาคือจริงนั้นพอจะสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ ต้องเอื้อเฟื้อต่อคนชาติเดียวกัน ช่วยเหลือกัน ทำประโยชน์ให้แก่คนร่วมชาติให้มากที่สุด” แล้วอาจารย์ใหญ่ก็หยุดครู่หนึ่ง คล้ายกับว่าจะให้นักเรียนรอบเสาธงคิดตาม “ต้องไม่ทำร้ายกัน ต้องคอยห้ามปรามไม่ให้มีการทำร้ายกัน”

บุญเอื้อคิดต่อไป นายจันเมื่อคืนนี้ไม่น่าเลย คนชาติเดียวกันแท้ ๆ ยังทำร้ายกันได้อย่างนี้จะเรียกว่ารักษาคือได้อย่างไร ในทางศาสนา ยิ่งร้ายใหญ่ ถือว่า สิ่งมีชีวิตจำเป็นจะต้องมีการเอื้ออารีช่วยเหลือกัน ไม่เพียงแต่จะต้องเป็นคนชาติเดียวกัน หรือเป็นคนเหมือนกันเท่านั้น

อาจารย์ใหญ่อบรมต่อไปว่า “ต้องประพฤติตนเป็นพลเมืองดี มีความเคารพต่อกฎหมาย ไม่ทำลายสาธารณสมบัติของส่วนรวม”

บุญเอื้อนึกต่อไปว่า คนที่ตัดไม้ทำลายป่านี้ถือว่าไม่รักษาคือเลยนะ อีกหน่อยไม้หมดป่าจะทำอย่างไร ที่ข้างบ้านมีคลองเล็ก ๆ เป็นคลองสาธารณะ เป็นทางระบายน้ำอย่างดี แต่มีคนสองจำพวกนำขยะมาทิ้งเสียจนคลองเต็มน้ำไม่ไหลอีกแล้ว จำพวกหนึ่งต้องการใช้ประโยชน์จากเมื่อลำคลองตื้นเขินเป็นที่ดินปลูกห้อยแถวให้คนอย่างบุญเอื้อเช่า อีกพวกหนึ่งเป็นพวกมั่งง่าย มีอะไรก็เหวี่ยงทิ้งลงไปในคลอง บุญเอื้อจึงคิดว่าพวกนี้ไม่รักษาคือเสียแล้ว

“อะไรการสุดท้าย คือรู้จักหวงและสงวนชาติ ใครมารุกรานเราต้องสู้จนสุดใจ”

บุญเอื้อคิดว่า พวกเด็กนักเรียนทุกคนคิดอย่างนี้ ใครจะมารุกรานเราต้องสู้จนสุดใจ แล้วนึกถึงแม่กับยายที่คุยกันตอนกลางคืน แม่กับยายต้องการให้บุญเอื้อเป็นคนดี ก็คือเป็นพลเมืองดีนั่นเอง แสดงว่าแม่กับยายต้องการให้บุญเอื้อรักษาคือ เมื่อคืนแม่ยังช่วยให้เงินนางสมพร

ขึ้นไป จริงสินะ ... เป็นการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไปในเมื่อเขายากไร้ต้องการ
นางสมพรก็ไม่ใช่ใครอื่น เป็นเพื่อนร่วมชาติใกล้ชิดเคียงกันเสียด้วย ถ้า
ไม่ให้ นางสมพรอาจจะต้องไปหยิบฉวยอะไรที่ผิดกฎหมาย ขยายบอก
ว่าพอจะช่วยกันได้ก็ช่วยกันไปเถิด

แต่บุญเอื้อคิดว่า พวกที่ตักกันจนเกิดแห่งกันขึ้นนั้นไม่ใช่คนที่
รักชาติเลย เพราะไม่เป็นพลเมืองดี วิวาทกันเป็นการทำผิดกฎหมาย
นึกเลยไปถึงตาว่า ถ้าหากตำรวจจ้กว่ารักชาติเหมือนบุญเอื้อรู้
ขณะนี้ ตาจะถูกแทงตายหรือไม่ ...

บ้านเมืองจะเป็นสุข ถ้าทุกคนรักชาติอย่างอาจารย์ใหญ่ว่า ไม่ใช่
แต่เพียงยืนร้องเพลงชาติ หรือเคารพธงชาติเท่านั้น

เหตุเกิดกันวันจันทร์ปราศ

วันนั้นบุญเอื้อได้เรียนวิชาภูมิศาสตร์ เรื่องสุริยุปราคาและจันทร์ปราศ เนื่องด้วยคณันน์มีการคำนวณกันว่าจะเกิดจันทร์ปราศขึ้น บุญเอื้อเรียนแล้วก็คิดว่าจะรีบกลับบ้าน จะเตือนแม่ให้รีบกลับแต่หัวค่ำ เพื่อมาคอยดูจันทร์ปราศด้วยกัน

แต่บุญเอื้อต้องทำงานในด้านความสะอาดโรงเรียนอยู่จนเย็น เนื่องจากเป็นเวรทำความสะอาดในวันนั้น ทำให้กลับมามันไม่ทัน ช่วยแม่หาบขนมไปขายที่หน้าโรงภาพยนตร์ จึงไม่ทันที่จะมีโอกาสบอก แม้ว่าครูได้สอนเรื่องจันทร์ปราศและจะเกิดมีจันทร์ปราศในคืนนั้น

เมื่อบุญเอื้อกลับบ้าน พบแต่ยายนั่งอยู่บนเตียงคนเดียวเหมือนทุกวัน ยายเงยหน้าขึ้นทักบุญเอื้อว่า “กลับมาแล้วหรือ อาน้ำอาบ ทำกินข้าวเสียสิบุญเอื้อ”

บุญเอื้อรีบวางกระเป๋าทิ้งลงน้ำเตียงยายแล้วยกมือไหว้ ซึ่งเขาปฏิบัติเป็นนิสัยตามที่ครูสอน ครูให้รู้จักแสดงความเคารพแก่ผู้ที่ควรเคารพ เช่น ผู้ใหญ่ที่นับถือ ผู้มีพระคุณ อย่างเช่น พ่อแม่ครูบาอาจารย์หรือญาติผู้ใหญ่ หรือผู้ทรงศีล และคนอื่น ๆ ที่ควรแก่การเคารพบูชา

“วันนี้ทำเวรจะยาย”

“เออ แล้วไปเถอะ แม่ของเอ็งขนของไปหมดแล้ว วันนี้ไม่มีอะไรมา”

บุญเอื้ออาบน้ำตามยายบอก แต่ยังไม่รู้สึกหิว จึงมานั่งข้างยาย ความที่อยากจะอวดว่าตนได้รู้อะไรใหม่ขึ้นมาบ้าง จึงรีบพูดเรื่องนั้น

เสียก่อน คือเรื่องสุริยุปราคาและจันทรุปราคาจึงถามว่า “ยายรู้จักจันทรุปราคาไหมคะ คันทันจะมี” แล้วก็ถามอีกว่า “ยายเคยเห็นไหมคะ”

ยายกำลังพับถุงกระดาษเอาไว้ให้แม่ไปใส่ขนมขาย จึงวางถุงทันทีแล้วถามว่า

“แกถามว่ายังไงนะ”

“จันทรุปราคาอะไร” บุญเอื้อย้า

“ไม่รู้ ไม่เคยเห็น วันนี้ทำไมพูดอะไรล่ะ ไหนบอกกับแม่เขาไม่ใช่ริ้ว ครูไม่ให้พูดคำว่า สะ จะครบก็ครบ จะจ๊ะก็จ๊ะ สะอะไรก็ ‘ไม่รู้’ ยายป่นเกล็ดโกลไปเรื่องอื่นเพราะยายไม่รู้จักคำว่า จันทรุปราคา

“เวลาเกิดจันทรุปราคา ดวงจันทร์ที่กำลังสว่างจางนี้ก็มีดลงไปใกล้ยาย ครูบอกว่าโลกหมุนรอบดวงอาทิตย์และดวงจันทร์หมุนรอบโลก เมื่อไรดวงจันทร์ โลกและดวงอาทิตย์มาอยู่ในแนวเส้นเดียวกันคือถ้าดวงจันทร์มาอยู่ระหว่างโลกกับดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ก็จะบังแสงอาทิตย์ทำให้เกิดเงามืดบนโลกขึ้นตรงจุดที่ดวงจันทร์บัง เราเรียกว่าเกิดสุริยุปราคาตรงนั้น” เมื่อยายยังไม่จัดคอ บุญเอื้อจึงพูดต่อไปว่า “แล้วเมื่อโลกไปขวางอยู่ระหว่างดวงจันทร์และดวงอาทิตย์ โลกก็บังแสงอาทิตย์ไม่ให้ไปถูกดวงจันทร์ แสงสะท้อนจากดวงจันทร์ มายังโลกไม่มี ดวงจันทร์ตอนนั้นก็มืด เรียกว่า จันทรุปราคา” บุญเอื้ออธิบายอย่างภาคภูมิใจ

“โธเอ๊ย” ยายอุทาน “เขาเรียกว่า คาธ อาทิตย์คาธ หรือจันทรคาธ” ยายเข้าใจขึ้นมาทันที เขาไม่ให้ครูรู้ไหม ความจริงนะ พระราหูเป็นยักษ์มาเจอพระอาทิตย์ก็จะกินพระอาทิตย์มาเจอพระจันทร์ก็จะกินพระจันทร์ ถ้ามาอมพระอาทิตย์พระอาทิตย์ก็มืด มาอมพระจันทร์พระจันทร์ก็มืด” ยายเล่าต่อไป “ราหูนี้เขาว่าเป็นยักษ์พาลเกร เจอ

อาทิตย์หรือจันทร์เข้าไม่ได้”

บุญเอื้อหัวเราะ “คินนี่เขาว่าจะมีจันทร์ปราศานี้แหละ”

“เออ เขาห้ามดู เวลามี่จันทร์คารละก็เขาต้องรีบตีเกราะเคาะไม่ให้ราหูตกใจกลัว จะได้รับกาย ๆ จันทร์ออกไปเสีย เขาห้ามดู ดูแล้วเกราะห้จะไม่ค่อยดี” บุญเอื้ออยากจะเถียง แต่การเถียงก็ไม่ได้ทำให้เกิดประโยชน์อะไร เพราะยายย่อมจะไม่เชื่อแล้วอาจจะโกรธเอาเสียด้วย จะเข้ตำราว่าพูดไม่ดี ใชปากไม่ถูกวัฒนธรรม

ยายจึงเล่าต่อไปว่า “จันทร์คารยังไม่ดูร้ายเท่าไร เพราะราหูยังเอ็นดูว่าจันทร์เป็นผู้หญิง ถ้าอาทิตย์คารละก็แรงมาก มีเรื่องเล่ากันว่า นานหลายพันปีมาแล้ว เกิดอาทิตย์คารขึ้นที่เมืองจีน ชาวเมืองจีนเขาถือว่ามังกรมากินดวงอาทิตย์ แล้วจะทำให้พืชพรรณและมนุษย์ตายสิ้น จึงต้องช่วยจุดประทัดบ้าง ต่กลองบ้างไล่ไป พออาทิตย์กลับสว่างเหมือนเดิมแล้ว พระเจ้าแผ่นดินจีนเลยประหารขุนนางสองคนชื่อ สือกับฉี”

“เพราะไปดูอาทิตย์คารของยายหรือครับ” บุญเอื้อถาม

“นั่นสิ อาจจะถูกด้วยก็ได้ แต่ที่มานั้นเขาว่า เพราะสองคนนี้เป็นโหรประจำพระองค์สามารถคำนวณเรื่องคารนี้ได้แม่นยำ แต่ครั้งนั้นเกิดไม่บอกล่วงหน้า พระเจ้าแผ่นดินเลยไม่ได้เตรียมพระองค์ไว้ จึงต้องประหารเป็นการแก้เคล็ด”

“พุทโธเอ๊ย” บุญเอื้อคราง “คนโบราณนี่โง่งงนะ” เข่าบ่น

“นั่นแหละ ถ้าเกิดอาทิตย์คารละมักจะเกิดเหตุใหญ่เสมอ” ยายบ่น และยายก็เชื่อของยายตามแบบฉบับของคนเก่า ๆ ที่ไม่รู้เรื่องของสุริยุปราคาหรือจันทร์ปราศ “แต่ถ้าเกิดจันทร์คารนี้ต้องกินยาแล้วจะหายโรคหายภัย”

บุญเอื้อหยิบสมุดภูมิศาสตร์ขึ้นมาทบทวนดูอีกครั้งให้แน่ใจว่า
ที่ตนอธิบายให้ยายฟังเมื่อครูนั่นไม่ผิด ยายจึงเตือนขึ้นว่า “มันจะเกิด
จันทรการแก่ก็ต้องรีบกินข้าวกินปลาเสียที แล้วก็รีบไปรับแม่เขา”

ที่จริงบุญเอื้อเกือบจะบอกยายว่า การเกิดจันทรุปราคานั้น ก็
เกิดประเดี๋ยวเดียว อย่างไรก็ตามเสียแม่ว่าคงจะไม่รีบกลับมาในเมื่อของยัง
ขายไม่หมด แต่บุญเอื้อก็เห็นว่าตนควรจะรีบรับประทานอาหารเสียก่อน
ถ้าอย่างไรตอนออกไปรับแม่ได้เห็นจันทรุปราคาก็ยังได้ดูเต็มที่ดีกว่า
อยู่ในบ้านกับยาย ยายคงจะไม่ยอมให้ได้ออกไปดูปรากฏการณ์ที่บุญเอื้อ
ไม่เคยเห็นมาก่อนเลย เท่าที่จำความได้

หลังจากรับประทานอาหารแล้วบุญเอื้อก็เก็บกวาด ล้างถ้วย
ชามที่แม่ยังไม่มีโอกาสได้ล้าง และจากนั้นก็กวาดถูพื้นห้อง เตรียม
เอาเครื่องนอนออกมาจากใต้เตียงยาย เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียเวลามาจัด
เตรียมอีกเมื่อแม่กลับมาจากขายของ บางทีจะได้มีเวลานอนคุยกัน

ยายเตรียมค้นหยาหอมของยายกุ๊กกิก บุญเอื้อจึงถามยายว่า
“ยายไม่สบายหรือครับ”

“เปล่า” ยายปฏิเสธ เอาไว้เวลาจันทรการจะได้ละลายกิน เขา
ว่ากินตอนนั้นละก็หายโรคหายภัย”

บุญเอื้อนึกหัวเราะในใจ “เอาเข้าโน้น” ได้แต่นึก แต่ไม่กล้า
พูด “เราคงจะโดนกินยาหอมสักถ้วยกระมัง”

ยังไม่ทันที่บุญเอื้อจะทำงานเสร็จ ข้างนอกห้องนอนของบุญเอื้อ
ก็เกิดเสียงอื้ออึงมีการเคาะกระป๋อง เคาะหม้อข้าว หรือปัดกันเอ็ดอึง
บุญเอื้อจึงผลดุกขึ้นจะออกไปดู ยายมือไวคว้าซ้อมือไว้ “อย่าออกไป”
ยายห้าม “ไปเอาน้ำดื่มมา”

บุญเอื้อรีบไปคว้ากาน้ำดื่มซึ่งต้มไว้นานเย็นแล้วมาให้ ยายรีบ

ละลายยาหอมส่งให้ด้วยหนึ่ง “กินเสีย” แถมพูดต่อไปว่า “อธิษฐาน
ขอให้หายโรคหายภัย”

“ยายละ ยายสิแก่แล้วน่าจะรีบกินก่อน” เขาค้าน

ยายยกถ้วยยาของยายขึ้นจิบ “เออ กินเสีย เอ็งมันยังเด็กมาก
ขอให้อายุมันขวัญขึ้นอย่าเป็นโรคเป็นภัย เป็นที่พึ่งของพ่อแม่ยายย่า
ต่อไป”

บุญเอื้อได้รับรับยามาจากยาย ดมพรวดเดียวหมดถ้วย รู้สึกรำคาญ
ว่ายายนี้ช่างไม่ยอมรับรู้วิทยาการสมัยใหม่ ๆ เขาบ้างเลย ว่าเหตุการณ์
จันทร์ปราศานี้เป็นปรากฏการณ์ธรรมชาติของดวงดาวเท่านั้นเอง มา
ถือเคล็ดถือลางอะไรก็ไม่รู้ได้

ก่อนที่จะล้างถ้วยยาแล้วออกมาจากห้อง ยายยังร้องว่า “เสีย
ดายที่ไม่ได้ให้อ้อมมันเอายาไปกิน”

ข้างนอกยังดีกระป๋องตีไปอะไรกันวันวายอยู่อีกพัก ดวงจันทร์
มีดไปช่วงขณะเดียวแล้วก็กลับค่อยคลายสว่างขึ้นเช่นเดิม บุญเอื้อคิด
ว่า “ไม่มีอะไรในกอไผ่” ซึ่งหมายความว่าไม่มีอะไรที่น่าตื่นเต้นนั้นเอง
“มันก็รู้อยู่แล้วว่า จะต้องเป็นอย่างนี้”

เมื่อกลับเข้าห้องนั้นยายเอนตัวนอนบนเตียงแล้ว “เดี๋ยวแม่ของ
ແກ່ຈະກັບ”

“เดี๋ยวผมจะไปรับ” บุญเอื้อบอกยาย

นอนอ่านหนังสือต่อไปอีกสักครู่ คิดว่ารอสักครู่ก็จะไปรับแม่
กลับมา ตอนนีชาบ้านยังคงคุ้ยกันอ้ออิงเกี่ยวกับเรื่องจันทร์ปราศ
ดูเขาตื่นเต้นกันเสียจริง ๆ เสียงเกาะอะไรต่อมิอะไรก็เจียบกันไปแล้ว
คงมีแต่เสียงเด็ก เสียงผู้ใหญ่คุ้ยกันอ้ออิงอยู่นอกห้อง หรือเรียกว่า
นอกบ้านซึ่งมีแต่เพียงห้องสารพัดประโยชน์ห้องเดียวเท่านั้น

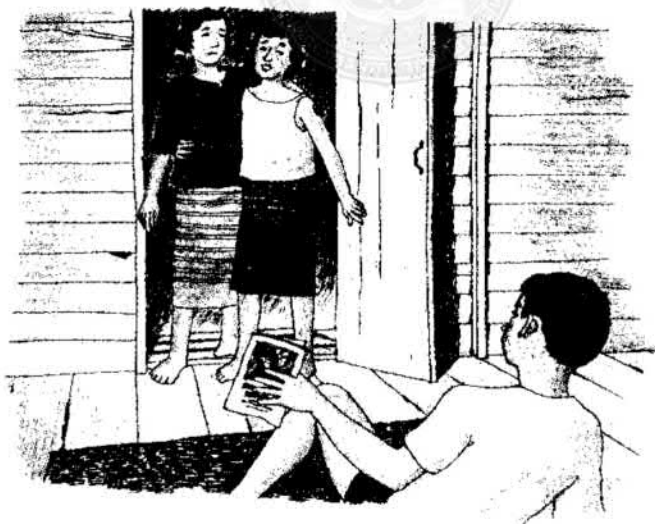
มีเสียงเคาะประตู แต่เนื่องจากประตูไม่ได้ลงกลอน ดังนั้นพอ
เคาะ ประตูก็เปิดผลัะออกไป นางสมพรพุงนางอ้อมแม่ของบุญเอื้อ
เข้ามา บุญเอื้อรีบลุกขึ้นมาประคองแม่ ยายผลุดลุกขึ้นนั่ง “เกิดอะไรขึ้น”
ยายขยับตัวให้นางสมพรประคองนางอ้อมวางลงข้าง ๆ “เกิด
อะไรขึ้น” ยายถามซ้ำ

“พี่อ้อม ถูกมอเตอ์ไรซ์คัน” นางสมพรตอบแทน “กำลัง
ยืนแหงนดูพระจันทร์กันอยู่แท้ ๆ ไม่รู้มันหื้อเหยียดมาจากไหน เสีย
ตัวพี่อ้อมเข้าพอดี เรามัวแต่ตกใจ มันก็เลยดับไฟท้ายหนีไป”

“ตายจริง” ยายอุทาน “เจ็บมากไหมลูก”

แม่สูดปากเบา ๆ สายหน้าน้อย ๆ ตรงข้ามกับท่าทางของตน
“นิดหน่อยเท่านั้นแม่ อย่าตกใจไปเลย”

“เอายาหม่องมาทา” ยายสั่ง

บุญเอื้อรีบหยิบยาหม่องเปิดฝาท่อออกมาตรวจแม่ เห็นว่า ถลอก ปอกเปิกไปทั้งสองขา แล้วยังแขนและหน้าอีกด้วย “แม่เป็นมาก” บุญเอื้อพึมพำเบา ๆ กลัวยายจะได้ยิน

“หาบขนมของพี่อ้อมยังไม่ได้เอามา” นางสมพรเตือน “บุญเอื้อ ไปเอากับน้ำ”

ยายพยักหน้า “ส่งยามา ยายทาเอง”

ยาหม่องหรือน้ำมันหม่องไม่ว่าชื่ออะไรเป็นของโปรดและคุณูปภาพในทางรักษาอะไรต่อมิอะไรได้ทุกชนิดที่จะเป็นของยายและแม่ ไม่ว่าจะเป็นปวดท้อง คลื่นยอก ซ้ำบวมเป็นต้องใช้ยาขูดนั้นทันที ยายเคยเล่าให้บุญเอื้อฟังว่าที่เรียกกันว่ายาหม่องนั้น เพราะน้ำมันประเภทนี้ พม่านำเข้ามาขายก่อน เราก็เลยเรียกกันว่า ยาหม่องพม่านั้นเอง

อาจจะเป็นเพราะเคยชินกับการใช้ยาหม่องแก้สารพัดโรคอยู่ตลอดมาหรืออย่างไร จึงไม่มีใครคิดถึงเรื่องการจะพาคนป่วยไปหาหมอ ถึงแม้จะมีใครคิดก็ออกจะจนปัญญาที่หมอตามคลินิกใกล้ ๆ ก็คงจะปิดแล้ว นอกจากการพาไปโรงพยาบาล ซึ่งในสายตาของทุกคนก็ไม่คิดว่า แม่ของบุญเอื้อจะหนักหนาถึงขนาดต้องหาไปโรงพยาบาล

ดังนั้น บุญเอื้อก็ตามนางสมพรออกไปเพื่อจะเก็บของ ๆ แม่ กลับมา ปลดปล่อยยายนั่งป้อนวอดลูกสาวอยู่คนเดียว

นางสมพรกลับเป็นเพื่อนที่ดีที่สุดของครอบครัว เนื่องจากนางสมพรเห็นใจในความเอื้ออาทรวันที่สามมีถูกตำรวจมาตามจับเอาไปคืนวันนั้น เงินจำนวนน้อยที่นางสมพรได้รับช่วยเหลือไปนั้นผูกความไม่ตรีต่อกันยิ่งกว่าสิ่งใด

อันความกรุณาปรานี

วันรุ่งขึ้นจากที่แม่ถูกรถชน บุญเอื้อตื่นแต่เช้าและยุ่งกับการเตรียมอาหารสำหรับตนเอง แม่และยาย แทนที่แม่จะทำเองอย่างทุกวัน และเมื่อเสร็จแล้ว ก็รีบรับประทานแล้วก็ออกจากบ้านโดยที่ไม่ทันได้ดูอาการของแม่ นึกไม่ถึงว่าแม่จะมีอาการหนักกว่าเมื่อถูกรถชนใหม่ ๆ ซึ่งยายเพียงแต่เอาน้ำมันที่ชาวบ้านเรียกกันว่าน้ำมันหม่องนั้นทาให้ตรงรอยฟกช้ำเท่านั้น

เมื่อไปถึงโรงเรียนแล้วสิ บุญเอื้อจึงได้คิดถึงแม่ ถ้าหากแม่เป็นอะไรหนักหนากว่าเมื่อคืนวาน ยายก็คงจะช่วยอะไรไม่ได้ ดังนั้นเมื่อโรงเรียนเลิกบุญเอื้อจึงรีบกลับบ้านทันที

พอเปิดประตูห้องเข้าไป เห็นยายนั่งกอดเจ้าเจ้าจุกอยู่บนเตียง แม่นอนอยู่หน้าเตียงยายเหมือนเมื่อตอนเช้า คล้ายกับว่า แม่ไม่ได้ลุกจากที่ที่นอนอยู่นั้นเลยตลอดวัน

“แม่เป็นอย่างไรบ้าง” บุญเอื้อถามทันทีที่วางกระเป๋าลงบนเตียงยาย หันมาดูแม่ หน้าแม่ซีดเหมือนสีปลอกหมอนที่แม่หนุน ริมฝีปากเผยอแห้งซีดเขียว

“ถ้าจะเป็นมาก” ยายถอนใจ “เป็นไข้ และขาบวมน่ากลัว”

บุญเอื้อกล่าวตัวแม่รู้สึกว่าร้อนจัด และเมื่อถึงฝักคลุมตัวแม่ออกดูที่ขาเห็นบวมแดงเหมือนที่ยายบอก พอมีโอกาสดำเนินไปตามรอยบวมเบา ๆ แม่ก็ร้อง “อูย” ออกมา บุญเอื้อรู้ว่าถ้าไม่หนักหนาเกินไปแล้ว แม่จะไม่ร้องให้บุญเอื้อและยายรู้เลยว่าแม่เจ็บปวดมาก

“แม่ต้องไปหาหมอ” บุญเอื้อพึมพำ

แม่สายหน้าซ้ำ ๆ “แม่ไปไม่ไหว” แล้วก็พูดแผ่วเบาเหมือนจะไม่ต้องการให้ยายได้ยินว่า “แม่คิดว่าขาอาจจะหัก มันปวดมากจนเหลือทนเหลือทน”

บุญเอื้อนึกโทษตนเองว่า เมื่อตอนเช้าถ้าหากไม่รีบไปเรียนบางทีอาจจะพาแม่ไปโรงพยาบาลเสีย แล้วอาการของแม่ก็คงจะไม่มากอย่างนี้

“แม่กินอะไรหรือยัง” ถามแม่แล้วหันไปถามยายว่า “ยายล่ะ”

ยายสายหน้า “แม่แกเขาไม่ยอมกินอะไรเลย ให้กินแต่น้ำกับยาหอม แล้วก็แอสไพรินเวลามันปวด ส่วนยายนะ กลืนไม่ลง ลูกเต้าเจ็บไข้ยายคิดว่ายายเป็นเสียเองจะดีกว่า”

ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะซักถามอีก บุญเอื้อรีบอุ่นอาหารที่เหลืออยู่เมื่อตอนเช้า แสดงว่าทั้งแม่และยายคงจะกลืนเข้าไปยากเต็มทน จึงเกือบจะไม่มีร่องรอยว่าเป็นอาหารที่เหลือมาจากมือเจ้าจนถึงมือเย็น

เมื่อเสร็จ บุญเอื้อก็นำมาตั้งบนเตียงยาย เพื่อยายจะได้หากินโดยไม่ต้องลุกจากเตียง และแม่ก็เพียงแต่ลุกขึ้นนั่งก็หิบกินได้ไม่ต้องเดิน

“บุญเอื้อเอ๊ย ยายว่าน่ากลัวจะต้องไปหาหมอ ปรีक्षाเขาดู” ยายคงจะอัดอั้นอยู่ทั้งวันจึงพูดขึ้น

“ครับ ว่ากินข้าวแล้วจะออกไป ตอนนี้น้ำเข้าฟุ้งเปิดมีคนไข้อยู่เยอะ”

ความจริงบุญเอื้อก็คิดอยู่แล้วว่าจะไปหาหมอ เพียงแต่ยังข้องใจอยู่ว่า แม่เดินไม่ได้ ถ้าแม่ไปหาหมอไม่ได้ หมอจะต้องมาที่บ้านอันเล็กอุดอู้ของบุญเอื้อ แล้วหนักไปกว่านั้นคือ บุญเอื้อเคยรู้ว่า การที่เชิญหมอมาที่บ้านนั้นจะต้องเสียค่ารักษาแพงมากขึ้น เพราะหมอต้องเสียเวลาเดินทาง อีกประการ บ้านของบุญเอื้อเล่าก็ไม่มีถนนที่รถพอจะเข้าได้ ต้องเดินมาตามตรอกปูนเล็กและแคบ สกปรกรกรุงรัง แต่อย่างไร

ก็ตาม บุญเอื้อจะต้องพยายาม หากหมอไม่มา ก็คิดว่าจะต้องพาแม่ไปโรงพยาบาลวันรุ่งขึ้น บางทีเพื่อนบ้านอาจจะช่วยพุงแม่ไป หรือบางทีรถของโรงพยาบาลอาจจะมารับ

ตอนค่ำวันนั้นบุญเอื้อจึงไปหาหมอที่ร้าน คนไข้มากเหลือเกิน ต้องรอกนหน้าร้านเรียกตามหมายเลขที่ไปขอกันไว้ก่อน เหตุที่คนไข้ที่ร้านหมอนั้นด้นี้มาก ก็เพราะเขาว่าหมอไม่เรียกราคาแพงนัก และหมอก็มักจะให้ยาที่พอกินหมดก็หายป่วย คนไข้แถวบ้านของบุญเอื้อจึงนิยมมา

แต่ในกรณีของแม่ บุญเอื้อก็ยังหนักใจ คนหน้าร้านของหมอทำอะไรบ้าง บุญเอื้อเห็นว่า พอคนไข้มากก็จ่ายบัตรให้ ถามชื่อ และถ้าหากมีคนเคยเป็นคนไข้เก่า ก็จะมีบัตรใบเล็ก ๆ ติดตัวมาแสดง เพื่อเจ้าหน้าที่จะได้ค้นประวัติไข้ ซึ่งเป็นกระดาษแข็งแผ่นสี่เหลี่ยมประมาณครึ่งหน้ากระดาษเล็ก ใส่ไว้ในตู้เก็บเอกสารเรียงตามตัวอักษรและหมายเลขในบัตรของคนไข้ แล้วก็เตรียมไว้ให้หมอ เมื่อคนไข้เสร็จจากการตรวจแล้ว หมอจะให้กับคนจ่ายยา ต่อจากนั้นเจ้าหน้าที่ก็นำบัตรประจำตัวคนไข้ เก็บไว้ในตู้ที่เดิมตามตัวอักษรอีก

บุญเอื้อนึกสงสัยว่า หมอนี้น่าจะไม่ค่อยมีเวลาหยุดพักเสียเลย กลางวันทำงานที่โรงพยาบาล ตกเย็นมาที่ร้านคลินิกของตัวเอง ทำอยู่จนค่ำมีผู้ช่วยเพียงสองสามคนเท่านั้น แต่พอเวลาหนึ่งทุ่ม คนหน้าร้านก็จะไม่จ่ายเบอร์คนไข้อีก เพราะหมดเวลาที่หมอจะต้องรักษาแต่วันนั้นก็มีคนไข้หนักมาอีก หมอก็เลยต้องทำการตรวจและจ่ายยาต่อไป บุญเอื้อนั่งอยู่เป็นคนสุดท้าย

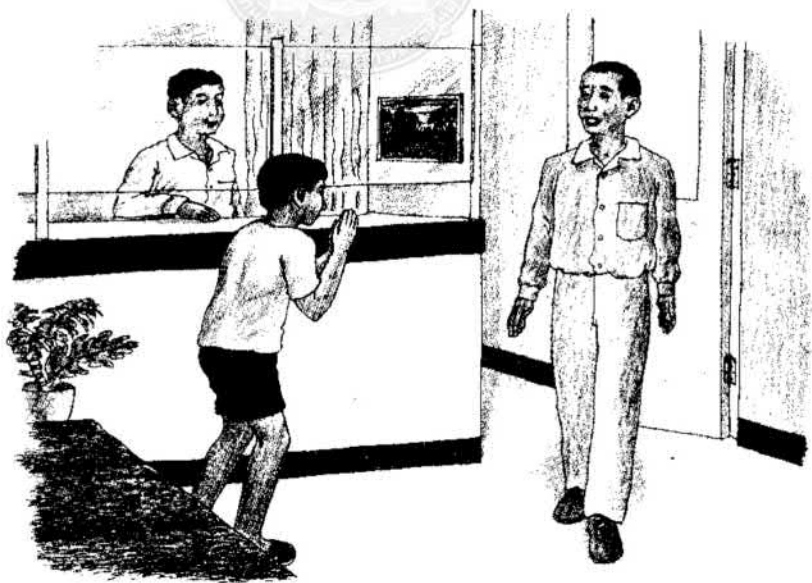
“มีธุระอะไรหรือ ผมเห็นหนูมาคอยตั้งนานแล้ว ไม่ขอรับเบอร์”
เจ้าหน้าที่ถาม

“เปล่าครับ ผมมาคอยหมอบเพื่อจะถามอาการของแม่ผม แม่ผมเดินไม่ได้” บุญเอื้ออยากจะพูดมากกว่านั้นแต่ดูเหมือนคอจะตีบตันเสียก่อน

เจ้าหน้าที่หน้าร้านนั่งอั้น ไม่พูดอะไร บุญเอื้อรู้ว่า เขาไม่มีหน้าที่ที่จะพูด เพราะไม่ใช่หมอ และเขาก็ไม่รู้เหมือนกันว่าหมอจะให้คำแนะนำอะไรแก่บุญเอื้อ ทางที่ดีที่สุดก็คือ ทั้งบุญเอื้อให้นั่งคอยหมอจนกว่าหมอจะออกมาพบเอง แต่ยังพูดเบา ๆ ว่า “หมอยังไม่ได้กินอะไรเลย”

เมื่อไม่มีคนไข้แล้ว สักครูหมอนั่นดีใจของร้านก็ออกมาพอเห็นบุญเอื้อนั่งอยู่ก็ชะงัก “ยังไม่หมดคนไข้อีกหรือนี่” หมอพูดอย่างอิดโรยเต็มที่

บุญเอื้อรีบยกมือไหว้ เดินเข้าไปหาหมอ ก่อนที่เขาจะหันพูดหมอก็ถามว่า “เป็นอะไรไปหรือ”

“ผม ไม่ได้เป็นอะไรครับ แต่...” เขาหยุดเมื่อเห็นสีหน้าหมอ ไม่ค่อยจะสบายใจนัก “แม่ แม่ของผม ถูกรถชน เดินมาหาหมอไม่ได้”

“เมื่อไร คดีรถชนนี้ต้องไปโรงพยาบาลสิ” หมอแนะนำ

“หมอเดอร์ไซค์ชนเมื่อคืนวานขอรับ แล้วถั่หนีไป แต่แรกเราก็กินกันว่าไม่เป็นไร แต่เย็นนี้ผมกลับจากโรงเรียน ขาแม่บวมมากและปวดมากขอรับ แม่อาจจะขาหัก”

หมอลองใจ บุญเอื้อนีกภวานาวอนสังศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายที่ตนนับถือและนึกได้ในขณะนั้นดลบันดาลหมอให้ใจได้อย่างที่หวัง

“บ้านอยู่ที่ไหน” หมอถามสั้นแสนสั้น

“อยู่ในตรอกแคบ ๆ ไม่ไกลดอกขอรับ” บุญเอื้อตอบอีกอีก บอกชื่อซอยของตนให้หมอทราบ “แต่ต้องเดินเข้าไป เราจนมากครับ หมอ แม่ขายขนม ขาหักก็ไปขายไม่ได้”

หมอแน่ใจเสียยิ่งกว่าแน่ว่า หากหมอไปรักษถึงบ้าน ก็เป็นการรักษาโดยไม่มีประโยชน์ตอบแทน และอาจจะต้องเสียค่ายาให้เปล่าอีกด้วยหลังจากเสียเวลาให้เปล่าแล้ว

แต่หมอก็ยังไป หมอได้เสียสละชีวิตของหมอแล้ว ตลอดเวลาสี่สิบชั่วโมงเพื่อคนที่ต้องการการเยียวยาจากหมอ ไม่ว่าคนผู้นั้นจะจะมีดีจึ้นอย่างไร

หมอซักถามอาการแล้วก็กลับเข้าห้อง สักครู่ก็เตรียมกระเป๋าเครื่องมือออกมาด้วย บุญเอื้อรีบรับกระเป๋าจากหมอมาถือไว้ แล้วเดินตามหลังหมอมาย่างกระชั้นชิดขยับปากจะบอกหมอว่า “คุณหมอรับประทานอะไรเสียก่อนเถอะครับ แม่ผมรอได้” แต่เขาก็ไม่กล้าพูดเพียงแต่หวังว่าหมอกคงจะไม่หิวเกินไปจนอารมณ์เสีย

หมอมายังบ้าน ซักถามอาการจากแม่และยาย มองดูรอบ ๆ

ห้องอย่างสลดใจ บุญเอื้อรู้จากสายตาของหมอ และจากท่าทางอันอึดอัดของหมอ

“หมอจะทำให้ชั่วคราวเท่านั้น การจะรู้ว่ากระดูกจะแตกหรือหัก จะต้องเอกซเรย์”

น้ำตาแม่ร่วงเผาะลงทันที การไปโรงพยาบาล การเอกซเรย์ หมายถึงเงิน แล้วแม่ยังจะต้องงดการทำงานขายไปอีกนานหลายวันต่อไปจากนี้จะเอาอะไรมาซื้อกินอีกเล่า

หมอปูดต่อไปว่า “พรุ่งนี้ให้ลูกชายพาไปโรงพยาบาล ให้คนเขาช่วยทำเปิดหามแบบเปลลูกเสือออกไป” หมอหันมาบอกบุญเอื้อ “เอาเสื้อหรือกระสอบอะไรก็ได้ สอดไม้เข้าไปเป็นคาน แล้วหาคนมาช่วยกันยก พอออกไปข้างนอกหารถแท็กซี่ได้ ก็นั่งไปโรงพยาบาล ทางโน้นเขาจะให้รถออกมารับถึงรถแท็กซี่ ถามหาหมอ หมอจะจัดการให้”

หมอปูดแล้วก็ส่งยาให้พร้อมทั้งส่งรายการรับประทานยา ส่วนที่ขาหมอก็ก็นำมาพันให้เรียบร้อย “หวังว่าคงไม่เป็นอะไรมากนัก บวมเสียแล้วหมอกล้าอะไรไม่ได้ฉันทัดต้องอาศัยเอกซเรย์”

แล้วหมอก็กลับไป โดยมีบุญเอื้อเดินตามมาส่งหมออีกที่ร้าน “อยู่กันสามคนเท่านั้นหรื” หมอถาม

“ขอรับ พ่อผมไม่อยู่ครับไปทำงานที่ตะวันออกกลาง ฟังไปยังไม่มิจดหมายมาบ้านเลยขอรับ”

หมอดอนใจอีกครั้ง บุญเอื้อจึงพูดต่อไปว่า “ที่บ้านจนมากขอรับ แต่คุณหมอก็กินรुณาผมมาก ผมอยากจะมารับใช้คุณหมอรับผมเห็นแล้วว่า ที่ร้านของคุณหมอมีอะไรบ้างที่ผมพอจะทำได้”

หมอยิ้มน้อย ๆ “เธอจะทำอะไรให้หมอได้”

“ทำความสะอาดร้าน จ่ายเลขประจำตัวคนไข้ กันบัตรประวัติคนไข้ ผมเป็นนักเรียนชั้นมัธยมแล้วขอรับ ผมทำได้” บุญเอื้อมองรอบ ๆ “บางทีผมอาจจะเช็คครีให้คุณหมอได้”

“หมายความว่านั่นคือค่าตอบแทนที่หมอไปรักษาแม่ของเธอใช่ไหม”

บุญเอื้อยิ้มอาย ๆ ในเมื่อคำถามของหมอตรงกับเป้าหมายในคำพูดของเขา “ผมและแม่ไม่มีสิ่งที่จะตอบแทนคุณหมอได้ แต่ถ้าแม่เดินไม่ได้เราก็คอดตายขอรับ...”

“เธอคิดว่าถ้าเธอไม่มีการตอบแทนหมอเลย หมอจะไม่ช่วยเธอหรือ” หมอถาม

“ผม...” บุญเอื้อส่ายหน้า “ผมไม่ทราบดอกครับ แต่ผมรู้คุณหมอช่วยผม เพราะคุณหมอไปที่บ้านของผมทั้งที่รู้ว่าเราจนมากขอรับ”

“รู้ไว้ว่า คนเรามีมนุษยธรรม ต้องมีการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งคนที่เป็นหมอ ย่อมจะไม่ทิ้งคนที่ได้รับความทุกข์ยากในการป่วยไข้ ไม่ว่าเวลาใด สถานที่ใด และโรคอะไร ถ้าช่วยได้ต้องช่วย และไม่คำนึงถึงค่าตอบแทนใด ๆ ” หมอถอนใจอีกครั้ง “แต่หมอก็คงจะต้องมีการเรียกค่ารักษาพยาบาลจากคนมีที่พอจะเสียได้มาช่วยบ้าง เพราะหมอก็ไม่ใช่มหาเศรษฐี ยาหมอก็ต้องซื้อ หมอเองก็ยังจำเป็นต้องกินต้องใช้ ต้องการสิ่งที่จะมาบำรุงบำเรอความสุขบ้าง แต่ ...” หมอหยุดคิดหนึ่ง “แต่ คนที่ไม่มีจะเสีย หมอก็คงต้องช่วย ต้องรักษา ต้องตรวจ ต้องจ่ายยาให้ มันก็ต้องช่วยเหลือกันไปจะทอดทิ้งกันได้อย่างไร คนเราย่อมจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” หมอย้ำประโยคหลังแล้วทรุดตัวลงนั่ง ท่าทางของหมอก็อ่อนระโหย

โรยแรง เนื่องด้วยหมอทำงานไม่ได้หยุดเลย ตั้งแต่เช้าจนค่ำ บุญเอื้อคิดว่า หมอทำงานหนักยิ่งกว่าคนมีอาชีพอื่นเสียอีก

“กินข้าวมาหรือยัง” หมอถาม “หมอชักจะหิวแล้วซี ถ้ายังก็กินด้วยกัน เราสั่งอาหารที่ร้านฝั่งโน้นก็ได้”

บุญเอื้อเริ่มรู้สึกหิวขึ้นมาเสียแล้วเหมือนกัน แต่ยังฝืนใจตอบว่า “ผมกลัวของที่บ้านจะเหลือขอรับ ที่ผมหุงไว้เมื่อเช้าไม่มีใครจะต้องเลย ขอบพระคุณครับ ถ้าคุณหมอจะต้องการอะไรผมไปสั่งให้ก็ได้”

“เอาเถอะ” หมอว่า “ถ้าเธอไม่กินก็รีบกลับไปดูแลแม่และยายของเธอดีกว่า”

บุญเอื้อทรุดตัวลงกราบบนพื้นแทบเท้าหมอ ยายสอนนักสอนหนาว่าให้กตัญญูรู้คุณคน ยายใช้คำว่าคนกตัญญูจะเป็นมงคล ต่อไปภายหน้าจะเจริญ แต่นี่หมอช่วยรักษาแม่ เท่ากับหมอมีบุญคุณอย่างใหญ่หลวง ถ้าแม่เดินไม่ได้ตลอดไปใครเล่าจะหาเลี้ยงยายและบุญเอื้อ นับว่าหมอมีบุญคุณต่อคนถึงสามคน คือแม่ ยาย และตัวบุญเอื้อเอง

หมอมองบุญเอื้อเพียงแวบเดียว แต่บุญเอื้อรู้ว่า การกระทำของบุญเอื้อเป็นไปด้วยความสำนึกของจิตใจตนเองอย่างบริสุทธิ์มิได้แสรังกระทำ อย่างน้อยหมอจะต้องเข้าใจและเห็นใจในความรู้สึกของบุญเอื้อ

ชีวิตนี้ต้องมีเป้าหมาย

แม่ของบุญเอื้อหายแล้ว เมื่อไปโรงพยาบาลนั้นปรากฏว่า กระดูกขาหักต้องเข้าเฝือก และกลับมาอยู่บ้าน พอจะทำอะไรที่เป็นงานเบา ๆ ได้ จนกระทั่งขาหายสนิท หมอถอดเฝือกให้จึงกลับไปขายของได้ตามปกติ

ที่จริงระหว่างแม่ป่วย ความเป็นอยู่ของบุญเอื้อค่อนข้างจะคับแค้น เงินที่แม่เก็บไว้ใช้เพื่อขาดแคลนนั่นก็นำออกมาใช้อย่างกระเบียดกระเสียนเต็มที นางสมพรที่เคยขอยืมเงินไปเมื่อคราวผัวถูกจับนั้นก็นำเงินมาใช้ให้ และยังมีการเอื้อเฟื้อเจือจาน ทำอาหารบางอย่างมาเผื่อแผ่ อย่างเช่น ทำแกงหม้อหนึ่งก็ตักมาที่บ้านของบุญเอื้อสามหนึ่งเป็นต้น นางสมพรบอกว่า “ยังรู้สึกบุญคุณพี่อ้อมไม่รู้หาย”

ทุกเย็น เมื่อบุญเอื้อรับกลับจากโรงเรียนแล้วก็ไปรับใช้ที่ร้านหมอ แม้หมอจะไม่เรียกเรื่อง แต่บุญเอื้อก็รับอาสา บุญเอื้อได้เห็นว่าคนตกทุกข์ได้ยากอะไรไม่หนักเท่าการเจ็บป่วย หมดทั้งกำลังกาย กำลังความคิด และต้องทนทุกข์ทรมานในสิ่งที่ตนไม่เห็น บุญเอื้อนึกไปถึงปู่ ที่ป่วยด้วยโรคมะเร็งที่ปอด รักษาจนสิ้นเนื้อประดาตัวก็ยังเอาชีวิตไม่รอด และสิ่งที่บุญเอื้อได้เห็นนั่นคือ การที่จะช่วยทุกข์คนได้ เห็นจะต้องเป็นหมออย่างหมอนั่นดีที่ช่วยบุญเอื้อ เรียกเงินจากคนที่พอมีจะเสีย และให้โดยไม่เรียกค่ายาจากคนที่อับจนจริง ๆ

ในชนบทห่างไกลหมออย่างที่บ้านของย่าที่ศรีสะเกษ บุญเอื้อคิดว่าคงจะยิ่งน่าเห็นใจ ถ้าหากบุญเอื้อเป็นหมอ บุญเอื้อก็จะอุทิศตนไปในถิ่นที่ไม่มีหมอปัจจุบันอย่างที่บ้านของย่า แต่ความคิดที่จะเรียน

หมอของบุญเอื้อรู้สึกว่าจะสุดเอี่ยม นักเรียนที่จะสอบเข้าเรียนเป็นแพทย์ได้จะต้องเป็นนักเรียนเรียนดี จะต้องมียุทธทรัพย์ที่จะส่งเสียให้เล่าเรียน นอกจากบางคนที่เรียนเก่งจริง ๆ ก็จะได้รับทุนส่งเสริมให้เรียน

การไปรับใช้หมอที่ร้านนั้น ยายพูดเสมอว่า “ความกตัญญูของคุณคนนั้นเป็นมงคล” บุญเอื้อคุ้นกับความเป็นมงคลของยายแล้วว่า คำว่ามงคลของยายคือความเจริญที่เกิดแต่ตน อย่างน้อยคือความเจริญทางใจ บุญเอื้อมีความภูมิใจว่าบุญเอื้อเป็นคนดีในสายตาของหมอ ของยาย และของแม่ และสิ่งที่บุญเอื้อคิดอยู่เสมอก็คือ บุญเอื้อจะต้องพยายามตอบแทนพระคุณของทุกคนที่มีต่อตน

ไม่ช้าพ่อของบุญเอื้อก็ส่งจดหมายมาบ้าน และส่งเงินมาให้ใช้บ้าง พ่อบอกว่า พ่อไม่มีความรู้พิเศษอย่างไรนอกจากแรงงาน ดังนั้นค่าจ้างที่ได้รับจึงไม่มาก อย่างที่ลือกันว่าคนงานต่างประเทศจะได้รับ พ่อของบุญเอื้อไม่มีฝีมือหรือประกาศนียบัตรทางช่างไม้ ช่างปูน ช่างเชื่อม หรือช่างอื่นใด พ่อก็เป็นกรรมกรธรรมดาสามัญคนหนึ่งเท่านั้น แต่ก็สู้เก็บหอมรอมริบส่งเงินมาให้ครอบครัวที่บ้าน แต่ฝากความหวังไว้ว่า จะได้เห็นลูกของพ่อเรียนเก่ง มีความรู้ที่จะประกอบอาชีพได้ ไม่ใช่เป็นผู้ใช้แรงงานแบกหาม

“เธอสนใจมากไหม”

“ครับ ผมสนใจทุกอย่างที่เกี่ยวกับงานรักษาพยาบาล”

บุญเอื้อตอบตอนใจหนึ่ง แล้วบอกหมอต่อไปว่า “ผมอยากเรียนหมอ แต่ผมคิดว่า ผมไม่มีโอกาสออกครับ”

“ทำไมล่ะ”

“ผมคงไม่มีเงินเรียนต่อมหาวิทยาลัยออกครับ” บุญเอื้อตอบพยายามอย่างยิ่งที่จะควบคุมเสียงของตน เพื่อจะพรางอารมณ์สะเทือน

ใจเอาไว้

“การเรียนเป็นอย่างไรบ้างละ เรียนแพทย์มันต้องมีคะแนน วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษดี” หมอถาม

“ครับ คะแนนก็พอใช้ได้ ครูก็บอกว่า ผมอาจจะเรียนสายเข้ม ทางวิทยาศาสตร์ที่จะไปเรียนแพทย์ต่อไปได้”

“ก็ดีแล้วนี่” หมอยิ้มน้อย ๆ

บุญเอื้ออยากจะตอบหมว่า “ครับดีที่สุดที่ผมจะทำได้” เรื่อง การเรียนบุญเอื้อพอจะต่อสู้ช่วยตนเองได้ แต่เรื่องการเงินนั้นบุญเอื้อ หมดปัญญา และยังพ่อแม่ของบุญเอื้อด้วยแล้ว สิ่งที่บุญเอื้อหวังก็ดูจะ ไกลแสนไกล

“ทำไมเธอจึงอยากเรียนแพทย์” หมอถามอีก

“ผมคิดว่า แพทย์ได้ช่วยทุกข์ของคนได้มากที่สุดครับ คนเรา ยามป่วยไ้ขึ้นนับเป็นทุกข์อันดับหนึ่ง เพราะมันหมดสิ้นทั้งกำลังกาย กำลังสมอง ที่จะดิ้นรนช่วยตนเองได้ และถ้ามันป่วยเสียแล้ว งานการอะไรก็ทำไม่ได้ ทุกข์ที่ตามมาก็คือความอดอยากยากแค้น เหตุนี้ผมจึงคิดว่า ความป่วยไ้ขึ้นเป็นทุกข์อันดับที่หนึ่ง แม่ผมป่วย ผมรู้แล้วว่ารสชาติเป็นอย่างไร ถ้าไม่ได้คุณหมอช่วยไว้ ป่านนี้เรา อาจจะอดอยากไม่มีจะกิน ผมอาจจะต้องออกจากโรงเรียนมาช่วยแม่ หาเงินก็ได้ ผมเห็นพวกคนไ้ที่มาที่นี่แล้วผมรู้ว่า นอกจากตัวเองจะ ทุกข์ คนข้างเคียงจะเป็นทุกข์หนักอีกด้วย เพราะถ้ายังคงเงินเจ็บไข้อยู่ ต่อไป มันก็หมายถึงทุกข์หนักอย่างอื่นจะต้องตามมา ปู่ผมป่วยไ้จน กระทั่งพ่อต้องจำนำจันองนา แล้วก็ต้องพยายามไปหาเงินที่ตะวันออก- กลาง หวังอย่างเดียวจะมาไ้ถอนที่นาอันเป็นที่ทำกินของเราต่อไป”

“แล้วสมหวังไหมละ” หมอถามต่อไป

“หมอหมายถึงพ่อหรือครับ พ่อบอกว่า ที่นั่นเงินเดือนมันดีกว่ารับจ้างในเมืองไทยเพราะมันต้องไปไกล แต่คนที่ไปรับจ้างหรือไปทำงานที่นั่นต้องมีความรู้ด้านวิชาชีพครับ พ่อผมเลยเป็นได้แค่กรรมกรแบกหามเท่านั้น เงินเดือนมันก็ไม่มากมายก่ายกองกว่าที่เมืองไทยเท่าไรนัก เพราะอาหารการกินก็แพง ความเป็นอยู่ก็ลำบาก พ่อบอกว่า หากผมไม่สามารถจะเป็นหมออย่างที่ผมบอกพ่อไป พ่อก็ขอให้ผมเรียนทางด้านอาชีพ เอาอะไรให้เก่งสักอย่างพ่อก็ว่า พ่อที่จะหาเงินดี ๆ สร้างเนื้อสร้างตัวได้ แต่นั่นมันเป็นเรื่องของการช่วยตนเอง ช่วยครอบครัวมากกว่าที่จะได้ไปช่วยคนที่มีความทุกข์หนักอย่างคุณหมอครับ”

พ่อของบุญเอื้อเป็นลูกชาวนาที่ไม่ได้เรียนในด้านการเกษตรที่จะเพิ่มพูนความรู้ จึงเป็นชาวนาที่ยังคงทำนาเหมือนปู่หรือทวดของพ่อ ทำนานั่นเอง บัดนี้รู้แล้วว่าการศึกษาเป็นสิ่งสำคัญไม่ใช่แต่พออ่านออกเขียนได้เท่านั้น

แต่ยายชื่นชมในพ่อของบุญเอื้อว่า “นี่ไงละคนดี ดกน้ำไม่ไหล ดกไฟไม่ไหม้ ได้รายได้ไม่น้อยก็อดส่ำให้ส่งกลับมาให้ทางบ้านใช้ เขารู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว รู้จักรับผิดชอบต่อหน้าที่ของลูกที่มีต่อแม่ เขาจึงส่งเงินมาให้แม่ของเขาใช้ด้วย”

“ก็จริง” บุญเอื้อคิด “จะยากดีมีจนอย่างไรก็ตาม พ่อก็เป็นคนดีที่น่านับถือมากที่สุด”

เมื่อฐานะของพ่อไม่ดีขึ้นมากนัก ความคิดที่บุญเอื้อจะได้เรียนแพทย์เห็นจะยิ่งสุดเอือม เหมือนสิ่งนั้นอยู่ที่ขอบฟ้าไกลโพ้น เหลือที่จะฝันด้วยซ้ำไป

อาจจะเป็นเพราะที่ยายพูดเสมอว่า ความกตัญญูเป็นมงคลอย่าง

หนึ่งของผู้ที่ยึดถือ หมอนั่นดื่มน้ำบูญเอื่อไปรับใช้อยู่เพราะความรู้คุณ และหวังที่จะตอบแทนพระคุณ แม้จะเล็กน้อยเหลือเกินสำหรับหมอก็สะท้อนความเป็นมงคลให้แก่บูญเอื่อ วันหนึ่งเมื่อคนใช้น้อยและหมอมีเวลาว่าง หมอก็ออกมาจากห้องตรวจไข้ที่ร้าน พบบูญเอื่อกำลังจะซัก เข็มยืนอยู่กับงานจัดตู้บัตรประวัติของคนไข้ให้เรียบร้อย หมอยิ้มยื่นคู่มืออยู่ครู่หนึ่งแล้วถามว่า

“เธอมีความคิดดี” หมอหยุดสักครู่แล้วพูดว่า “เอาละ ถ้าหากเธอตั้งใจอยากจะเป็นหมอจริง ๆ ละก็ ต้องพยายามเรียนให้ดี สอบเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อจะเรียนหมอให้ได้ แล้วฉันจะช่วยเธอคนเรานั้นต้องช่วยตนเองก่อน รู้ไหม”

บูญเอื่อยกมือไหว้หมอ “ขอรับ” ความหวังที่จะเป็นแพทย์ ดูเหมือนจะเห็นรำไรขึ้นมาแล้วที่ขอบฟ้าสำหรับบูญเอื่อ แม้มันจะเป็นเวลาอีกหลายปี กว่าบูญเอื่อจะจบชั้นมัธยมต้นขึ้นต่อมัธยมตอนปลายกว่าจะสอบเข้ามหาวิทยาลัย... อีกนาน... แต่บูญเอื่อก็ยังมีความหวัง

บูญเอื่อเห็นด้วยกับคำพูดของหมอที่ว่า “คนเราจะต้องช่วยตนเองก่อน”

ความจริงวันนั้นคนไข้ตอนเย็นน้อย แต่ตอนค่ำดูจะมากันมาก บูญเอื่ออยากจะกลับบ้านเร็วกว่าปกติ เพื่อจะไปเล่าเรื่องที่หมอพูดกับบูญเอื่อวันนั้นให้ยายและแม่ฟัง แต่เมื่อร้านยังไม่ปิด ก็จำต้องอยู่ต่อไปจนดึกผิดปกติ จึงได้กลับบ้าน

เมื่อไปถึงบ้าน ทุกคนยังไม่เข้านอน ยายยังคงนั่งคุยกับแม่ อยู่บนเตียงตัวเดียวในห้องนั้น ข่าวที่คุยกันเป็นเรื่องจดหมายของพ่อ จะอย่างไรก็ตาม พ่อจะฝากเงินมาหรือไม่ ข่าวของพ่อก็นำความตื่นเต้นและดีใจมาทุกครั้ง

ในจดหมายบอกว่าครบสัญญาแล้วจะกลับบ้าน ไม่ต้องการที่จะอยู่ต่อไป ตอนนี้พอมีเงินเก็บอยู่บ้าง และที่แม่ของบุญเอื้อบอกไปว่าตอนนี้ก็พยายามเก็บเงินไว้ ทางบ้านอาของบุญเอื้อก็บอกว่าข้าวที่ทำได้นี้ดีกว่าทุกปี ทำให้คิดว่าอย่างน้อยก็ควรจะรวมกันไว้ถอนที่นาของพ่อได้

เมื่อค่อยหายตื่นตื่นเรื่องของพ่อแล้ว ก็มาเรื่องข้าวดีของบุญเอื้อ “นี่ละ เขาว่า คนเรากตัญญูมันไม่เสียหลาย เห็นไหมละ ยายบอกแล้วว่าความกตัญญูนั้นเป็นมงคลแก่ตัวผู้ประพฤติปฏิบัติละ หมอเขาจึงเมตตาเอ็นดู ช่วยเหลือ...” แม่คงจะเต็มต้นจนพูดอะไรไม่ออก ยายจึงเป็นฝ่ายพูดต่อไป “อ้อมเอ๊ย ต่อไปนี่คงจะมีลูกชายเป็นหมอ มันคงจะไม่เกินความหวังไปแล้ว”

“ถ้าเป็นได้ ผมก็คิดจะไปอยู่ที่บ้านเก่าของเรา ช่วยรักษาคณยาคนจน” บุญเอื้อตั้งปณิธานต่อไป “ในชนบททางไกลเขาว่าขาดแคลนหมอมากทีเดียว”

“ตั้งใจไว้ก็ดี” ยายว่า “แต่นั้นแหละเหตุการณ์ยังอีกนาน เพียงแต่เราหวังว่า แรกจะเรียนหมอสำเร็จเท่านั้นก่อน นี่มีอีกตั้งเกือบสิบปี เธอ” ยายถอนใจ “ยายจะมีชีวิตอยู่ทันเห็นแกเป็นมดเป็นหมอไหมน้า...” แล้วก็พูดต่อไปอีกว่า “จริงนะ จะเจ็บจะไข้ที่มันเปลืองเงินเปลืองทองเหลือเกิน เกราะหัดดีเมื่อคราวอ้อมขาหักนะ หมอแถมมีความเมตตามาช่วยนะนา ไม่งั้นป่านนี้จะเอาอะไรมารักษา มิต้องขอทานเขาหรือนี่” เมื่อยายพูดหันหน้ามามองบุญเอื้อ “เจ้าประจักษ์ ถ้าหากยายจะเจ็บจะป่วยก็ขอให้บุญเอื้อเรียนสำเร็จเสียก่อน จะได้รักษาไม่เสียเงินเสียทอง”

ความหวังของยายก็แค่นั้น ยายอาจจะนึกถึงตนเองก่อนผู้อื่น

เพราะยายแก่แล้วความรู้สึกของยายจึงมุ่งที่ตนเองเป็นใหญ่ แม้ไม่พูดสักคำ อาจจะดีใจจนพูดไม่ออก หรืออาจจะคิดว่า เหตุการณ์ยังอีกไกล นานหลายปี ใครจะรู้ว่าจะมีอะไรเปลี่ยนแปลงผันผวนไป หรืออาจจะไม่แน่ใจว่าความสามารถของบุญเอื้อจะมีพอที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยเรียนแพทยกับเขาได้

“อย่าเพิ่งดีใจมากนักเลยแม่” แม่ปรัมยาย

“แต่นั้นแหละอ้อม การที่ทำอะไรมีหวังมันก็ยังดีกว่าเราไม่มี ความหวังอยู่นะ”

แม่ของบุญเอื้อนั่งอึ้งไม่ตอบ บุญเอื้อไม่รู้ว่แม่ของตนคิดอย่างไร แต่บุญเอื้อเองคิดว่า การที่คนตั้งความหวังในชีวิตเอาไว้ก็พยายามที่จะดำเนินให้ได้ดังเป้าหมาย ยังดีกว่าคนไม่มีเป้าหมายเสียเลย ปล่อยให้อนาคตเป็นไปเองอย่างที่เขาเรียกว่า แล้วแต่กรรมเก่าหรือวาสนา บุญเอื้อเคยเปิดพจนานุกรมดูคำว่า วาสนา ว่ามีความหมายอย่างไรก็เห็นแต่ว่า วาสนา หมายถึง บารมี หรือกุศลที่ทำให้ได้ลาภยศ บุญเอื้อจำได้ว่าต้องไปเปิดดูความหมายของคำว่า กุศลอีก กุศล แปลว่า สิ่งที่ดีที่ชอบ

บุญเอื้อจึงสรุปเอาว่า คนเราจะมีอนาคตอันสูงเป็นไปตามเป้าหมายนั้นก็ต้องทำสิ่งที่ดีที่ชอบ จึงจะได้ลาภยศตามต้องการ

ที่แม่บอกยายว่าอย่าเพิ่งหวังมากนัก แสดงว่าแม่ไม่แน่ใจว่าบุญเอื้อลูกของแม่จะทำสิ่งที่ดีที่ชอบที่จะให้สมหวังนั้นได้

แต่บุญเอื้อมั่นใจว่าตนเองทำได้ บุญเอื้อเชื่อว่าตนจะต้องเรียนดี สอบเข้าแพทย์ได้ และหมอก็จะช่วยส่งเสียให้ได้เรียนต่อจนสำเร็จ บุญเอื้อขอคิดเพียงนี้ก่อน ถ้าขั้นตอนนี้สำเร็จ ความหวังที่บุญเอื้อจะได้ ประกอบกรรมดีช่วยเหลือคนเจ็บคนป่วยในชนบทยากไร้ต่อไปก็จะตามมาเอง

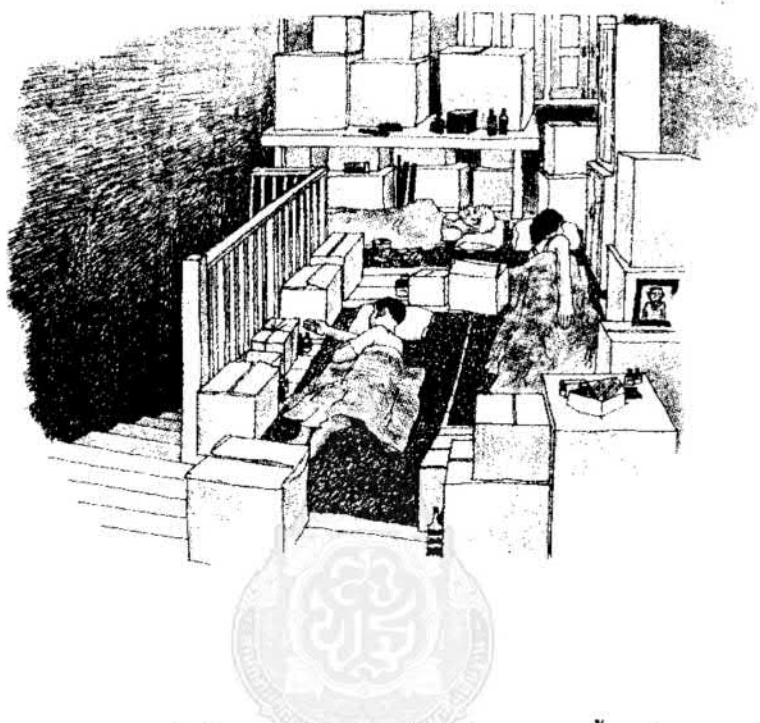
๗ น้ำท่วม

น้ำท่วมกรุงเทพ ฯ ใหญ่อีกครั้ง ถนนหนทางเจ็มนองไปด้วย น้ำเลยเข้าของบุญเอื้อ โรงเรียนต้องปิดสอนชั่วคราว หมอนั่นตั้งก็ไม่สามารถจะเอารถบุกน้ำมาที่คลินิกได้ เพราะแถวที่บุญเอื้ออยู่นั้นน้ำท่วมมากและนานเสียด้วย เป็นอันว่าคลินิกหมอก็กต้องปิดตัวลงชั่วคราว ร้ายยิ่งไปกว่าโรงเรียนต้องปิดก็คือ ห้องแถวทั้งแถวที่บุญเอื้ออยู่นั้น น้ำท่วมหมด ท่วมพื้นห้องซึ่งมีอยู่ห้องเดียวและคับแคบนั้นจนถึงพื้นกระดานเตียงที่ยานอน ชาวบ้านก็ต้องอพยพเอาของที่พอจะขนไปได้พากันไปอยู่ที่อื่น แม่ของบุญเอื้อก็เป็นอันว่าหมดทางทำมาหากิน

เคราะห์ดีที่พ่อของบุญเอื้อส่งเงินที่พอจะเจียดมาให้ใช้บ้าง แม้ทางบ้านจะไม่มีทางทำมาหากินก็ยังพอจะมีกินมีใช้อยู่บ้าง ในขณะที่บุญเอื้อไม่รู้จะพาแม่และยายไปอยู่ที่ไหนนั้น ก็พอดีคลินิกหมอชั้นบนที่แม่จะมีเตียงคนไข้และอุปกรณ์บางอย่างที่พอจะขนขึ้นชั้นบนของร้านได้ก็ขนขึ้นไป แต่กระนั้นก็ยังมียี่พ่อที่จะให้บุญเอื้อ แม่และยายขึ้นไปอยู่กับข้าวของที่กองระเกะระกะนั้นได้ หมอจึงอนุญาตให้ครอบครัวของบุญเอื้อขึ้นไปอยู่ชั้นบนด้วย

บุญเอื้อได้ที่นอนข้างบันไดตรงทางขึ้น ยานอนเบียดกับที่ตั้งเตียงตรวจไข้ และแม่ชุกเข้าไปนอนที่ตู้เก็บเอกสารบัตรประวัติไข้และตู้ยา ปลายเท้าของทั้งสามคนมีกล่องกระดาษที่ใส่ขวดยาบ้าง กระป๋องยาบ้างระเกะระกะ แม้จะซ้อนกันเข้าไปแล้วก็ยังจำเป็นต้องปล่อยให้วางเกะกะอยู่บ้างเพราะของบางอย่างในกล่องนั้นวางทับกันไม่ได้

ยายไม่เคยทิ้งเชี่ยนหมากของยาย และกระป๋องใส่ยาหม่องยานัตถ์

อะไรของยายเลย ไปไหนก็หอบเอาไปด้วย บุญเอื้อเก็บหนังสือเรียน และอุปกรณ์การเรียนทุกชิ้นไปด้วย แม่ของบุญเอื้อถึงเลอะเอาคาดและ กาละมังที่ทำขนมขายไปด้วย แต่แค่ตาหุงข้าว หม้อข้าว เครื่องครัว กระจุกกระจิกก็ดูจะมากเกินไปเสียแล้ว ในการที่จะไปแทรกอยู่ กับ ของที่ชนจากชั้นล่างของคลินิกขึ้นไป จึงเป็นอันว่าเครื่องมือหากิน ของแม่ก็ต้องทิ้งให้จมน้ำอยู่กับห้องที่เคยอยู่อย่างเดิม

ที่จริงหมอเป็นผู้เอื้อเฟื้อกรุณาบุญเอื้อมากอยู่ และหมอก็ค่อย โลงใจขึ้นเมื่อมีคนเฝ้าร้านยังดีกว่าไม่มีเสียเลย พวกขโมยที่เรียกกันว่า ดิ้นแนวซึ่งคงไม่กลัวที่จะบุกรุกมาขนของที่ไม่มีคนเฝ้า และเครื่องมือ แพทย์ที่ประจำอยู่ที่ร้านบางชั้นก็มีราคาแพงพอดู

เขาว่าสาเหตุแห่งน้ำท่วมใหญ่และท่วมอยู่เป็นเวลานาน ไม่รู้จักแห่งหายไปนี่ก็เพราะคลองทางระบายน้ำทั้งหลายนั้น ถูกถมถูกรุกที่หายไปเป็นจำนวนมาก ท่อระบายน้ำหลายแห่งก็ตันเนื่องด้วยขยะเข้าไปติดค้างอยู่ ทางกรมจึงพยายามที่จะหาทางผลักดันระบายน้ำที่ท่วมท้นนี้ให้หมดไป

ถนนที่จะใช้เป็นทางสัญจรไปมานั้นราคาแพง และจำเป็นที่จะต้องให้รถบรรทุกของบ้างรถโดยสารบ้างผ่านไปได้ ทางกรมก็พยายามที่จะเอากระสอบเล็ก ๆ ใส่ทรายมาวางทับถมไว้ที่ขอบถนน เพื่อกันน้ำไหลผ่าน แล้วใช้เครื่องสูบลูกออกไปสองข้างทาง ผลก็คือ น้ำวนเวียนท่วมท้นบ้านเรือนที่อยู่สองฟากถนนและขังเนาอยู่ในนั้น

อะไรจะมาเดือดดาลและเดือดร้อนเท่านี้บ้านเป็นไม่มีอีกแล้วสำหรับคนกรุงเทพฯ ฯ ในแถบน้ำท่วม ไหนจะเรื่องการตำหาคิน ไหนจะเรื่องที่หลับที่นอน และเรื่องที่ร้ายที่สุดก็เรื่องส้วม แม้บุญเอื้อจะมาอยู่ในที่ซึ่งตนคิดว่าสบายพอควร แต่ส้วมอยู่ชั้นล่าง ก่อความยุ่งยากและรำคาญให้ไม่น้อยเหมือนกัน ดังนั้นบุญเอื้อจึงคิดว่า บรรดาคนในหมู่บ้านของบุญเอื้อทำท่าจะเป็นโรคเส้นประสาทไปตามกัน

วันดีคืนดีก็มีพวกประชาชนที่อยู่ตามสองข้างถนนใหญ่ ๆ ที่ทางการกันไม่ให้ น้ำท่วมเกิดอารมณ์แค้นขึ้นมา พังทลายบรรดากระสอบทรายที่ทำเสมือนทำนบเสีย ทำให้น้ำไหลบ่าเข้าไปในถนนรถแล่นไม่ได้ คนก็ท้องน้ำกันไป บุญเอื้อคิดว่า ความจริงการกันถนนอย่างนั้นมันก็ไม่ได้ทำให้บ้านตามสองฟากถนนต้องเดือดร้อนสักเท่าไร น้ำก็คงท่วมอยู่แล้ว ไม่ว่าจะกันหรือไม่กัน และเมื่อพังเขื่อนที่กันสองฟากถนนลงไป ก็ไม่ได้ทำให้สถานการณ์ดีขึ้น ยิ่งซ้ำร้ายไปใหญ่ คือบรรดาผู้ต้องใช้ถนน หรือความจำเป็นในการลำเลียงอาหารการกิน เครื่อง

อุปโลกปบริโลกทั้งหลายต้องหยุดชะงักไปด้วย

แม่ของบุญเอื้อส่ายหน้าเมื่อรู้ว่าชาวบ้านไปช่วยกันรื้อทำนบกั้นถนนออก “ไม่รู้เขาคิดกันอย่างไร”

บุญเอื้อคิดว่า เขาคงไม่เข้าใจคำว่าประโยชน์ส่วนรวมนั้นสำคัญกว่าประโยชน์ส่วนตัว พยายามนึกว่าที่โรงเรียนสอนบุญเอื้อมาหรือเปล่า ตั้งแต่ประถมต้นขึ้นชั้นมัธยม ไม่ทราบว่ามีชั้นไหนที่บรรจุเรื่องส่วนตัวกับส่วนรวมที่เขา กำลังคิดนี้เข้าไปในหลักสูตร แต่ต้องมีแน่นอน... เพียงแต่อาจจะสอนคลุม ๆ กันไปเน้นบ้างไม่เน้นบ้าง บุญเอื้อจึงไม่รู้ และคนที่ไปรื้อกระสอบทรายทั้งนั้น ก็คงไม่รู้เหมือนกัน

แม่ใช้บุญเอื้อออกไปซื้อของที่ทางการเอารถบรรทุกของทหารมาขายบ่อย ๆ น้ำที่บุญเอื้อเหยียบย่ำบุกไปข้างสภปรกสันดี ไม่ว่าน้ำสูงถึงส่วนไหนของร่างกาย ปรากฏว่าจะมีขอบจับที่ขาของบุญเอื้อให้รู้เป็นคราบติดอยู่ล้างไม่ค่อยจะออก บุญเอื้อนึกถึงकुหลังบ้านที่มีคนทิ้งขยะเป็นกองพะเนิน เจ้าขยะในकुตั้น ๆ ที่ไม่สามารถจะใช้ระบายน้ำได้อีก แล้วนั่นนั่นเองที่เป็นตัวแพร่สารพิษปนไปกับน้ำ เมื่อย่ำหนักเข้าวันแล้ววันเล่าก็เลยกลายเป็นแผลผื่นพุพองขึ้น บุญเอื้อกลัวหนักหนาว่า น้ำที่ผ่านเข้าไปทางแผลนั้นอาจจะเป็นพิษสะสมอยู่ในร่างกาย หรืออาจจะเปิดช่องให้ตัวพยาธินาชชนิดเข้าไปอยู่ในร่างกายก็ได้

นานนับเดือนเรื่องน้ำท่วมจึงค่อย ๆ หดไป แต่การพูดกันถึงเรื่องน้ำท่วมไม่ได้หายไปตามน้ำด้วย เมื่อโรงเรียนเปิด โรงเรียนก็เริ่มกวาดขึ้นให้เรียนเพิ่มขึ้นเพื่อชดเชยเวลาที่หยุดเกินไป พวกห้องแถวของบุญเอื้อก็กลับมาและต่างก็ทำความสะอาดที่อยู่ของตน แต่สำหรับบุญเอื้อรู้สึกว่ ไม่มีอะไรที่เหมือนเดิม เครื่องใช้อันเป็นเครื่องมือหากินของแม่ก็เป็นอันว่าใช้อีกไม่ได้ ขามกะละมังสุกร่อนสนิมขึ้นด้วยสารเคมี

บางอย่างกัด รังถึงเคยใช้หนึ่งของ ก็เป็นสนิมเสียจนขัดไม่ไหว เกราะหัดดี มีของบางอย่างที่ตอกตะปูแขวนไว้ตามฝาผนังยังคงมีสภาพพอใช้ได้ เติงของยาย ไม่กระดานลอยลงมาอยู่กับพื้นชั้นล่าง และของสกปรก โสมมทั้งหลายจากห้องน้ำ และท่อที่เคยเป็นที่ทิ้งน้ำเสียก็ดูเหมือนเป็น สิ่งที่รองรับเอาของเสียข้างนอกกลับเข้ามา ผู้ที่แย่ที่สุดคือ ยาย เมื่อ ก่อนน้ำจะท่วมยายก็เดินไม่ใคร่จะได้ แต่พอน้ำท่วมต้องขึ้นไปนั่งไม่ค่อย จะได้ขยับเขยื้อนอยู่บนชั้นบนของคลินิกหมอ ก็เสียทำอะไรจะเดินไม่ได้ เอาเสียเลย ยายบ่นว่า “คนแก่นี้เส้นสายมันยึดกันเหนียวแน่น” ก็คง จะจริง ยึดไม่ใคร่จะออก แต่ที่จริงยายเดินไม่ได้ตอนนี้ก็ดี เพราะพื้นห้อง มีตะไคร่น้ำจับจนลื่น

เมื่อน้ำท่วมจากไป แต่สายใยยังผูกอยู่ที่บุคคลทั้งหลายที่รับเคราะห์ นอกจากของใช้จะใช้ไม่ได้ ได้ถุนห้องแถวที่บุญเอื้ออยู่นั้นขึ้นด้วย น้ำแช่อยู่นาน เลยทำให้บางคนกลายเป็นไข้หวัด บ้างก็เป็นโรคปอดขึ้น บางคนก็ยังมีโรคเรื้อรังเก่า โรคเก่าเปื่อย ดูร่นวายไปหมด และร้าน หมออนันต์ก็คงกลับมีสภาพคนไข้มาคดมาเคย บางที่อาจจะมากขึ้น กว่าเดิมเสียอีก

แม้บุญเอื้อจะต้องเรียนหนักจนไม่มีวันหยุด แต่งานที่ร้านหมอ ก็ยุ่ง และดูเหมือนบุญเอื้อจะยิ่งผูกพันเป็นหนี้บุญคุณหมอมากขึ้นอีก เมื่อคราวน้ำท่วมได้อาศัยที่อยู่จากหมอ บุญเอื้อก็เลยต้องทำงานให้หมอ หนักยิ่งขึ้น การใช้เวลาทุ่มเทหลังจากเลิกเรียนแล้วที่ร้านหมอแห่งนี้ บุญเอื้อไม่เคยเบื่อหน่าย เขาอยู่ที่หน้าร้าน คั่นบัตรคนไข้บ้าง ช่วยจ่ายยา คนไข้บ้าง และหูกฟังคนไข้ที่นั่งรออยู่คุยกันบ้าง บุญเอื้อว่าได้รับความ รู้ดีเหมือนอยู่ในห้องเรียนเหมือนกัน

ตอนน้ำลดใหม่ ๆ เสียงพูดกันเรื่องน้ำก็เป็นหลักของการสนทนา

บุญเอื้อก็ฟังรู้ว่า “กรุงเทพ ฯ นี่เป็นเมืองดำมานานแล้ว เมื่อสร้างกรุงเทพ ฯ ได้สามปีเขาว่าน้ำท่วมใหญ่เหมือนกันที่สนามหลวง ผมอ่านตามประวัติศาสตร์ว่าน้ำสูงตั้งสามเมตร ไข่เรือพายกันทีเดียว”

บุญเอื้อแหงนมองเพดานห้องพักคนไข้ว่าสูงสักกี่เมตร และพยายามที่จะนึกโดยอาศัยความรู้เรื่องการวัดระยะที่โรงเรียน มาคะเนว่าสามเมตรจะสูงถึงไหน

“นั่นสิครับ จึงต้องมีการขุดคลองมากมาย เพื่อจะระบายน้ำให้ลดลงเร็ว ๆ แต่เราสมัยใหม่ กลับถมคลองเอามาเป็นถนน แล้วยังถมที่ลุ่มนาทั้งหลายเอามาถมปลูกร้านค้าบ้าง จัดสรรเป็นหมู่บ้านบ้าง ฝนตกน้ำท่วมมันก็ไม่มีที่จะระบาย มันก็ตกอยู่ในสภาพที่เราเห็น”

คนไข้อีกคนหนึ่งเสริมพร้อมทั้งยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นปิดปากจามออกมาดัง ๆ “ที่จริงแต่ก่อนผมไม่มีใครจะเป็นหวัด ตั้งแต่ น้ำท่วมนี้แหละ มันเล่นเองอมพระรามไปเลย”

ผู้หญิงที่นั่งข้าง ๆ พุดขึ้นว่า “จะว่าเขาถมคลองเสียหมดก็จะไม่ถูกกระมังคะ เมื่อถมคลองก็มีที่ระบายน้ำขนาดใหญ่เหมือนกันไว้ข้างถนน แต่มันไม่ช่วยระบาย”

ชายคนที่จามเสียงดังเมื่อครู่หัวเราะ “โอ้คุณ! คลองแต่ละสายนั้นน้ำใหญ่โตมหิมาแล้วยาวเหยียดอีกด้วย แต่เจ้าที่ขอของคุณนะมันนิดเดียว แล้วเราเจ้าประคุณพลเมืองดีทั้งหลายท่านใช้ที่ระบายน้ำเป็นเสียเมื่อไร มีอะไรต่อมีอะไรก็เทลงท่อ ร้านขายข้าวแกงเทศอาหารลงท่อ ผมเห็นกับตา คนกวาดถนนไล่ขยะรับ คุณคงจะเคยเห็นเขามีไม้กวาดทางมะพร้าวมีก้านต่อแล้วก็มีที่โยยผงอันใหญ่ แกก็กวาดเรื่อยไปจีฝุ่น เศษผงเอะ เศษกระดาดชิ้นเล็กชิ้นน้อยเอะ แยกโยยเสร็จ

แกก็ชี้แจงไปเพลงในที่รองรับขยะ แกก็เพลงที่ระบายน้ำไปเลย ผมมองอยู่พักหนึ่งสงสัยว่าเขามีการอบรมกันอย่างไรแค่นั้น ไม่มีความรับผิดชอบเรียกว่า มักง่ายแท้ ๆ มักง่ายพอ ๆ กับคนที่ทิ้งอะไรต่อมิอะไรลงถนนนั่นแหละ”

พูดจบทำท่าจะพูดต่อ ผู้หญิงคนนั้นถอนใจ ผู้ชายคนที่นำเรื่องก็ถอนใจ ชายผู้นั้นก็บังเอิญถึงจังหวะที่หมอเรียกตัวเสียก่อนจึงมิได้พูดต่อ

“ผมว่าทั้งนี้ทั้งนั้นเราขาดการวางแผน...” ผู้ชายนำเรื่องคนแรกพูด
“วางแผนเมืองหรือคะ” ผู้หญิงคนนั้นถามอีก

“ครับ วางผังเมืองล่วงหน้า วางแผนอบรมคนให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ พวกเรามันขาดคุณภาพของพลเมืองดี ขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของแต่ละคน ในฐานะของประชากรกรุงเทพ ฯ จะต้องรับผิดชอบต่อความสะอาด และความอยู่เย็นเป็นสุขของส่วนรวม ในฐานะของข้าราชการที่รับผิดชอบต่อประโยชน์สุขของราษฎรจะต้องเตรียมคน เตรียมตัว เตรียมทุกอย่างเพื่อรับสถานการณ์ ดูเถอะแม้แต่เรื่องถนนกวาดถนน เขาหัวเราะเบา ๆ

“แล้วคนที่ทิ้งอะไรต่อมิอะไรเช่นเศษอาหารลงท่อละคะ เป็นหน้าที่ของใคร” ผู้หญิงคนนั้นถามแบบกระเซ้าเพราะหัวเราะระคนเสียงพูดไปด้วย บุญเอื้อคิดว่าตอนนี้ทุกคนลืมความเจ็บไข้ของตนไปเสียแล้ว

“ผมว่า ทุกคนต้องผ่านการศึกษาภาคบังคับมาแล้ว อย่างน้อยในหลักสูตรของโรงเรียนชั้นประถม น่าจะต้องมีการสอนให้แต่ละคนรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนที่จะพึงมีต่อบ้านเมืองหรือสังคมของตน”

บุญเอื้อคิดว่า “น่าจะมี ชั้นประถมเราผ่านมานานแล้ว จำไม่ได้ แต่ชั้นมัธยมนะมีแน่” ทั้งนี้เพราะบุญเอื้อกำลังเรียนอยู่ชั้นมัธยม แต่บุญเอื้อนึกต่อไปว่า “รู้ก็รู้อยู่ แต่คนเรานั้นมักง่าย” อย่างยายเคยป่นบุญเอื้ออยู่เสมอว่า “มักง่าย”

ที่จริงบุญเอื้อคิดว่า การทำอะไรให้มันเสร็จพันท้ายที่ไปเร็ว ๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงผลว่าต่อไปจะเป็นอย่างไร อย่างคนกวาดถนน ทำไปเพื่อให้เศษกระดาษหรือเศษขยะบนถนนมันหมด ๆ ไปเร็วที่สุด และกินแรงน้อยที่สุดคือไม่ต้องลากที่โกยขยะไปเทลงในถังขยะ ก็นับว่าทำหน้าที่เสร็จไปแล้ว แต่ขาดความรับผิดชอบต่อประโยชน์ของส่วนรวม เขาเพียงแต่นึกว่า หน้าที่โกยขยะจากที่อื่นไม่ใช่ของเรา ไม่ได้นึกถึงว่าแรงงานของเพื่อนที่หมดไปเพราะเขาเป็นเหตุ ไม่ได้นึกถึงเวลาที่จะเสียไปเพราะขยะของเขา ไม่ได้นึกผลสะท้อนที่จะทำให้ที่ออกุดต้นน้ำท่วมบ้านเรือนอย่างที่เป็นมา และบางที บุญเอื้อคิดว่าคนกวาดขยะนั่นเอง อาจจะต้องถูกน้ำท่วมเหมือนบุญเอื้อและคนอื่น ๆ

“ทำอะไรหยัก ๆ สัก ๆ แต่ว่าเสร็จ ดีไม่ดีไม่คิด ผลจะเป็นอย่างไรต่อไปไม่คิด เดือดร้อนใครบ้างไม่คิด อย่างนี้เขาเรียกว่า มักง่าย รู้ไว้นะบุญเอื้อ ไม่ดีเลย” ยายป่นเสมอ และคำพูดของยายที่น่ารำคาญที่สุดสำหรับบุญเอื้อ ฟังจะผุดขึ้นมาตอนที่นั่งฟังคนไข้อยู่กันนั่นเอง

“นี่คุณเป็นอะไรละจึงมาหาหมอ” ชายคนนั้นถามคู่สนทนา

ผู้หญิงคนนั้นทำท่าเหมือนอาย ตอบอ่อย ๆ ว่า “ราฉันกะ รักษาเท่าไรไม่หาย แล้วคุณละคะ”

ชายผู้นั้นหัวเราะอีก “ครับ ผมนะสิ้นหวังแล้ว แขนหัก ดีแต่ว่าหัวไม่ฟาดพื้นนะนาไม่เจ็บป่านนี้ก็ไปคุยกับยมบาล หรือเป็นอัมพาตเดินไม่ได้ไปแล้ว นี่แหละครับผลพวงของน้ำท่วมที่ไม่รู้จะไปโทษเอาใคร

นั่นแหละ ต้องโทษตัวเอง เดินไม่ระวังตัว เขาเรียกว่าไม่รับผิดชอบ
ต่อตนเองไงล่ะครับ”

ทั้งสองคนหัวเราะเบา ๆ ขึ้นพร้อมกัน ก่อนที่ผู้หญิงคนนั้นจะ
ลุกขึ้นไปหาหมอตตามหมายเลขในบัตร

คนที่นั่งคิดอยู่คนเดียวคือบุญเอื้อ ซึ่งคล้อยตามคำพูดของคนทั้ง
สองว่า “ทุกคนจะต้องรับผิดชอบต่อหน้าที่ที่ตนกระทำ ไม่มั่งง่าย
และโดยเฉพาะตนเองก็ต้องรับผิดชอบในการดูแลตนเองด้วย”

หญิงสาววัยรุ่นคนหนึ่งประคองหญิงวัยกลางคนลงมาจากรถทั้ง
คู่แต่งตัวไว้ทุกข์ เมื่อมาถึงร้านหมอ หญิงวัยกลางคนนั้นก็ทรุดตัว
ลงนั่งอย่างอ่อนเพลีย และหญิงสาวผู้นั้นก็เดินมาหาบุญเอื้อส่งบัตรเก่า
ให้เพื่อค้นหาทะเบียนคนไข้ตามระเบียบ บุญเอื้อเห็นหน้าเธอแล้วก็ส่งสาร
ทำทางค่อนข้างจะทุกข์โศกหนักทีเดียว กลับคล้ายกลับคลาว่าคุ้นหน้า
แต่นึกไม่ออก บุญเอื้อต้องถอนใจแรง ๆ คนที่มาที่ร้านนี้มักจะเป็นคน
ที่มีความทุกข์ ไม่ตนเองป่วยไข้ ก็ต้องมีคนที่เกี่ยวข้องใกล้ชิดป่วยไข้
และทุกข์เรื่องการเจ็บไข้กันนับว่าเป็นทุกข์ที่หนักที่สุด แต่บางคนยัง
เป็นทุกข์ที่มีความสูญเสียสิ่งที่รักติดตามมาด้วย นามคนไข้นั้น ชื่อ
นางสุดใจ กงทนยิ่ง

“ขอบคุณค่ะ” เมื่อบุญเอื้อส่งบัตรหมายเลขคนไข้ให้ หญิงวัย
รุ่นคนนั้นขอบคุณเบา ๆ แล้วกลับไปนั่งข้างนางสุดใจ

“เป็นอะไรหรือคะ” ผู้หญิงคนที่นั่งคุยอยู่เรื่องนำท่วมกลับออก
มาจากห้องตรวจไข้ทักขึ้น “ไม่ได้พบกันเสียนาน ได้ข่าวทางหนังสือพิมพ์
เห็นมีคนคล้ายกับนามสกุลของคุณ

นางสุดใจพยักหน้าเนิบ ๆ เสรี ๆ “ค่ะ สามิฉันเองพ่อของ
เด็ก” พยักหน้าไปทางเด็กสาวเมื่อครู่ “ขับรถออกจากบ้านเอาเงินไปด้วย

แล้วก็เลยหายไป ดิฉันเห็นผิวดังเกิดก็แจ้งความ แต่ไม่มีร่องรอยเลยล่ะ”

คู่สนทนารีบทรุดตัวลงนั่งข้างนางสุดใจ “มารู้ข่าวเอาเมื่อน้ำลด เขาสูบน้ำออกจะซ่อมถนน จึงเห็นรถของคุณจมอยู่ในน้ำ แต่เขาตายเสียแล้ว นอนจมอยู่ในคูข้างถนนนานนับเดือน” เธอผู้นั้นเล่าแล้ว น้ำตาหยดเผาะออกมา บุญเอื้อชำเลื่องลูกสาว เห็นเธอก้มหน้า นางสุดใจจึงเล่าต่อไปว่า “กว่าเราจะรู้ก็สายไปเสียแล้ว ข้าวของก็อยู่ครบคะ เงินทองก็ไม่หาย เข้าใจว่าคงจะไม่เห็นทาง น้ำมันท่วม ขั้รถตกไปในคูยามค่ำคืน ไม่มีใครเห็น เปิดประตูออกมาไม่ได้ เขาว่าประตูลocked นั้นเมื่อตกลงไปในน้ำ น้ำมันจะอัดดันอยู่ข้างนอก เปิดประตูไม่ออก ก็เลยจมน้ำตาย ตายแช่อยู่ในรถนั่นเอง”

หญิงผู้ที่ออกมาจากห้องแพทย์ยกมือขึ้นตอบตนเอง “หนังสือพิมพ์ก็ลงข่าวอย่างนั้น เราจะเอาผิดกับใครคะนี่”

“ทนายเขาก็บอกว่า ถ้าเป็นเมืองนอกคงจะต้องร้องฟ้องเรียกค่าเสียหาย แต่นี่ เขาว่ายากค่ะ”

“เขาน่าจะมีป้ายบอกไว้เป็นระยะว่าตรงนี้ลูข้างถนน คนที่ไม่เคยขับรถไปจะได้รู้ นี่ไม่มีอะไรแสดงไว้เลย”

ทุกคนที่ได้ยินเรื่องนี้ส่ายหน้า นางสุดใจ ยกผ้าเช็ดหน้าขึ้นซับน้ำตา บุญเอื้อหันไปมองลูกสาวอีกครั้ง รู้สึกสงสารผู้เป็นลูกและภรรยาผู้ตายอย่างจำใจ นึกไปถึงเคราะห์กรรมนี้หากมาเกิดแก่บุญเอื้อเองจะเป็นอย่างไร และนึกไม่ถึงว่าเหตุการณ์มันจะร้ายแรงถึงกับคร่าเอาชีวิตมนุษย์ผู้ไม่รู้อิโหน่อิเหน่ไปได้

เด็กหญิงวัยรุ่นพอ ๆ กับเขาเงยหน้าขึ้นมามองบุญเอื้อครั้งหนึ่ง แวบเดียวเท่านั้นที่สายตาประสานกัน ในสายตานั้นบุญเอื้อคิดว่า เธอจะปรับทุกข์ถึงความรับผิดชอบของคนรุ่นเดียวกับเธอในอนาคต

ในสายตานั้น ช่างเศร้าแสนเศร้า ประทับใจบุญเอื้อไปอีกนาน ทำให้บุญเอื้อคิดว่าถึงเวลาแล้วที่ความสำคัญของวัยรุ่นจะต้องเกิดขึ้นในทางแก้ไขและสร้างสรรค์

ชีวิตต้องสู้

หลังจากน้ำลดไปไม่นาน ทางการกักขฬายามที่จะหาทางป้องกัน น้ำท่วมที่จะเกิดขึ้นต่อไป จึงมีการสำรวจकुคลองที่ตื้นเขิน และมีคน บางกลุ่มรุดล้าทางน้ำสาธารณะก่อสร้างบ้านเรือนหรือต่อบ้านออกมา โดยไม่คำนึงถึงว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งสาธารณะเพื่อประชาชนส่วนรวม

ผลการสำรวจจึงปรากฏว่าห้องแถวที่บุญเอื้ออยู่ทั้งแถวนั้น ปลุกสร้างล้าเข้าไปในคลองเล็ก ๆ อันมีอยู่ในแผนที่ของกรุงเทพฯ ทางการจึงสั่งให้เจ้าของห้องแถวดังกล่าวรื้อบ้านแถวตลอดแนวออก เพื่อจะได้ทำการขุดลอกเป็นทางระบายน้ำ และบางที่อาจจะเป็นทางสัญจรไปมาทางน้ำได้เหมือนเดิม คนที่อยู่เช่าห้องแถวเหล่านั้นก็จำเป็นต้องขนย้ายอีกครั้งหลังจากที่ได้ขนย้ายไปเมื่อน้ำท่วม แล้วก็ทยอยกันกลับมาเมื่อน้ำลด เพราะต่างก็ทำมาหารับจ้างกันอยู่ในโรงงานแถว ๆ นั้น เมื่อทางการสั่งรื้อถอนห้องแถวเหล่านั้นทั้งหมด ก็จำเป็นต้องอยู่เองที่เจ้าของ จะต้องรื้อและพวกที่อยู่ก็ต้องเคลื่อนย้าย

บุญเอื้อได้เห็นแล้วว่า ลำคลองหลังบ้านนั้นแคบและตื้นเสีย ยิ่งกว่าลำคู และสกปรกมากเนื่องด้วยทุกคนช่วยกันทิ้งขยะ และเจ้าของ ซึ่งอยู่ในบ้านใหญ่ก็พยายามจะเอาขยะมาทิ้ง เพื่อให้ลำคลองนั้นตื้นเขินเสียเร็ว ๆ จะได้ที่ดินเพิ่มขึ้นโดยไม่ต้องลงทุนซื้อดินมาถม แล้วไม่ซ้าห้องแถวโกโรโกโสของบุญเอื้อก็จะต้องรื้อทิ้งอยู่ดีเพื่อจะปลูกให้โอ้อ่าเป็นตึกแถวขึ้น

บุญเอื้อจำได้ว่าเมื่อเรียนถึงเรื่องลำคลอง ซึ่งถือว่าเป็นของสาธารณะ แม้คนที่มั่งมีที่ดินอยู่สองฝั่งคลองก็ต้องยอมรับว่าลำคลองนั้น

เป็นของสาธารณะ ยิ่งกว่านั้น ครูยังบอกว่า ที่ดินริมคลองสาธารณะ นั้นอีกด้านละหนึ่งวาหรือสองเมตรถือว่าเป็นที่ดินของหลวงด้วย ใครจะปลูกอะไรในที่ดินดังกล่าวก็ไม่สามารถจะยึดถือว่าเป็นของตนได้ ดังนั้น ห้องแถวทั้งแถวจึงปลูกอยู่บนที่ดินสาธารณะ บุญเอื้อสรุปว่า เจ้าของห้องแถวนั้นคงจะคิดโกงที่หลวงกรรมง

แม่จำเป็นต้องพยายไปหาที่อยู่ใหม่ ซึ่งราคาจะต้องไม่แพงไปกว่าเดิม หากแต่เป็นที่อยู่ในชุมชนแออัด ไกลไปจากที่อยู่เดิม และฐานะอย่างบุญเอื้อจะเรียนโรงเรียนเดิมก็ไม่ได้ เนื่องจากที่อยู่นั้นอยู่ไกลโรงเรียน และการที่จะมาทำงานอยู่ที่ร้านหมอในตอนเย็นเลิกเรียนแล้วก็ไม่สะดวกอีก นอกจากจะอยู่เสียที่ชั้นบนของคลินิก

แม่และยายลงความเห็นว่เพื่อทดแทนพระคุณหมอ บุญเอื้อก็ควรจะได้รับใช้หมอตลอดไป และแม่กับยายของบุญเอื้ออาจจะคิดถึงเรื่องการเล่าเรียนที่หมอจะอุดหนุนช่วยเหลืออีกในอนาคตก็เป็นได้

ดังนั้นก่อนที่แม่ ยายและบุญเอื้อจะทำการขนย้ายบ้าน บุญเอื้อก็ไปทำงานที่ร้านหมอตตามเคย และคิดว่าจะต้องเล่าให้หมอฟัง เพื่อเป็นการปรึกษา ความจริงบุญเอื้อไม่อยากจะทิ้งแม่และยาย แต่ก็เห็นด้วยกับแม่และยายว่าตนน่าจะต้องอยู่กับหมอ เผื่อแต่คิดสองจิตสองใจอยู่หลายวัน ถ้าหากอยู่กับหมอก็ไม่ต้องลาออกจากโรงเรียนเดิม ซึ่งบุญเอื้อค่อนข้างจะเรียนได้ดีที่นี่ และการเรียนดีและได้รับการยกย่องจากครูและเพื่อน ๆ บุญเอื้อคิดว่าเป็นกำลังใจหนุนบุญเอื้อให้เรียนดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ไม่ช้าบุญเอื้อก็มักจะขึ้นชั้นมัธยมปลาย สายวิทยาศาสตร์เข้าได้ และอนาคตในการที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยเพื่อจะเรียนต่อในทางแพทย์ ก็ดูจะมองเห็นทาง และหมอนั่นก็คงจะสนับสนุนในเรื่องทุน จิตใจของบุญเอื้อบานและห่อเหี่ยวลงหลายต่อหลายครั้ง เมื่อนึกถึงอนาคต

ที่ไม่แน่นอนของตน

วันนั้น บุญเอื้ออยากจะให้ปิดร้านเสียเร็ว ๆ เพื่อจะได้มีโอกาสพูดกับหมอ แต่กลับเป็นวันที่ลวนอย่างที่สุด ตั้งแต่บุญเอื้อได้มาทำงานให้หมอที่ร้าน

แม่หมอจะไม่ว่าง มีคนไข้ที่จะต้องตรวจมาก แต่สำหรับบุญเอื้อนั้น กลับมีเวลาว่างมาก พอที่จะนึกถึงเรื่องที่จะต้องปรึกษาหมอ บุญเอื้อค่อนข้างจะอัดอั้นตันใจ จึงทอดสายตาดูออกไปนอกร้าน ปลอ่ยให้จิตไม่ว่างคิดอะไรต่อมิอะไรเป็นเรื่องของความมุ่งหมายที่ตนจะเป็นในอนาคตไปเรื่อย ๆ

ร้านคลินิกของหมอนั่นได้ไม่ได้อยู่อริมถนนใหญ่เสียทีเดียว เนื่องจากเจ้าของโรงภาพยนตร์สร้างตึกแถวทำเป็นชอยใหญ่ขวางกับถนนใหญ่ แล้วสร้างเป็นห้องซึ่งเรียกว่าตึกแถวสองชั้นสองข้าง มุมฟากถนนข้างหนึ่งเป็นคลินิกของหมอนั่น ส่วนมุมถนนฟากตรงข้ามนั้นเป็นร้านของสัตวแพทย์

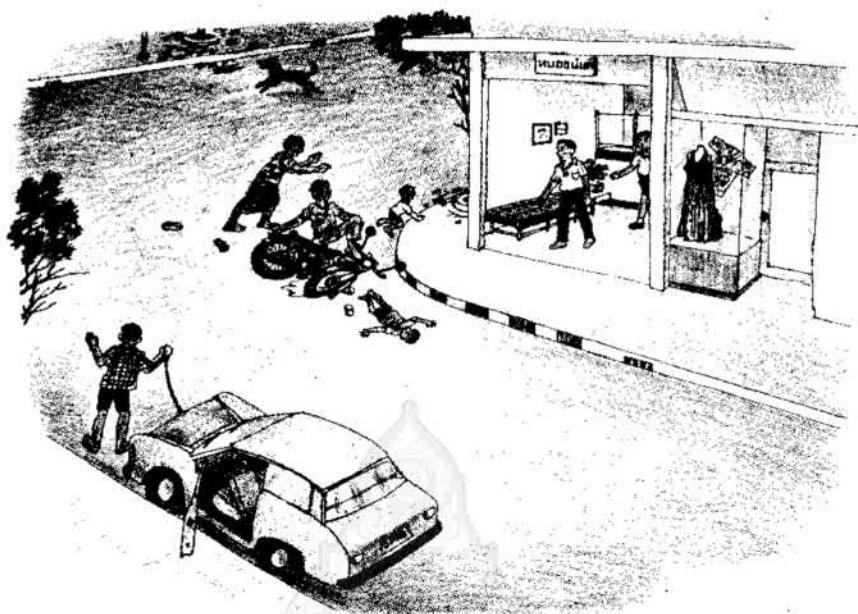
เมื่อบุญเอื้อไม่ได้มาเกี่ยวข้องกับคลินิกของหมอบ่อยนัก ก็ไม่ได้มีอะไรให้สังเกต แต่เมื่อบุญเอื้อมาช่วยงานที่คลินิกหมอนั่นทุกวัน นอกจากจะสังเกตคนไข้ที่มาคลินิกแล้วยังมีเวลาว่างพอที่จะสอดส่ายตาไปรู้เรื่องของร้านสัตวแพทย์ตรงข้ามที่รับรักษาสัตว์ด้วย

หมอที่ร้านสัตวแพทย์ตรงข้ามนั้นชื่อหมอชิน ทำราชการเหมือนหมอนั่น และอาศัยเวลาว่างตอนเย็นมาเปิดร้านรักษาสัตว์นานาชนิด แต่เคราะห์ดีที่ไม่มีใครจูงวัวจูงควายมาให้รักษา มีแต่เพียงหมา แมว และนก และลูกค้าของสัตวแพทย์นั้นมีไม่มากนัก ถ้ามีก็มักจะขึ้นรถเก๋งมาบ้าง แท็กซี่มาบ้าง เพราะเจ้าตัวปวยไชนั้นมันพูดไม่มีใครจะรู้เรื่อง ยังเป็นเจ้ามาตัวใหญ่ ๆ อย่างที่พันธุ์นอกละก็ยิ่งอึดกันไม่ไหว

ต้องขึ้นรถเก๋งหรือรถแท็กซี่มา แต่กระนั้นก็ค่อนข้างจะทุลักทุเลเวลา
จะลงจากรถเข้าสถานพยาบาล ซึ่งสัตว์เหล่านั้นรู้ว่ามันจะต้องถูกฉีดยา
บ้าง หรือทำอะไรมันผิดปกติเป็นที่เจ็บตัวหรือรำคาญ จึงมีการเห่าหอน
ให้เป็นที่หนวกหู โดยเฉพาะหนวกหูคนไข้ของร้านหมออนันต์ แต่
ปรากฏว่า เจ้าของร้านทั้งสองฝ่ายก็เคยเป็นเพื่อนนักเรียนมาด้วยกัน
และต่างก็อบรมดีมาด้วยกันทั้งคู่ จึงไม่มีการบาดหมาง เขม่นกันอย่าง
ที่บุญเอื้อคิดว่าน่าจะมี

วันนั้น ที่ถนนใหญ่ ปรากฏว่ามีพ่อแม่แถมลูกสองคนเล็ก ๆ
ขี่มอเตอร์ไซค์จะเลี้ยวปากซอยร้านหมอสองหมอเข้ามา เนื่องจากลูก
ชายคนเล็กเป็นหวัดแล้วกัตัวร้อนรุ่ม ๆ จึงพามาหาหมออนันต์ พ่อ
ของเด็กใจร้อน พอกลับจากงานก็พาลูกมาหาหมอและจะต้องเอาแม่
อุ้มลูกมาด้วย เพราะลูกอายุยังไม่ถึงสามขวบ เจ้าลูกชายคนใหญ่อายุ
ประมาณห้าขวบเศษ ก็แสนจะซน จะทิ้งไว้ที่บ้านก็ไม่มีใครดูแล จึง
ต้องเอานั่งมอเตอร์ไซค์มาด้วยหน้ารถ จึงเป็นอันว่ารถคันนั้น มีลูกชาย
ห้าขวบนั่งหน้าสุด ต่อมาเป็นพ่อ เป็นคนขับ แล้วถัดมาก็ลูกคนเล็กที่
ป่วยเป็นไข้หวัดนั่งซ้อนอยู่หน้าแม่ซึ่งประคองลูกอยู่ท้ายรถ

เนื่องจากความใจร้อนจึงขับรถเร็วไปหน่อย ประจวบกับรถเก๋ง
คันใหญ่จอดอยู่หน้าร้านหมอซินตรงข้าม กำลังจะจอดเจ้าหมาตัวป่วย
ลงจากรถ ไม่ทราบว่าจะเกิดอะไรขึ้น เจ้าหมาปนเทศลูกผสมตัวนั้นเกิด
วิ่งเตลิดออกไปที่ถนนใหญ่เหมือนกัน มอเตอร์ไซค์ก็กำลังจะเลี้ยวเข้า
มาพอดี ผู้ขับรถก็เลยหลบกลัวว่าจะชนหมา ไม่ทราบหลบอย่างที่บุญเอื้อ
เรียกว่า ส่วซส่วซ อย่างไรก็ตามก็เลยล้มคว่ำลงไปเอง เจ้าหมาตกใจรีบวิ่ง
กลับมาหาเจ้าของโดยไม่มีอะไรทำให้บาดเจ็บ ส่วนคนบนรถจักรยานยนต์
สี่ชีวิตเสีย ลูกชายคนเล็กกระเด็นลงไปร้องไห้จ้อยู่ข้างทางเท่า ลูกชาย

คนใหญ่กระเด็นลงไปนอนอยู่กลางถนนในซอย พ่อขาขัดอยู่กับล้อรถ
ที่ล้ม ส่วนแม่ไม่ทราบว่าจะโดนตรงไหน แต่ก็ถลอกปอกเปิกไปทั้งตัว
รีบวิ่งเข้าประคองลูกคนเล็ก ทั้งสี่คนบาดเจ็บไปตามกัน

ดังนั้นผลปรากฏว่าแทนที่หมอนั่นดีจะมีคนไข้เพียงคนเดียว
กลายเป็นสี่คน และแต่ละคนต้องช่วยกันเป็นการด่วน ผสมกับเด็กร้องไห้
อีก ยิ่งโกลาหล บรรดาคนไข้ที่รออยู่ดูเหมือนจะตกอกตกใจหายป่วย
กันได้บ้างก็คงจะมี เพราะสีหน้าที่ซีดเซียวจากการเจ็บไข้นั้น มีรอย
ตกอกตกใจมากกว่า

หมอต้องขอช่วยคนไข้ฉุกเฉินก่อน คนที่มารอคิวอยู่ก่อนแล้ว
ก็ยอมรอต่อไป เมื่อต้องช่วยทำบาดแผลพร้อมกันสี่คน คนงานก็ขาดมือ
เวลานั้นยังเพิ่งจะเปิดร้าน พยาบาลประจำก็มาสายกว่าเคย บุญเอื้อก็เลย

ต้องช่วยเป็นลูกมือหมอ ใช้วิชาความรู้จากลูกเสือบ้าง จากที่เรียนมา บ้างช่วยหมอเต็มที่ มีการเอาสำลีชุบแอลกอฮอล์มาเช็ดแผลทำความสะอาด ใส่ยาบาดแผลเล็ก ๆ น้อย ๆ ปิดแผล พันผ้า บ้างก็ปิดพลาสติกเตอร์ ส่วนบาดแผลที่เลือดไหลมากก็เป็นหน้าที่ที่หมอจะต้องทำ แต่บุญเอื้อก็ต้องช่วยหยิบเครื่องมือส่งให้ในบางครั้ง ครึ่งนี้เป็นครั้งแรกที่บุญเอื้อคิดว่า ตนช่างเหมาะสมที่จะอยู่ร้านหมอเสียนี้กระไร และดูเหมือนจะเกิดนึกชอบอาชีพหมอที่ใฝ่ฝันอยากจะทำอาชีพนี้ขึ้นมาจริง ๆ เป็นครั้งแรก

หมอบอกว่า “ผมไม่แน่ใจนักว่าสมองของเด็กจะกระทบกระเทือนแค่ไหน ควรจะต้องนำไปเอกซเรย์ดูพรุ่งนี้” หมอสั่งเมื่อทำบาดแผลให้แล้ว

คนไข้ที่นั่งรอหมออยู่ข้างนอกห้องวิพากษ์วิจารณ์กันว่า “ไม่น่าจะหอบเอาเงินรถมอเตอร์ไซด์มาตั้งสี่คน รถอย่างนี้มันล้มง่ายจะตาย ขับลวดเลวเกินไปหน่อยก็ล้มเอง ชนหมา หมาไม่ตาย แต่คนขับเองอาจจะตายก็ได้”

“ชีวิตคนมันก็ต้องสู้กันไป” อีกคนค้าน “ที่บ้านไม่มีใครจะปล่อยเด็กผู้ชายชน ๆ อย่างนี้ไว้มันก็ไม่ไ้ ครั้นจะไม่เอาแม่มาด้วย พ่อก็ต้องขับรด เด็กมันเล็กเกินกว่าที่จะนั่งมาโดยไม่มีแม่ประคองมาด้วย”

บุญเอื้อกำลังจัดยาที่หมอสั่งให้แก่คนไข้สี่พ่อแม่ลูกนั้น ได้ยินก็ได้แต่คิดว่ามันก็จริง “ชีวิตคนมันก็ต้องสู้กันไป หากยังมีลมหายใจอยู่ เราก็จะต้องสู้ต่อไป”

พ่อสี่พ่อแม่ลูกออกไปจากร้านของหมอ มาถึงคนไข้ปกติที่รอกันตามบัตรที่เรียก แต่พ่อเรียกไปได้สักสามคน ก็มีคนไข้ฉุกเฉินเข้า

มาอีก บุญเอื้อมองเห็นรถแท็กซี่ปราคาเข้ามาเทียบหน้าร้านอย่างรีบร้อน “ช่วยกันหน่อย” เสียงเรียกจากคนที่นั่งมาในรถด้านหลังคู่มากับผู้ป่วย

บุญเอื้อรีบลงไปรีบ ไม่ทันสังเกตว่าคนไข้จะเป็นอะไร แต่อาการที่บุญเอื้อเห็นรู้สึกว่าจะเพียบหนัก เนื่องด้วยคนไข้ปากกว้างเหมือนจะหายใจไม่ออกหรือต้องการอากาศที่จะหายใจ

“หมอ” เสียงเรียกโกลาหล คนขับรถ บุญเอื้อและเจ้าของไข้ก็ช่วยกันยกร่างคนไข้ซึ่งไม่เบานักลงมา บุญเอื้อบอกให้ตรงเข้าห้องตรวจทันที

หมอต้องรีบผลัดลูกมาช่วย พยาบาลที่เพิ่งมาถึงก็รีบเข้าช่วย หมอทำการปฐมพยาบาล บุญเอื้อไม่ได้ช่วยอะไรมาก นอกจากจะช่วยถวายนานชวยให้คนไข้ต้องเป็นอันตรายใด ๆ เลย ๆ หมอและพยาบาลช่วยกันจนกระทั่งคนไข้ค่อยหายใจสะดวกขึ้น อาการฟื้นคืนอันตราย แต่หมอก็ยังสั่งให้บุญเอื้อโทรศัพท์ไปที่โรงพยาบาลขอรถโรงพยาบาลมารับคนไข้ไปโรงพยาบาลด่วน

บุญเอื้อคิดว่า ถ้าหากแท็กซี่ไม่ตัดสินใจพามาที่ร้านนี้ มัวแต่รีบวิ่งไปโรงพยาบาลก่อน คนไข้ก็อาจจะอันตราย น้อยอย่างน้อยก็ยังช่วยแก้ปัญหาลูกเงินได้บ้าง นึกเลียดต่อไปอีกว่า คนไข้คนนี้อายุคราลงของตนกระมัง คงจะมีลูกมีเมียอยู่ที่บ้าน เมื่อออกมาธุระนอกบ้านเกิดมีอาการอย่างนี้ ทางบ้านก็ไม่มีใครรู้ และถ้าหากเกิดเป็นอันตรายไปทางครอบครัวจะทำอย่างไร” บุญเอื้อได้คิดว่า “คนที่มีความทุกข์หนักที่สุดก็คือ ผู้ที่ประสบกับความป่วยความไข้ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ประสบกับตนเองหรือบุคคลก็เป็นทุกข์ของตน”

บุญเอื้อคิดต่อไปว่า “จริงสินะ หมอเป็นผู้ที่จำเป็นที่สุดในการช่วยบำบัดทุกข์ทางกายของผู้เจ็บไข้ได้ป่วย และบำบัดทุกข์ทางใจของ

ผู้อยู่ใกล้ชิดกับผู้เจ็บไข้ได้ป่วยนั้น

เมื่อคนไข้คนสุดท้ายออกไปจากร้าน บุญเอื้อรอหมอตรวจบัญชีรับจ่ายอีกสักครู่หนึ่งแล้ว เมื่อหมอทำท่าจะกลับบ้าน บุญเอื้อจึงตรงเข้าไปหา

“เหนื่อยสินะวันนี้ หมอเห็นเธอช่วยคนไข้ทะมัดทะแมงดีนี่ ทำทางเป็นหมอดีเสียด้วย” หมอทักเมื่อบุญเอื้อไปยืนรืรออยู่ใกล้ ๆ

“ครับผม” บุญเอื้อรับคำอาบ ๆ

“เธอยังคงไม่เปลี่ยนใจที่อยากเป็นหมอสินะ เห็นไหมว่ามันเหนื่อยเหนื่อยเพียงไร อยากทั้งตอนเรียน และอยากทั้งตอนทำงาน เราต้องระมัดระวังเพียงใดนะบุญเอื้อ เพราะเราต้องทำงานแข่งกับเวลา ทำทายกับความเปิ่นความตาย” หมอพูดแล้วก็ถอนใจ “เราปฏิญาณตนว่าเราจะอุทิศเวลาและชีวิตนี้เพื่อช่วยคนที่ตกทุกข์ได้ยากเพราะโรคร้ายไข้เจ็บ”

“ครับ” บุญเอื้อพูดคำเดียว การที่บุญเอื้อได้มาทำงานที่ร้านนี้ก็รู้อยู่แล้วว่า การเป็นหมอนั้นเหนื่อยยากเพียงใด แม้จะได้เงินรายได้บ้าง แต่ถ้าเทียบกับงานอาชีพอื่นแล้ว หมอก็ต้องเหนื่อยทั้งใจและกายพอควร

“เธอมีธุระอะไรหรือ” หมอหันมาถามเมื่อเห็นว่ากระเป๋าทิ้งไว้ข้างนอกเดินไปสักสองสามก้าว คงจะฟังนึกได้ว่า บุญเอื้อยืนลังเลอีกอยู่

“ผมอยากจะบอกคุณหมอว่า พวกผมที่ห้องแถวทั้งแถวถูกไล่ที่ จะต้องไปอยู่ที่อื่น” บุญเอื้อกลืนก้อนอะไรที่แล่นมาจากคอหอยลงไปอย่างยากเย็น “ห้องแถวนั้นจะต้องรื้อทุกห้อง”

“เขาจะสร้างตึกหรือ” หมอถาม

“มิได้ครับ เจ้าของห้องเอาที่สาธารณะริมคลองแล้วเอาเนื้อที่คลองที่ดินเงินมาด้วยครับ ทางการสั่งให้รื้อเพื่อป้องกันน้ำท่วมต่อไป

“ไม่จั้นคลองก็เต็มหมด”

หมอพักหน้าเนิบ ๆ “แล้วเธอจะไปอยู่ที่ไหน”

“แม่กับผมจะพยายาไปอยู่ที่อื่น แม่หาบ้านค่าเช่าถูก ๆ ไม่ได้ครับ นอกจากตามถิ่นชุมชนแออัด ไกลจากที่นี่มาก แต่แม่จะให้ผมมารับใช้คุณหมอยู่ต่อไปตามเดิม ถ้าคุณหมอเห็นด้วย”

หมอสา่ยหน้า “ลำบากกับเธอเปล่า ๆ ไม่เป็นไรดอก หมอก็มีคนช่วยอยู่ แล้วโรงเรียนเล่า”

“ผมเห็นจะต้องย้ายโรงเรียนด้วยครับ แต่พ่อส่งจดหมายมาให้สิ้นปีเสียก่อน พ่อก็คงจะกลับมา บางทีพ่ออาจจะพาแม่และยายไปอยู่บ้าน ผมก็คงจะได้มาอยู่กับคุณหมอ”

“ไม่ต้องเป็นห่วงดอกเรื่องนั้น เอาแต่ว่า ไปอยู่ที่ไหน มีอะไรจะให้ช่วยก็มาบอกก็แล้วกัน หวังว่าเธอคงจะไม่ทิ้งการเรียนและความตั้งใจที่อยากจะเป็นหมอ”

“ครับ” บุญเอื้อรับ พุดอะไรต่อไปไม่ออก หมอพักหน้าเนิบ ๆ อีกครั้ง

“ความจริงหมอก็อยากจะได้เธอไว้ช่วยงานร้าน แต่มันไม่จำเป็น นักดอกที่บุญเอื้อจะต้องอยู่ช่วยหมอ แม่และยายของเธอสำคัญกว่าและจำเป็นจะต้องพึ่งพาเธอมากกว่าหมอ ยายก็เดินไม้ใคร่ได้ แม่ก็ต้องทำมาหากิน” หมอพุดก่อนที่หมอจะออกจากร้าน “เธอยังไม่ย้ายไปตอนนี้ไม่ใช่รึ”

“ครับ” บุญเอื้อรับคำและเมื่อหมอลับไปแล้ว บุญเอื้อก็ปิดร้าน ความจริงหมอไว้วางใจบุญเอื้อมาก และคงจะคิดเสียขายอยู่เหมือนกันที่บุญเอื้อจะมาช่วยไม่ได้ แต่หมออาจจะหาคนใหม่มาช่วยก็ได้ ยายและแม่นั้นสัวไม่มีใครจริง ๆ อย่างหมอว่า

ความหวังยังไม่สิ้น

บุญเอื้อยังไม่ได้ขนย้ายบ้าน เจ้าของบ้านคงจะมีการเจรจาต่อรองอะไรกับทางการอยู่ และทางการก็ยังคงทู่หมัดเกรี้ยวทางด้านอื่นอยู่ก่อน ทางห้องแถวที่บุญเอื้ออยู่จึงยังไม่มีมีการรื้อถอน แม้จะมีคนที่อยู่ห้องข้างเคียงบางห้องขนย้ายไปก่อนแล้ว แต่คนที่อาศัยอยู่ในบางห้องก็ยังคงยึดมั่นอยู่ที่เดิม รวมทั้งห้องของนายจั่น นางสมพรด้วย

“พี่จั่นนะเขาอยากจะย้ายไปเร็ว ๆ ให้รู้แล้วรื้อออกไป ก็กำลังมองหาที่อยู่ที่จะอยู่ได้และราคาถูก เพื่อนเขาเช่าอยู่กันเป็นห้องมาชวน แต่นั่นแหละพี่อ้อม พวกเข้เหล้าเมาขาดด้วยกันทั้งนั้น กลับมามีเพื่อนกินเหล้าก็มิกินกันทุกวันหรือนี่ ไม่ใช่กินแต่เพียงวันเงินเดือนออกอย่างอยู่ที่นี้” นางสมพรบ่นกับนางอ้อมแม่ของบุญเอื้อ

นางอ้อมไม่ตอบอะไรนอกจากจะพยักหน้าเห็นด้วย เพราะตนเองก็ยังมืดแปดด้านไม่รู้ว่าจะหอบบุญเอื้อและยายไปอยู่ที่ไหน ในชุมชนแออัดแม่ก็ไปดูแลแล้ว ยังมาบ่นว่า “ไม่ไหว”

“บ้านที่พี่อ้อมไปดูนะเป็นอย่างไรละ” นางสมพรถามบ้าง แม่ของบุญเอื้อได้แต่ถอนใจ สายหน้าซ้ำ ๆ “ที่นั่นไม่ค่อยได้เรียนอะไรกัน เด็ก ๆ ก็หากินกันตามข้างถนน ขายพวกมาลัยบ้าง เก็บถุงพลาสติกตามตลาดขายบ้าง เขาไม่เห็นการเล่าเรียนเป็นของสำคัญ บางคนก็จบประถมแล้วไม่ทำอะไร หากินช่วยพ่อแม่ไปอย่างนั้น ฉันว่าเจ้าบุญเอื้อมันจะเสีย”

“บุญเอื้อของพี่อ้อมก็ดีนี่นา เอาการเอางาน ขยันอ่านหนังสือ หนังสือแล้วยังไปช่วยทำงานที่ร้านหม้ออีกด้วย” นางสมพรค้าน

“นั่นแหละ ถ้าหากเกิดไปคบคนไม่ดี เห็นการกระทำอะไรที่ไม่ดีอยู่ทุกวัน ๆ มันก็อาจจะเสียคนตามไปได้ เด็ก ๆ บางคนก็เล่นปั้นแปะพูนกันก็มี แทนที่จะเอาเวลาไปเรียนหนังสือหนังสือหากไม่เอา พ่อแม่ก็หากินไปวัน ๆ ไม่มีเวลาจะดูแลสั่งสอน” แม่ของบุญเอื้อว่า “พ่อเขาและฉันอยากจะให้ลูกได้เล่าเรียน วิชาชีพอะไรก็ได้ที่จะเป็นหลักเลี้ยงชีวิตในวันหน้า คนไม่มีความรู้อะไรติดตัวจะเอาดีบเอาดีก็ยากได้แต่ แบก ๆ หาม ๆ

“คนพวกนั้นทำไมเขาไม่ให้ลูกเล่าเรียนก็ 모르 ถ้าทางการไม่บังคับก็ปล่อยตามเรื่องตามราว” นางสมพรบ่น

“เด็กมันไม่รักที่จะเรียน พ่อแม่ก็ไม่สนใจเร่งเต้นให้ได้เรียนเป็นที่เส้นทาง ปล่อยปละละเลยกัน แม่ของฉันก็บอกว่า แม่ไม่อยากจะย้ายไป แม่เคยเข้าไปอยู่มาพักหนึ่งนานมาแล้ว เมื่อไรก็ไม่ได้ถาม แม่บอกว่าแม่ไม่ชอบให้ไปอยู่ที่นั่น สกปรก เลอะเทอะยิ่งกว่าที่นี้ของเราอีก” แม่ของบุญเอื้อพูดตอบ

แม่ของบุญเอื้อก็เหมือนกับแม่ทั้งหลาย คือมีความห่วงอนาคตของลูกเสียยิ่งกว่าห่วงตนเอง ไม่ว่าจะทำอะไรจะต้องคิดให้รอบคอบ และที่รอบคอบที่สุดคือสำหรับบุญเอื้อลูกคนเดียวของตน

เมื่อสามารถจะรออยู่ได้ชั่วเวลาไม่กี่วัน แม่ของบุญเอื้อก็ยังคงทนอยู่ที่เดิมต่อไป ไม่ช้าจดหมายจากบ้านของอา ก็มาถึง แจ้งข่าวการแต่งงานของอาของบุญเอื้อ ว่าแต่งงานกับภารโรงของโรงเรียนมัธยมในอำเภอ ซึ่งเป็นโรงเรียนประจำอำเภอแล้วจะย้ายไปอยู่กับสามีที่นั่น จึงชวนให้แม่ของบุญเอื้ออพยพกลับไปอยู่ที่บ้านเพื่อดูแลยา ส่วนบุญเอื้อนั้นคงจะเข้าไปเรียนต่อในโรงเรียนที่อาเขาเป็นภารโรงอยู่ได้

แม่นอนปรินึกษาเรื่องนี้กับยายอยู่สองคืน “แม่ก็ว่าดี” ยายออก

ความเห็น “แกก็กลับไปอยู่ที่บ้านของเรา แม่ก็กลับไปอยู่ที่บ้านของแม่ เดินสองจิตใจก็ถึงกัน แกจะได้ไม่ต้องห่วงแม่ อ้อมเอ๋ย หรือแกจะอยู่กับแม่ แล้วเดินเหียวไปดูแลแม่ของบุญเหลือเขาบ้างก็ยังได้ แม่ว่ายังดีกว่าที่จะย้ายไปอยู่ในชุมชนอะไรของแกนั่น ส่วนลูก เมื่อไม่ปล่อยให้อยู่กับหมอ ก็เอามันไปเรียนที่โรงเรียนอาเขยของมันก็ได้”

“บางที ถ้าใช้จ่ายอาจจะถูกกว่าอยู่กรุงเทพ ฯ นะแม่” แม่ของบุญเอื้อคล้อยตาม “อยู่ทางนี้ ถ้าฉันย้ายไปจากที่นี่ก็ไม่แน่ว่าจะทำขนมขายได้เหมือนเดิมหรือเปล่า” วิดกไปตามประสาคนที่ไม่เคยตัดสินใจด้วยตนเอง การที่ย้ายมาอยู่บ้านนี้ก็เพราะพ่อของบุญเอื้อจัดทำให้ และเมื่อจะย้ายไปอยู่ที่อื่นก็มีความกลัวแอบแฝงอยู่

“แต่เจ้าบุญเอื้อจะได้เรียนเป็นหมอหรือเปล่าก็ไม่รู้” แม่ของบุญเอื้อคิดต่อไปอีก ขยายถอนใจ “ตามแต่บุญวาสนา คนเรามันจะต้องเป็นหมอช่วยคนอื่นก็ต้องเป็นวันยังค่ำ หรืออาจจะเป็นหมอรักษาสัตว์มันก็ต้องเป็นไป” ยายพูดอย่างตัดสนใจ แต่ในน้ำใสใจจริงแล้วยายหวังตนเองว่า ถ้ามีลูกหลานเป็นหมอจะได้รักษาตนยามตนป่วยไข้ บุญเอื้อคิดว่ายายพูดปากแข็งไปอย่างนั้นเอง

ครูเคยบอกบุญเอื้อว่า “คนเรานั้น ถ้าหากตั้งใจจริงก็ต้องทำได้” แล้วครูยังเล่าให้นักเรียนทั้งชั้นฟังในวันหนึ่งซึ่งบุญเอื้อจำได้ว่า “คนที่มีควมตั้งใจจริงซึ่งเขาเรียกว่า มีเจตนาแน่วแน่แล้ว ย่อมจะทำการที่ตนต้องการได้สำเร็จ เช่นครั้งหนึ่งกองทัพของญี่ปุ่นจะบุกแมนจูเรียของจีน แต่จีนมีกำลังเข้มแข็งมาก ดังนั้นญี่ปุ่นจึงวางแผนว่าจะต้องใช้ทหารบุกแมนจูเรียในเวลากลางคืน” บุญเอื้อยังจำได้ว่าครูหันมาถามบุญเอื้อว่า “เธอรู้ไหมว่าเขาทำอย่างไรบุญเอื้อ”

บุญเอื้อตอบไม่ได้ ครูจึงเล่าต่อไปว่า “ญี่ปุ่นเตรียมทหารกองพันหรือสองกองพันไม่ทราบ ครูจำไม่ได้ แต่ทหารพวกนี้จะต้องผูกตาหมดในเวลากลางวัน ไม่ยอมให้เห็นแสงอาทิตย์ เวลาจะทำอะไรก็มีคนจูงให้ แต่พอเวลาค่ำมืดแล้ว ก็เปิดตาออก ทำงานอะไรด้วยตนเอง ทำให้สายตาสั้นต่อความมืด เหมือนตานกเค้าแมว แล้วคนญี่ปุ่นเขาก็มีวินัยดีเมื่อทางผู้บังคับบัญชาห้ามให้สายตาในเวลากลางวัน ที่มีแสงสว่าง เขาก็เืองอยู่ในระเบียบ ไม่ยอมเปิดผ้าผูกตาเลย ไม่ว่าจะอยู่ในที่ลับตาคนหรือที่แจ้ง เขาปฏิบัติอย่างเคร่งครัด เรียกว่า มีความตั้งใจจริงกันทุกคนที่จะรับหน้าที่ไปบุกแมนจูเรีย”

ครูเล่าต่อไปว่า “เขาทำอย่างนั้นนานถึงหกเดือน จนคนพวกนั้นมีสายตาเหมือนตานกเค้าแมวหรืออนกชุก กลางวันสว่างจะมองไม่เห็น

แต่ยามมืดแล้วจะเห็นชัดทีเดียว เมื่อทหารกองทัพนั้พร้อมแล้ว ญี่ปุ่นก็ยกพลยกเค้าแมวชุดนี้ของตนเข้าบุกแมนจูเรียในยามค่ำ และสามารถยึดแมนจูเรียได้สมความปรารถนา” ครูย่าตอนท้ายว่า “ทุกอย่างจะสำเร็จได้ด้วยความตั้งใจจริง หรือเจตนาของแต่ละคนให้แน่วแน่เข้าใจ เมื่อปฏิบัติไปถึงเวลาระยะหนึ่งที่นานพอสมควรก็จะได้ตามปรารถนาทุกคน”

วันนั้นบุญเอื้อจำได้ว่าครูยังถามว่า ใครบ้างที่มีเจตนาว่าต่อไปตนจะทำอะไร บางคนก็บอกว่า ต่อจากจบชั้นมัธยมต้นแล้วจะเรียนต่อ มัธยมปลาย อยากจะเป็นนายช่างวิศวกร บางคนอยากจะเป็นพ่อค้า บางคนอยากจะเป็นเภสัชกร บางคนก็อยากจะเป็นหมอเหมือนบุญเอื้อ

ครูบอกว่า “ถ้าเธอตั้งใจกันจริง ปฏิบัติจริง ไม่ทอดย ครูก็ว่าจะเป็นไปได้อย่างต้องการทุกคน”

“ผมอยากจะทำจิตสวะให้เป็นประโยชน์ครับ” นครคนคิดมาก เจ้ากรรมปัญหาพูดขึ้น

ทุกคนในห้องดูเหมือนจะหัวเราะ บ้านของนครอยู่ริมแม่น้ำ และเขามีปัญหาเรื่องสวะเต็มแม่น้ำ ทำให้การสัญจรไปมาของพวกบ้านนครลำบาก

“อย่าไปหัวเราะนครเลย วันหนึ่งนครจะทำได้” ครูว่า “ในบางประเทศที่ยากจนอย่างเราเขาไม่เดือดร้อนเรื่องสวะดอกนะ เขาเอาตากแห้งแล้วทำเป็นเชื้อเพลิง ใครจะรู้ว่า วันหนึ่งข้างหน้านครอาจจะคิดกลั่นน้ำมันออกจากสวะมาใช้แทนน้ำมันเบนซินก็ได้นะ ครูคิดว่านครอยากจะเป็นนักวิทยาศาสตร์ที่มีชื่อเสียงต่อไป”

บุญเอื้อคิดว่าจริงของครู นครเป็นคนช่างคิด เป็นเจ้ากรรมปัญหา ชอบทำคำถามและคำตอบอยู่เสมอ ถ้าวันหนึ่งนครคิดจะทำจิตสวะ

โดยเอามาใช้ประโยชน์ ใครจะรู้ว่านครอาจจะพบสารอะไรจากสวะที่ยังไม่มีใครเคยพบก็ได้ นครอาจจะเป็นคนที่มีชื่อเสียงที่สุดของโลกคนหนึ่งเหมือนนักปราชญ์ไอน์สไตน์ก็ได้

ชัยซึ่งเป็นคนสนใจในเรื่องภาษา เกิดสงสัยขึ้นมาว่า “เจตนาแปลว่าอะไร ดังนั้น จึงกระซิบถามบุญเอื้อว่า “แกรู้ไหมบุญเอื้อ เจตนา นั้นแปลว่าอะไร”

ที่จริงบุญเอื้อกำลังคิดว่า นครอาจจะเป็นไอน์สไตน์ของไทยได้ในอนาคต ไม่ทันได้ยินว่าชัยกระซิบอะไร ครูก็หันมาเห็นชัยกระซิบกระซาบเสียก่อน จึงถามว่า “ชัยถามอะไร”

ชัยลุกขึ้นยืนตอบในวันนั้นว่า “ผมสงสัยคำว่าเจตนาครับ”

“เจตนาแปลว่าความตั้งใจ” ครูอธิบาย บุญเอื้อจึงนึกว่ามีน้ำใช้คำว่าความตั้งใจแทนคำว่าเจตนา หรือคำว่าเจตนาแทนคำว่าความตั้งใจปนกันได้ในบางครั้ง ครูถามชัยว่า “แล้วชัยมีเจตนาว่าต่อไปเธอจะเป็นอะไรล่ะ”

ชัยชำเลื่องมาทางบุญเอื้อแล้วยิ้มตอบครู “ผม... ผมอยากจะเป็นนักเขียนครับ”

“ใช้ได้ ต่อไปนี้พยายามเขียนเรียงความมาส่งครูนะ” ครูพูดแล้วยิ้ม แต่บุญเอื้อติดใจคำว่าเจตนาขึ้นมาทันที ยังนำเอาเจตนาคำนี้มาใช้กับยาย เมื่อเวลายายดัดบทแม้ว่าคนเราจะเป็นอะไรต่อไปมันแล้วแต่บุญวาสนา บุญเอื้อจึงพูดกับยายว่า

“มันอยู่ที่เจตนาครับยาย”

ยายจะเข้าใจคำว่าเจตนาหรือไม่ก็ตาม ยายไม่เถียงได้แต่เออออกไปด้วย ยายอยากจะทำให้บุญเอื้อเป็นหมอเพื่อมารักษายาย หรือใจกว้างออกมาอีกนิดจะเพื่อรักษาย่าของบุญเอื้อด้วยก็ได้ ฉะนั้นจะเข้าใจหรือ

ไม่เข้าใจยายก็คิดเข้าข้างตัวเองว่าบุญเอื้อจะต้องได้เป็นหมอ

แม่ของบุญเอื้อเท่านั้นที่เฝ้าแต่ถอนใจ คิดไม่ตก และที่คิดสับสนยิ่งขึ้นก็คือการเรียนของบุญเอื้อนั่นเอง การที่จะส่งบุญเอื้อไปอยู่กับอาเขยก็ไม่ว่าเขาจะรับหรือไม่รับ ไม่เคยได้พบหน้าและพูดจากันเลย

แม่แม่จะคิดหนัก แม้ยายจะตั้งใจให้ทุกสิ่งทุกอย่างในอนาคตของบุญเอื้อเป็นไปตามบุญวาสนา แต่บุญเอื้อก็ยังคงไปโรงเรียนเดิม และยังคงช่วยทำงานที่ร้านหมอนั่นต่อไป เพียงแต่ทุกคนยังหวังอยู่ว่า “ไม่ช้า ... ไม่ช้าบุญเอื้อจะต้องจากโรงเรียน จากหมอนั่น และไปจากบ้านอันหอมช้อห้องนั้น”

เขาว่าถ้าลงได้ทางการทำอะไรมันไม่เร็วเหมือนดังเอกชนเขาทำ ดังนั้น ห้องแถวนั้นก็ยังคงสภาพอยู่เช่นเดิม อีกนานเป็นแรมเดือนบุญเอื้อก็ยังคงอยู่ที่นั่น และนางสมพรก็ยังคงอยู่เป็นเพื่อนบ้านอยู่ต่อไป เพียงแต่ห้องแถวนั้นค่อยปิดลงบ้างจนในที่สุดก็ปิดลงจนเกือบจะหมดยังเหลือแต่ห้องสองห้องที่ติดกัน ห้องหนึ่งไม่อยากจะย้ายกลัวสามีจะพบเพื่อนกินเหล้าใหม่และจะกลายเป็นนักดื่มฉกรรจ์

ส่วนอีกห้องหนึ่งไม่อยากจะย้ายเพราะยังหาที่อยู่ใหม่ที่พอใจไม่ได้ และผิดผ่อนไปว่าจะรอนกว่าโรงเรียนจะปิดภาค ลูกชายสอบขึ้นชั้นเสียก่อนจึงจะย้ายเพราะจะต้องย้ายโรงเรียนด้วย

แต่ทั้งสองห้องก็ได้เตรียมบรรจุข้าวของเครื่องใช้ที่พอจะมีและไม่จำเป็นต้องใช้ทุกวันบรรจุกล่องกระดาษ หรือห่อมัดไว้และต่างก็นัดหมายกันว่า ถ้าหากมีผู้มารื้อห้องเมื่อไรก็พร้อมที่จะออกได้ทันที

ไม่ใช่เป็นการดื้อ ไม่ใช่เป็นการขัดคำสั่งของทางการ หากแต่เป็นการอัดอั้นอย่างชนิดที่บุญเอื้อ เรียกว่าจนปัญญาชั่วคราวเท่านั้น

เจ้าของบ้านเรียกแม่ของบุญเอื้อและนางสมพรไปพบ เพื่อจะ

ถามสาเหตุที่สองห้องนี้ยังไม่ย้ายบ้านไปจากที่ซึ่งทางการไล่ แม่ชวน บุญเอื้อไปด้วย เหมือนต้องการให้บุญเอื้อรู้

“เขาจะหาว่าฉันปากว่าตาขยิบ” คุณนายเจ้าของห้องเช่าพูด แล้วก็ถอนใจ “แต่มันจำเป็น เพียงแต่ฉันคิดว่า ทางการคงจะยังไม่เอาจริงจังในตอนนี เพราะบ้านของเรามันอยู่นอกเขตที่สำคัญ คือไม่ได้ อยู่กลางกรุงอย่างที่ทางด้านกรุงเทพ ฯ เขา”

“เราก็อพร้อม” แม่ของบุญเอื้อตอบ “เก็บข้าวของไว้แล้วละกะ ถ้าเขาจะเอาเมื่อไหร่ เราก็อขอเวลาเพียงวันสองวันเท่านั้นแล้วก็จะขนของ ไปให้เสร็จ”

“บ้านช่องมันหายาก” เจ้าของห้องเช่ายังพูดต่อไป “ฉันก็เห็นใจ แต่นั่นแหละ ตอนนีแม่อ้อมและแม่สมพรคงจะเห็นแล้วสินะว่าฉันไม่ได้ หน้าเลือดกับพวกเธอเลย ค่าเช่าห้องแสนที่จะถูก” สายหน้าซ้ำ ๆ “ถูกอย่างที่จะหาที่ไหนถูกกว่านี้ไม่มีอีกแล้ว”

บุญเอื้อก็คิดว่า มันควรจะถูก เพราะคุณนายเจ้าของห้องเช่านั้น ไม่ได้มีที่ดินของตนเอง เพียงแต่อาศัยปลูกลงไปในที่สาธารณะซึ่งเรา เรียกกันว่า ที่หลวง

“ฉันว่า เรื่องน้ำท่วมเนะมันป้องกันยาก เพราะถนนหนทาง มันเกิดกันทางที่น้ำจะไหลบ่าหมดเหมือนเราสร้างทำนบ แต่ก่อนเป็นที่ดินเรียบ ๆ ธรรมดา พอน้ำท่วมกันก็จะไหลพัน แล้วก็ไปลงในคูคลอง นี้แม้จะถมคลองหลังบ้านที่เราอยู่มันก็จะไหลออกไปไม่ได้อยู่ดี เพราะ น้ำที่ท่วมทางด้านโน้น จะไหลมาลงคลองนี้ ก็ติดคันถนน แต่ก่อนไม่เป็นไรเพราะยังไม่มียถนน” คุณนายทำมือชี้ไปทางด้านหลัง วกมาด้าน หน้า ประกอบคำพูด “ไม่ช้าฝนก็จะตกหนักอีก แล้วน้ำก็จะท่วมอีก คุณนายยกไหล่เล็กน้อย แล้วพูดต่อว่า “ต่อให้ฉันรื้อห้องทั้งแถวนี้แล้ว

มันก็ยังคงจะต้องท่วม”

บุญเอื้อมองไม่ออกว่าเมื่อไหร่น้ำจึงจะท่วมหรือไม่ท่วม ฝ่ายถม คลองก็ว่า อย่างไรก็ตามน้ำจะต้องท่วม ฝ่ายจะให้หรือก็บอกว่า เพราะ คลองดินเงินน้ำจึงท่วม

บุญเอื้อคิดว่า ที่จริงถ้าทางการวางผังเมืองเอาไว้ก่อนก็จะดี ว่า ตรงนี้จะให้สร้างอาคาร ตรงนี้จะให้เป็นทางระบายน้ำ ตรงนี้จะให้เป็น ถนน น้ำก็คงจะไม่ท่วมอย่างนี้ และบุญเอื้อก็คงจะไม่ต้องเดือดร้อน ย้ายบ้านย้ายโรงเรียนอย่างนี้ บุญเอื้อคิดอย่างทอดใจว่า อาจจะต้องไป อยู่ในถิ่นที่แม่ไม่ชอบ หรืออาจจะต้องกลับไปอยู่กับอาเขยก็ไม่รู้ได้

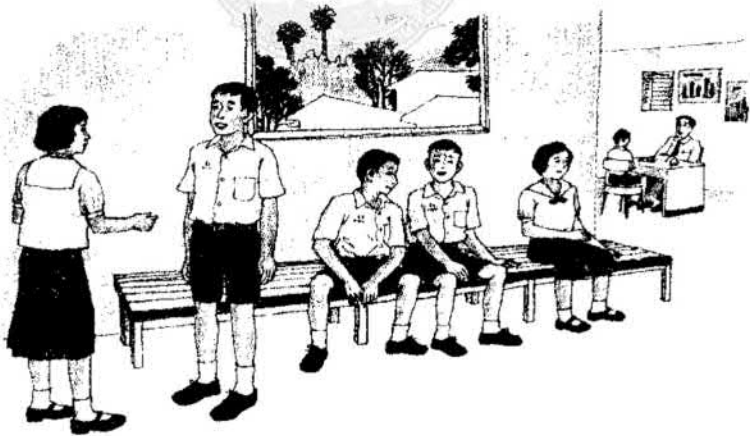
ความคิดของบุญเอื้อนั้นไม่อยากจะไปอยู่กับอาสาวาเขย ถ้า ไม่ได้อยู่ที่ร้านหมอนั่นดึกก็ทนอยู่กับแม่และยายในถิ่นชุมชนแออัดที่ แม่ไม่ชอบดีกว่า จะคับแคบอย่างไรก็ยังจะได้ปรึกษาหารือกันระหว่าง แม่ยาย และบุญเอื้อ

ที่จริง บุญเอื้อก็พร้อมที่จะไปลาออกจากโรงเรียนทันที ที่มีการ ประกาศผลการสอบ บุญเอื้อมองไม่เห็นทางเลือก แม่และยายก็ไม่มี ความเห็นอะไรที่จะให้คำแนะนำกับบุญเอื้อได้นอกจากจะนั่งคิด คิด แล้วก็วิตก อัดอั้นตันปัญหา จะบ่นออกมาที่ประโยคว่า “ถ้าหาก พ่อ ยังอยู่” เท่านั้นแล้วก็พร่ำบอกว่า “สวดมนต์ภาวนาให้พ่อเกริบกลับมา เขาคนเดียวเท่านั้นที่จะตัดสินใจดีกว่าเราควรจะทำอย่างไร”

แต่อย่างไรก็ตาม วันนี้ยังอยู่ที่บ้าน และคอยฟังผลการสอบ นับว่ายังไม่สิ้นหวังเสียทีเดียว บางทีวันสองวันนี้พ่ออาจจะกลับมา

เธอชื่อเรณู

วันนั้นเป็นวันปิดภาค หลังจากประกาศผลสอบแล้ว และนักเรียนจะต้องไปแจ้งว่าจะอยู่เรียนต่อชั้นมัธยมปลายที่โรงเรียนหรือไม่ บางคนอาจจะออกไปเรียนสายอาชีพตามโรงเรียนอาชีวศึกษา บางคนอาจจะไปเรียนต่อชั้นมัธยมปลายที่โรงเรียนอื่น และมีบางคนโรงเรียนก็บอกว่า จะต้องเข้าสอบใหม่เพื่อจะเรียนในสายวิชาที่ตนอยากจะเรียน แต่คะแนนที่ได้ไม่ถึงขีดที่โรงเรียนกำหนด

บุญเอื้อก็เป็นคนหนึ่งที่จะต้องลาออกจากโรงเรียนหลังจากการประกาศผลสอบแล้ว เพราะบุญเอื้อจะต้องย้ายโรงเรียน อาจจะกลับไปภูมิลำเนาเดิมของพ่อ หรืออาจจะไปเรียนต่อที่โรงเรียนใกล้ที่อยู่ใหม่

เมื่อเป็นบุคคลหนึ่งที่มีปัญหาอันไม่ใช่ปัญหาเรื่องการเรียนอ่อน และไม่สามารถขึ้นชั้นมัธยมปลายในสาขาวิชาที่ตนต้องการได้ จึงถูกส่งไปยังอาจารย์แนะแนว

มีนักเรียนสองสามคนนั่งรออาจารย์ซึ่งกำลังพบคนอื่นอยู่ บุญเอื้อก็ไปนั่งรออยู่ในกลุ่มนั้น และคนที่บุญเอื้อพบคือเธอผู้ที่พ่อขับรถตกไปในคลองข้างถนนจนตายเมื่อคราวน้ำท่วม บุญเอื้อพบเธอครั้งแรกที่ร้านหมอนั่น เธอพาแม่ไปตรวจอาการโรคหัวใจ

“คุณมีปัญหาเหมือนกันหรือ” เธอถามบุญเอื้อ

“ครับ ผมต้องออกจากโรงเรียนนี้” บุญเอื้อตอบ

“แล้วไปอยู่โรงเรียนไหนล่ะ” เธอถาม

“ไม่รู้” บุญเอื้อส่ายหน้า

เธอผู้นั้นถอนใจ “คนเราก็มักมีปัญหากันคนละอย่าง ฉันทก็ต้องลาออกเหมือนกัน ฉันทซื้อเรณูนะคะ เรณู คงทนยิ่ง

“ทำไมคุณจึงออกจากโรงเรียนเสียล่ะ เข้าใจว่าคงจะไม่ใช่ปัญหาเรื่องการเรียนไม่ไหว” บุญเอื้อถามแผ่วเบา แต่เธอพอได้ยิน

“พ่อตาย แม่ป่วย ไม่มีใครดูแลการค้าที่บ้าน เท่านั้นเอง เมื่อเป็นลูกคนใหญ่ก็ต้องออกมาทำหน้าที่แทนพ่อแม่” เธอพยายามตอบอย่างหน้าตาเฉยไม่สะทกสะท้าน แต่บุญเอื้อคิดว่าเสียงเธอสั่นน้อย ๆ “แล้วคุณล่ะ”

“ผมซื้อ บุญเอื้อ ผมอยากจน บ้านถูกไล่ที่เพราะห้องแถวที่เราเช่าอยู่ปลุกลงไปคลองเล็ก ๆ ที่เป็นคลองสาธารณะ ทางกรกั๊วว่า

น้ำจะท่วมจึงไล่ที่ เจ้าของก็จำเป็นต้องรื้อห้องเช่า คนเช่าก็ต้องไปหาที่อยู่ใหม่”

“แล้วจะไปอยู่ที่ไหนล่ะ”

“ก็แถว ที่เขาเรียกกันว่าชุมชนแออัด เพราะค่าเช่าถูกหน่อย เมื่อไปอยู่ไกลจากที่นี่ ต้องหาโรงเรียนใกล้ ๆ แถวนั้น” บุญเอื้อตอบอย่างอดทนระอาใจ “หรือบางทีอาจจะกลับไปต่างจังหวัด ทำนา กินรู้แล้วรู้รอดไป เรามีน้า.....”

เธอถอนใจ “ต่างคนต่างมีปัญหา มันเป็นปัญหาคอนcrete อย่างแต่เราก็ทำดีที่สุดแล้วในการที่จะแก้ปัญหาก็เรารับผิดชอบอยู่” เธอเหมือนพูดกับตนเอง รู้สึกว่า เรณูออกจะเป็นผู้ใหญ่เกินตัว แล้วบุญเอื้อก็คิดเข้าข้างตนเองว่า “เหมือนเรา”

เขาถูกเรียกเข้าไปพบครูแนะแนวก่อนเรณู ครูชักถึงความเป็นมาและความคิดที่จะดำเนินต่อไปในอนาคต แต่นั่นแหละมันเป็นปัญหาที่ครูเองก็ช่วยไม่ได้ ครูเพียงแค่ปลอบว่า “บุญเอื้อเธอเป็นคนเรียนดี ครูก็เสียายที่เธอจะต้องย้ายโรงเรียน แต่นั่นแหละการเรียนที่โรงเรียนใกล้บ้านนั้นดีที่สุด เราสามารถจะเอาเวลาที่จะต้องเสียไปในการเดินทางระหว่างบ้านและโรงเรียนมาทบทวนบทเรียน มาทำการบ้าน หรือทำงานช่วยพ่อแม่ที่บ้านได้ โรงเรียนไหน ๆ ก็เหมือนกันในด้านวิชาการในด้านเพื่อนฝูง แต่ที่ครูเป็นห่วงคือบ้านที่อยู่อาศัย เธอจะต้องเข้าไปอยู่ในหมู่ของคนที่ไม่สนใจในการเล่าเรียน เด็กที่ใช้เวลาว่างมั่วสุมไปในอบายมุขต่าง ๆ เช่น สูบบุหรี่ เล่นการพนัน ครูก็เป็นห่วงที่เธอจะไปเห็นตัวอย่างที่ไม่ดีอยู่ทุกเมื่อเชื่อวัน”

“ครับ” เขาตอบสั้น ๆ ก้มหน้าลงต่ำ แม้ก็เป็นห่วงเหมือนครูเป็นห่วง แต่มันไม่มีทางเลือกสำหรับบุญเอื้อ

“แต่บุญเอื้อเป็นเด็กดี รู้จักผิดชอบชั่วดี เธอเป็นคนรู้จักหน้าที่ และความรับผิดชอบ ครูคิดว่า เธอคงจะรู้ว่าหน้าที่ของตัวเอง นอกจาก จะกตัญญูรู้คุณพ่อแม่แล้ว เธอยังมีหน้าที่ที่จะเรียนวางพื้นฐานการเป็น พลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศในอนาคต เธอจะต้องรู้จักแยกแยะ ระหว่างความดีและความชั่ว แยกระหว่างเพื่อนดีและเพื่อนชั่ว แยก ดูตัวอย่างที่ดีและเลว และใช้ความคิดว่า ควรจะทำตัวอย่างไร” ครู มองบุญเอื้อด้วยสายตาที่เห็นใจซึ่งบุญเอื้อต้องหลบ บุญเอื้อรู้สึกว่ายาก จะร้องไห้เสียให้ได้ “แต่เธอไม่ใช่คนที่โศกเศร้าเลยนะ เธอเป็นคนโชคดี เพราะเธอเป็นคนดี หมอจึงรับอุปการะหากเธอจะเรียนแพทย์ต่อไป ครูดูแลการเรียนของเธอแล้ว ครูว่า เธอต้องได้เรียนแพทย์สำเร็จสม ความตั้งใจแน่นอนอยู่แล้ว เธอจะต้องมั่นคง หนักแน่น และตั้งใจจริงอย่าง ที่เป็นมาแล้วต่อไป อย่าหลงมัวเมาในสิ่งแวดล้อมรอบข้างเท่านั้น ครู ว่าเธอทำได้”

บุญเอื้อ ได้แต่รับคำว่า “ครับ”

ครูยิ้มอย่างเห็นใจบุญเอื้อ “เมื่อเธอลาออกจากที่นี่ไป เกิดมี การเปลี่ยนแปลงใด ๆ เธอกลับมาโรงเรียนนี้ใหม่ก็ได้้นะ ครูคิดว่า โรงเรียนยังเต็มใจที่จะรับเธอกลับมา และหากมีปัญหาใด ๆ นอกเหนือ จากที่เราคุยกันนี้ ครูคิดว่า เธอควรจะบอกให้ครูทราบ บางที่เราอาจ จะช่วยเหลือกันก็ได้” เมื่อบุญเอื้อลุกขึ้นครูพูดต่อไปว่า “อย่าลืมว่า ทุกคน หวังดีต่อเธอ พ่อ แม่ และครูทุกคนที่นี่ ที่สอนเธอมา อยากเห็นอนาคต ของเธอเป็นไปดังที่ตั้งความหวังไว้ ครูหวังว่า ประเทศของเราจะได้ หมอที่ดีอีกคนหนึ่งคือเธอ แม้จะเป็นเวลาอีกนานก็ตาม”

บุญเอื้อยกมือไหว้ครูแนแนแนว ถ้าหากเป็นผู้หญิง น้ำตาของ บุญเอื้อคงจะหยดออกมาแล้ว แต่นี่ แม้บุญเอื้อจะมีความรู้สึกว่าดวงตา

ของคนปวดทั้งสองข้าง เหมือนมันพยายามจะบีบคั้นให้น้ำตาหยดออกมา แต่ก็พยายามอดกลั้นเอาไว้ บุญเอื้อเป็นผู้ชาย จะต้องมีความเข้มแข็ง เรื่องของชีวิต ก็จะต้องต่อสู้ต่อไป เรื่องของความหวัง ก็จะต้องพยายาม เอาความสมหวังมาให้ได้ ด้วยการตั้งใจจริง ด้วยความดิ้นรนหมั่นเพียร

แล้วก็กำนัลลาครูแนะแนวออกมา เรณูยังคงนั่งอยู่ที่เดิม รู้สึกว่าเธอมีความมั่นใจยิ่งขึ้น เพราะเธอขี้น้อย ๆ ให้บุญเอื้อ “ครูคงจะเสียใจกับบุญเอื้อนะ” เธอถอนใจ “ฉันพอจะเดาออกว่า ครูจะพูดอะไรบ้าง”

“เปล่า ครูให้กำลังใจผมมากมาย” บุญเอื้อบอกเรณูแล้วยิ้มอย่างอ่อนน้อมอ่อนใจ “ผมจะไปละ เราคงจะได้พบกันอีก”

เธอยิ้มอย่างอ่อนโยน ร้านของเธออยู่ที่ไหน เธอบอกบุญเอื้อ พร้อมทั้งเชิญชวนให้บุญเอื้อแวะบ้างถ้าบังเอิญผ่านไป

เธอมีความจำเป็นที่จะต้องรีบออกไปประกอบอาชีพแทนพ่อแม่ ในการรับผิดชอบต่อครอบครัว เนื่องในฐานะของลูกคนใหญ่ ส่วนบุญเอื้อมีความจำเป็นที่จะต้องออกจากโรงเรียน เพราะไม่มีที่อยู่ที่เหมาะสมใกล้โรงเรียน

รู้สึกว่ คนเรานี้ไม่มีอะไรที่พอเหมาะพอควรเลย จะได้ย่างก็ต้องเสียอย่าง มีความไม่สมบูรณ์ในชีวิตอยู่ทุกคนไป บางคนร่ำรวย ปัญหาที่เรียนไม่มี แต่ก็มีปัญหาเรื่องการเรียนไม่ได้ดี อย่างบุญเอื้อเรียนได้ดี แต่ก็มีปัญหาเรื่องการเงิน ปัญหาเรื่องที่อยู่ที่พักิน เรณูมีพร้อมทุกอย่าง ทั้งสติปัญญาในการเรียน มีฐานะความเป็นอยู่ แต่ก็มีปัญหาในเรื่องความรับผิดชอบ

ก่อนที่บุญเอื้อจะลงจากกระเบียงหน้าห้องของครูแนะแนว เรณูมองตามหลังบุญเอื้อมาครู่หนึ่งจึงเรียกบุญเอื้อว่า “บุญเอื้อ”

บุญเอื้อหันขวับกลับมา เธอพูดว่า “คุณจะย้ายบ้านเมื่อไร”

“ไม่ทราบเหมือนกัน แต่พยายามจะอยู่จนวินาทีสุดท้าย แม่ไม่อยากจะไปอยู่ที่บ้านที่แม่ไปดูแลไว้ เพราะที่นั่นไกลจากที่นี่มาก อีกประการ คนอยู่กันแออัด”

เรณูพยักหน้าเนิบ ๆ “ถ้าจำเป็นจะต้องย้ายจริง ๆ ...”

“ผมไม่อยากจะไปเลย ไม่อยากออกจากโรงเรียนนี้ด้วย” บุญเอื้อพิมพ์ สายหน้าอย่างสิ้นหวัง “แต่ไม่มีทางเลือกสำหรับเรา”

“มีสิ” เรณูพูดแผ่วเบา “มีสิ ที่บ้านฉันมีห้องว่าง ที่จะให้เธอและแม่ไปพักก่อนจนกว่าจะหาที่ที่พอใจ อยู่ได้”

ดวงตาบุญเอื้อวาววูบขึ้นมา เรณูพูดต่อไปว่า “หากไปอยู่ที่นั่นอาจจะไม่ต้องออกจากโรงเรียนก็ได้ อย่างนี้ล่ะเลย เมื่อฉันหมดโอกาสที่จะเรียนสุมใจ ฉันก็อยากช่วยให้ทุกคนได้เรียน”

“ขอบคุณครับ” บุญเอื้อพูดด้วยความจริงใจ “บางที่...บางที่...ผมอาจจะต้องขอความช่วยเหลือคุณก็ได้ อย่างน้อย ถ้าหากพ่อกลับมา พ่อจะได้ช่วยตัดสินใจ”

เรณูพยักหน้าอีกครั้ง “ถ้าหากต้องการให้ช่วยอะไรก็บอกก็แล้วกัน” พูดด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

บุญเอื้อขอบคุณเรณูอ้อมแอ้มอีกครั้ง ก่อนที่จะแยกจากกัน เธอต้องเข้าไปหาครูแนะแนว ส่วนบุญเอื้อกลับบ้านด้วยหัวใจอันหนักอึ้ง เรื่องการที่จะรับความช่วยเหลือจากเรณูนั้นบุญเอื้อยังไม่ได้คิด

แต่วันหนึ่ง บุญเอื้ออาจจะต้องขอความช่วยเหลือจากเธอก็ได้ เพียงแต่ยังไม่รู้เท่านั้นว่า มีอะไรบ้างที่เธอจะช่วยบุญเอื้อได้ นอกจากเรื่องที่พักรักษาตัวคราว แต่แม่ของบุญเอื้อคงจะไม่ยอม บุญเอื้อคิดว่าแม่และบุญเอื้อคงไม่ยอมกวนใครโดยไม่จำเป็นเลย

โรงเรียนยังไม่เปิด การขนย้ายบ้านก็ยังไม่ได้กระทำ แต่แล้ว

วันหนึ่งปูปับบุญเอื้อก็เห็นคนงานเริ่มมารื้อบ้าน เพียงแต่สองห้องที่ยังมีคนอยู่นั้นเขาก็ยังไม่รื้อ

“เราจะต้องไป” แม่ของบุญเอื้อพูดอย่างจ่นปัญญาที่จะทำดีกว่าการไป

“แล้วอ้ายที่จะไปอยู่นั้นนะ เขายังว่างอยู่หรือ” ยายเตือนสติ

“ไม่รู้ซีแม่” แม่ของบุญเอื้อพูดพร้อมถอนใจ “นี่ก็ให้แม่สมพรเขาไปดูให้ด้วย เพราะเราต้องย้ายไปด้วยกัน เอ้อเรื้อมานานนักหนาแล้ว”

แต่แล้วก็ปรากฏว่าเมื่อนางสมพรกลับมา... กลับมาด้วยความผิดหวัง บอกกับแม่ของบุญเอื้อว่า “ไม่มีห้องใดว่างเลย เขาบอกว่าเราจองแล้วไม่ไปเอาเขาก็เลยให้คนอื่นเขาไป”

หน้าของแม่ซิดเผือด ขยายถึงกับลมขึ้นต้องคันหยาหอบในเขี่ยนหมากออกมาละลายน้ำกิน

“เราจะไปอยู่ที่ไหนกันละที่นี่” บุญเอื้อคิด หนทางเดียวที่จะเป็นไปได้คือกลับไปบ้านพ่อ ที่ต่างจังหวัดเสียก่อน ต่อจากนั้นค่อยคิดหาทาง

บุญเอื้อมองรอบห้อง ของที่มัดไว้ ไล่กล่องไว้บ้างยังระเกะระกะ จะขนไปบ้านย่าทั้งหมดก็เห็นจะไม่ได้ จะฝากนางสมพรนางเองก็ต้องขนย้ายของส่วนตัวไป บุญเอื้อพยายามคิด จะไปฝากหมอนันต์ไว้ก็เป็นทีเกะกะน่ารำคาญ หมอมมีบุญคุณช่วยเหลือมากจนเกินกว่าที่จะไปรบกวนด้วยเรื่องเล็กน้อย

โรงเรียน... บุญเอื้อคิดถึงโรงเรียน คงจะมีชอกมูมที่ไหนที่อาจารย์ใหญ่จะช่วยให้เป็นที่พักพิงฝากของบางอย่างไว้ชั่วคราว อาจจะได้ทุนติดอันเป็นอาครเรียนก็ได้

แต่เมื่อบุญเอื้อไปที่โรงเรียน อาจารย์ใหญ่หรือแม้แต่ครูบาอาจารย์ที่รองลงมาก็ไม่อยู่ในขณะที่บุญเอื้อไป การโรงที่อยู่โรงเรียนก็ไม่มีอำนาจที่จะรับฝากของบุญเอื้อ

ไม่ทราบว่าเป็นเพราะอะไรบุญเอื้อนึกถึงเรณู เธอมีฐานะคงจะมีบ้านใหญ่โต และตอนนี้เธอเป็นผู้รับผิดชอบงานที่บ้านเอง บางทีเรณูอาจจะช่วยให้ชอกมุนอะไรสักแห่ง สำหรับบุญเอื้อจะอาศัยฝากเก็บของใช้ที่อยู่ในกล่องกระดาษแข็งนั้นไว้ได้บ้าง

ที่จริงบุญเอื้อไม่ได้สนิทกับเรณู พวกกันสองครั้งเท่านั้น ครั้งแรกเพียงแต่มองประสานตากันด้วยความเห็นใจที่ร้านหมอนั่นดี ครั้งที่สองก็น้ำห้องครูแฉะแนวที่ทั้งคู่ได้คุยกันบุญเอื้อคิดว่า เรณูคงจะช่วยบุญเอื้อได้และเธอก็ออกปากบอกว่าจะช่วย

เป็นอันว่าบุญเอื้อต้องขนของที่ไม่สามารถจะขนกลับไปบ้านนอกได้นั้นไปฝากเรณูไว้ เธอรับรองเป็นอันดี บุญเอื้อเพิ่งจะรู้ว่า เรณูเป็นคนมีฐานะดี มีบ้านใหญ่โต และมีห้องว่างพอที่ตนแม่ และยายจะพักอาศัยอยู่ได้

แต่เพียงแค่นี้ ก็นับว่าบุญเอื้อได้พึ่งเรณูแล้ว ทั้งที่เรณูเป็นแต่เพียงเพื่อนนักเรียนโรงเรียนเดียวกันมาก่อน และไม่ได้รู้จักสนิทกันเลย เธอกำชับบุญเอื้อว่า

“ไม่ต้องเกรงใจฉันดอก ของเล็กน้อยเท่านั้น จะมาเอาเมื่อไรก็ได้ และหากคุณจำเป็นจะมาพักที่บ้านของเราก็ได้” เธอย้ำ “บุญเอื้อมีเพียงแม่กับยายเท่านั้น ฉันไม่รังเกียจดอก”

“ครับ ขอขอบคุณ” บุญเอื้อพยายามที่จะยิ้มอย่างร่าเริง แต่รู้สึกว่าเป็นยิ้มที่ออกจากมาจากหัวใจที่แห้งแล้ง

“น้าอย่าลืมนะคะ หากต้องการมาพักที่นี่เมื่อไรมาได้เลย” เรณู

หันมาพูดกับแม่

นางสุดใจมารดาของเรณูก็ใจดีเหมือนลูกสาว “เชิญเถอะค่ะ”
นางพูดกับแม่ของบุญเอื้อ “ไม่ต้องเกรงใจดอก ลูกเขาเต็มใจ หน่วย
ก้านพ่อคนนี้ก็ดี”

บุญเอื้อแทบจะกราบเท้านางสุดใจมารดาของเรณูในความเอื้อเฟื้อ
อารีของนางสุดใจ ถ้าที่ตรงที่ยืนพูดกันอยู่นั้น ไม่ใช่ถนนปูนหน้าอาคาร
ที่เป็นเรือนแถว ในเขตบ้านหลังใหญ่ของเรณู

“ค่ะ ขอบคุณ เอาของมาฝากนี่ก็เกรงใจเหลือทนแล้ว แต่จะ
ขนไปตอนนี้ก็ยังไม่ได้อีก ต้องมาคราวหลัง แม่แก่แล้วเดินไม่ค่อยจะได้
แก่มันก็ขอบคุณเหลือเกินแล้ว” แม่พูดด้วยน้ำใสใจจริง “ขอฝากไว้สักพัก
เท่านั้นค่ะ”

ความจริงแม่และบุญเอื้อมีความหยิ่งในตัวเองบ้าง ที่ไม่อยากจะ
รบกวนใครมากเกินไป ดังนั้นจึงนับว่าเรณูช่วยบรรเทาเบาบางความ
ทุกข์ไปได้บ้างในระยะนั้น แต่ก็นับว่าเรณูอีกคนที่มิบุญคุณต่อบุญเอื้อ
และครอบครัวอยู่บ้าง

อยู่กับหลวงตา

บุญเอื้อจะต้องเข้ามาเรียนชั้นมัธยมปลายที่ในเมือง เพราะโรงเรียนอำเภอที่น้ำเขยเป็นการโรงอยู่ไม่มีชั้นมัธยมปลายในตอนนั้น ดังนั้นเมื่อพ่อของบุญเอื้อกลับมาทันก่อนโรงเรียนเปิดภาค ก็เลยพาบุญเอื้อมาพักอยู่กับหลวงตา ซึ่งเคยเป็นเจ้าอาวาสอยู่ในวัดที่หมู่บ้านของบุญเอื้อแล้วได้รับนิมนต์มาเป็นเจ้าอาวาสในเขตอำเภอเมือง

เมื่อบุญเอื้อมีที่อยู่เป็นหลักแหล่งและได้เข้าเรียนแล้วสักพัก บุญเอื้อก็เขียนจดหมายไปเล่าให้เรณูฟัง

“... ผมได้เข้าโรงเรียนประจำจังหวัดแล้ว การเรียนสนุกดีสำหรับวิชาที่เราไม่เคยรู้มาก่อน ผมสนใจมากโดยเฉพาะวิชาชีววิทยาคู่นี้ก็ได้รับปริญาทางการศึกษามาแล้วทุกคน บางคนปริญาโทเสียด้วยซ้ำ ไม่มีอะไรที่จะลือกว่าโรงเรียนในกรุงเทพฯ เลย เพียงแต่ที่โน่นมันอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เต็มไปด้วยกลิ่นไอของเมืองหลวง แต่ที่นี้เงียบเต็มไปด้วยกลิ่นไอของชนบท แต่ในเมืองนี้ไม่แพ้กรุงเทพฯ เท่าไรเลย อาคารบ้านเรือนก็มีตึกสูง ๆ เหมือนกรุงเทพฯ แต่อย่างมากผมเห็นสี่ชั้น ยังไม่เห็นสูงกว่านั้น โรงแรมก็มี แต่ผมยังไม่เห็นมีสถานอาบอบนวด เพราะอำเภอเมืองที่นี้ไม่ใหญ่เท่าที่โคราช หรือที่ขอนแก่น

เรื่องของโจรผู้ร้ายในเมือง ผมว่ามีน้อยกว่าในเมืองใหญ่ ๆ มาก จวนถ้ายามเย็นผมยังเห็นพวกผู้ใหญ่ได้สรวลทองเดินกันอย่างเอ้อระเหย ก็ไม่เห็นมีโจรผู้ร้ายที่ไหนมารังแกทำร้ายหรือกระชากเอาไป เขาจึงยังเดินอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบายใจ

เรื่องฆ่าฟันกันตายก็เห็นจะมีบ้างตามวิสัยของคนเล็ดร่อน แต่ผมก็ว่า ถ้าจะเปรียบกับกรุงเทพ ฯ แล้วเบาบางกว่ามาก อีกประการ ความโหดร้ายดูจะน้อยกว่า ผมได้เคยเล่ามาว่า ผมต้องไปอยู่วัดกับหลวงตา แม้ว่าจะอยู่ใกล้กับชุมชนที่จอแจ ผมก็ว่ามีบรรยากาศที่ร่มรื่นและสงบ และคนที่นั่นเขาทำบุญแข่ง เรื่องวัดละก็ไม่ได้ เขาทำด้วยความเต็มอก เต็มใจ เรียกว่า ถึงศาสนามากกว่าพวกเราที่อยู่กรุงเทพ ฯ

บางที เรื่องที่คนอยู่กรุงเทพ ฯ นั้นมีจำนวนมาก อยู่กันอย่างแออัด ทำให้ต้องแข่งขันกัน ชีวิตที่นั่นเต็มไปด้วยการต่อสู้เพื่อจะยังชีวิตให้ได้ไปวันหนึ่ง ๆ คนที่กรุงเทพ ฯ ดูจะมีช่องว่างห่างไกลกันมาก ระหว่างคนมีและคนจน มันเกิดการเปรียบเทียบ เกิดกิเลสและความ

เจริญในรูปของวัตถุสูงเกินไป จนพวกเราบางคนตามไม่ทัน โดยเฉพาะพวกผมผู้อพยพย้ายถิ่น เกิดมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ เนื่องจากหลวมตัว มัวเมากับบรรดาสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ก็เลยกลายเป็นคนร้ายไปโดยไม่ตั้งใจ ผมว่าผมอยู่ที่มีสหายพอสมควร

ผมอยู่กับหลวงตา เช้าก่อนจะไปโรงเรียนก็ทำความสะอาดกุฏิของท่าน แล้วก็ได้กินข้าวกันบาตร ทำความสะอาดด้วยขามเสร็จ ผมก็ไปโรงเรียน เดินทางไม่ถึงสิบนาทีกี่ถึงแล้ว เวลาผมมีมากจริง ๆ อย่างเหลือเฟือ เพราะหลวงตาตื่นขึ้นสวดมนต์ตั้งแต่ตีสี่ ลูกศิษย์ทั้งหลายก็ต้องตื่นด้วย กว่าผมจะทำความสะอาดกุฏิก็ตอนหลวงตาไปบิณฑบาตโปรดสัตว์ ตอนนั้นผมก็มีเวลาที่จะทบทวนบทเรียน สองชั่วโมงเท่านั้นครับ

มีเรื่องน่าหัวเราะอยู่เรื่องหนึ่งเกี่ยวกับหลวงตาและการเรียนของผม ผมได้บอกคุณแล้วว่าผมชอบวิชาชีววิทยา เพราะผมจะต้องไปเรียนแพทย์ ผมก็ต้องสนใจในเรื่องนี้มาก เรื่องขำที่วาก็คือเรื่อง “กบ” วันรุ่งขึ้นครูจะสอนวิธีการผ่ากบ หรือเรียกว่าสอนโครงร่างของกบ ครูก็สั่งให้พวกเราจับเอากบไปโรงเรียน ผมก็ให้เด็กรุ่นน้องไปจับกบมาไว้สองสามตัวเผื่อเพื่อน ๆ ที่โรงเรียนด้วย จะได้ไม่ต้องไปซื้อหาที่ตลาด ที่จริงผมจะให้จับมากกว่านั้นก็คงได้ เพราะกบที่วัดนั้นมันมากจริง ๆ มันคงจะคิดว่าอยู่วัดปลอดภัยมากกว่าที่อื่นกระมัง และถ้ามันได้ฝนหรือได้เกล้าว่าฝนจะตก มันก็แข่งกันร้องตะเบ็งเซ็งแซ่หนวกหูเป็นที่สุด

ผมได้กลับมา ผมก็เอาไส้ดังพลสดิกเอาไว้ ปิดฝาเหยือกพอไม่ให้มันขาดอากาศที่จะหายใจ เจ้ากรรม ถิ่นนั้นมีตัวหนึ่งกระโดดออกมา ต้องไล่ตะคุบกันเป็นการใหญ่ มันก็ฉลาดทายนาด รู้ว่าที่ที่ปลอดภัยที่สุดคือ กระโดดเข้าไปในห้องหลวงตา

หลวงตากำลังสวดมนต์อยู่หน้าโต๊ะหมู่บูชาพระ กบตัวแสนของสมันกระโดดตกเบาะไปอยู่บนดักหลวงตา หลวงตาของผดุงใจล้มต่าขึ้นมาดูว่าอะไรมาอยู่บนดัก พวกผมพยายามจะเข้าไปจับก็ไม่ได้ ได้แต่แอบมองอยู่หน้าประตู

“เฮ้ย ใครเอากบมาวะ” หลวงตาถาม

เจ้าศิษย์รุ่นน้องเพื่อนผมก็พลอยเป็นตัวแสนตามกบแสนรู้ตัวนั้นไปด้วย มันรีบเสนอบอกหลวงตาว่า “พี่บุญเอื้อกรับหลวงตา”

เท่านั้นหลวงตาก็ตบปล่อยให้เจ้ากบมันกระโดดหยองแหงอยู่ใบห้องไปชั่วคราก่อนแล้วท่านก็เรียกผมเข้าไป ชักโซ่ไล่เรียงเรียงการเอากบมาจากข้างล่างกุฏิ จนเป็นเหตุให้มันไปทำลายสมาธิของหลวงตาในขณะที่กำลังสวดมนต์

“ผมเรียนชั่ววิทกขอรับ” ผมสารภาพ “เราจะต้องเรียนร่างกายทุกส่วนของกบ”

“มันจะมีอะไร” หลวงตาว่า “กบนั้นอหิงสา มีกระดูกมีเลือด มีตับไตไส้พุงเหมือนพวกเอ็งนั่นแหละ นี่หมายความว่าพวกเอ็งจะเอามันไปฆ่าเงินหรือ”

ผมนิ่ง จะไปสารภาพกับหลวงตาผู้ทรงศีลได้อย่างไรว่าผมจะเอากบไปทำให้มันตาย เพื่อจะได้เรียนเรื่องของมัน ตลอดจนวิธีของมันเพื่อการศึกษา

หลวงตาบอกว่า “ป่านาติบาตอีกแล้วไอ้พวกนี้ เมื่อเอ็งอยากจะรู้ว่ามันมีอะไร มันก็เหมือนคนทั้งนั้น เขาเรียนรู้กันมาแล้ว เรากรับกันคือไป โดยไม่เห็นจะต้องไปเอาชีวิตมันนั้นว่ะ”

“การเรียนสมัยใหม่เขาต้องฝึกปฏิบัติด้วยตนเองขอรับหลวงตา จะเรียนรู้นั้นต้องปฏิบัติ แล้วจึงจะจำได้แม่นย่ะ” ผมเถียง

หลวงตาโบกมือห้ามให้ผมหยุดพูด “อ้อ! โบราณเขาว่าสิบปากว่าไม่เท่าตาเห็น สิบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ ครูของพวกเอ็งเอาภานี้มาปฏิบัติ แต่บออย่างจีนไปเห็นจีนไปจำมันก็ไม่ต้องรู้ เพราะมันอาจจะมึนอุปสรรคอะไรก็ได้ ที่จริง คนเก่า ๆ เขาคิด เขากัน เขาคำนึงมาก่อนแล้ว เขาก็ควรจะรับเขาไว้ แล้วจะกำกับทำต่ออายุที่เขายังทำไปไม่ถึงไม้ไซ้มาหรือ มาตั้งต้นใหม่ แล้วเมื่อไรมันจะก้าวหน้า” หลวงตาเทศนาต่อไปโดยไม่ต้องขึ้นธรรมมาส

“ถ้าหยุดลงไปเป็นหนออย่างที่ยังอยากจะเป็น มันก็ต้องไปหันไปหาเอาที่หมอบเก่า ๆ เขายังไม่รู้ไม่เห็น อายุโรคมะเร็งนะเขารักษาไม่หาย ขณแผนโบราณก็วิบากมาขมันน่าจะเอาไปค้นเอาไปทดลอง เอาไปวิจัยวิจารณ์อะไรของเอ็งนั่น โดยอาศัยพื้นฐานของคนเก่า ๆ วิทยาการมันจึงจะก้าวหน้าต่อไป ไม่ใช่มาตั้งต้นใหม่ เพื่อจะรู้ว่าอายุที่เขายอมรับกันว่าจริงแล้วนั้นเป็นจริงดังที่เขายอมรับกันหรือไม่ ข้าว่า เสียเวลา”

“ครูหวังว่าเราเห็นเอง ก็คงแล้วจะจำได้แม่นยำ ขอรับหลวงตา” ผมพยายามจะชี้แจงออกมารับแทนการสอนสมัยใหม่ของเรา คือสอนให้เข้าใจ ด้วยการคิดหาเหตุผลจากการสัมผัสด้วยตนเอง เช่น วิชาวิทยาศาสตร์ก็ให้มีการทดลองมาผลเองเองโดยที่ครูจะไม่บอก ไม่ใช่เป็นการเรียนจากข้อดีและกระดานดำอย่างรุ่นหลวงตาเรียน เขาเรียกว่าเรียนแบบสี่เหลี่ยม แต่หลวงตาว่า “นี่จะเรียนให้รู้ไปเองแล้วจำได้นั้นมันถูก แต่ทุกสิ่งทุกอย่างมันมีกฎเกณฑ์มากมายก่ายกอง เอ็งจะมานั่งบดกับหมกทดลองอย่างไรอย่างนั้นแล้วทำให้รู้ซบหมด ข้ายกระตุกไปนั้นมันไม่ทันเวลานัก มันก็ต้องมีควมจำที่ดีด้วย วิถีของข้า การที่จะให้จำอะไรได้ มันต้องเรียนด้วยความมีสมาธิ ไม่วอกแวก คนที่เข้าสมาธิเก่ง ๆ นั้น สมองใส จำได้แม่นยำนัก การที่จะเวียนหมดบะ มันก็ต้อง

ฝึกให้จำเก่ง ๆ ไม่งั้นจะรู้ได้อย่างไรว่า กระดูกชั้นไหนมันเรียกว่าอะไร อาการใช้อย่างนั้นอย่างนั้นมันเกิดจากอะไร เขามิต้องไปเป็นโรคทุกอย่างหรือวะ” หลวงตาพูดแล้วก็หัวเราะ “จีนเป็นโรคมันเสียทุกอย่างแล้ว จึงจะรู้อาการของมันละก็ เอ็งตายไปร้อยชาติยังไม่ได้เป็นหมอสมใจเอ็ง”

หลวงตาย้ำว่า คนที่จะจำอะไรได้แม่นยำนั้นต้องเป็นคนที่มีสมาธิ ต้องบังคับจิตใจของตนได้ แล้วก็จะเกิดปัญญา เกิดความว่างที่จะบรรจุสิ่งที่ควรจะจดจำลงไปได้ หลวงตาไม่ได้บอกถึงการได้นุญหรือการได้บาปใด ๆ แต่หลวงตาสอนให้ผมปฏิบัติทำจิตให้เป็นสมาธิ “การที่จะเรียนให้ดี ต้องมีการท่องจำ ยิ่งต้องเรียนแพทย์ ก็ยิ่งต้องท่องจำมากขึ้น เราจะไปรู้จักโรคทุกชนิด รู้จักอาการของโรคโดยต้องไปสัมผัสเองเห็นจะไม่ได้ มันจะต้องท่องจำ แม้ตอนนี้เอ็งจะเรียนอยู่แค่ชั้นมัธยม แต่เอ็งก็ต้องฝึกวิธีการจำ” หลวงตาสอนผม

ได้ผลขอบคุณเรณู ผมเรียนเก่งยิ่งขึ้น ผมจำแม่นยำขึ้น ไม่ว่าวิชาชีววิทยาที่ผมชอบ หรือวิชาภาษา และวิชาคณิตศาสตร์ที่ต้องอาศัยคำนวณ ผมว่าคนที่ฝึกจิตให้เป็นสมาธิได้นั้นยอดเยี่ยมที่สุดสำหรับวิชาคณิตศาสตร์

ผมเห็นจะไม่ต้องบอกคุณว่า เราจะเรียนแต่ละวิชาอย่างไร ผมต้องเข้านั่งทำจิตให้เป็นสมาธิพร้อมหลวงตาทุกคืนประมาณสิบห้านาทีถึงยี่สิบนาที แต่ผลที่ผมได้รับนั้นมีคุณค่าอย่างยิ่งสำหรับผม ผมคิดอะไรได้ปลอดโปร่งอย่างที่เขารเรียกว่า เกิดปัญญา และผมมีความทรงจำได้รวดเร็วและแม่นยำจริง ๆ ค่ะ

ทางโรงเรียนบอกว่า มหาวิทยาลัยขอนแก่นเขาจะรับพวกนักเรียนเรียนดีเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย จังหวัดละสิบคน แต่ต้องเป็นจังหวัดทางภาคอีสานของผม และต้องเป็นนักเรียนเรียนดีที่จังหวัดส่งเข้าไป

ผมคิดว่าผมทำได้ ยิ่งผมได้วิธีเรียนใหม่เอี่ยมจากหลวงตา ผมว่าเรียน
เก่งขึ้น”

บุญเอื้อวางมือจากการเขียนจดหมาย มองเหม่อออกไปที่โบสถ์
ใกล้กุฏิหลวงตาที่ตนอาศัยอยู่ นึกไปถึงเมื่อครั้งอยู่กรุงเทพ ฯ ห้องเช่า
เล็ก ๆ ในซอยแคบ ๆ ที่ปลุกอาคารล้าลงไปในตลาดสาธุธรรม อันเป็น
สาเหตุหนึ่งให้เกิดการระบายน้ำไม่ทัน และทำให้น้ำท่วมนครหลวง
อันโอ้อ่า

ที่จริง ถ้าคูที่ห้องเช่าบุญเอื้ออยู่ปลุกล้าลงไปในนั้น มันเป็นส่วน
หนึ่งในหลายสิบลูกหรือคลองที่มีการรुकที่หรือถมทำถนน โดยไม่คำนึง
ถึงว่ากรุงเทพ ฯ เป็นที่ต่ำ การถมที่ทำอาคารบ้านเรือน ทำถนน
หนทาง ล้วนแล้วเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้น้ำท่วมกรุงเทพ ฯ และเหตุ-
การณ์นั้นทำให้บุญเอื้อได้พบเรณู ผู้ที่เกราะห้ร้ายขนาดหนักถึงกับเสีย
พ่อก็เนื่องมาจากน้ำท่วมเป็นสาเหตุ และยังกว่านั้นเหตุการณ์น้ำท่วม
นั้นเอง ที่ทำให้บุญเอื้อต้องจากกรุงเทพ ฯ ต้องจากโรงเรียนกลับ
มาจังหวัดเดิมที่พ่อเคยอยู่ และในที่สุดต้องเข้ามาอาศัยอยู่กับหลวงตา
เพื่อเข้าเรียนในชั้นมัธยมปลาย เพราะโรงเรียนตำบลนั้นยังไม่มีชั้น
มัธยมปลายนี้

บุญเอื้อนึกไปถึงหมอนันต์ หมอที่มีความเอื้ออารีต่อแม่ของ
บุญเอื้อและตัวบุญเอื้อ วันที่บุญเอื้อไปลาหมอนันต์เพื่อจะอพยพกลับ
บ้านนั้น หมอนันต์ยังยืนยันที่จะอุปการะบุญเอื้อถ้าหากสอบเข้ามหา-
วิทยาลัยได้เรียนแพทย์ดังความตั้งใจไว้ บุญเอื้อนึกถึงร้านของหมอนันต์
และอริยาสัยไมตรีของหมอนันต์เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้บุญเอื้ออยาก
เรียนหมอ และเป็นหมอในที่สุด

มีหลายครั้งที่บุญเอื้อต้องมานั่งคิดถึงความหลังที่ผ่านมา และ

ทุกครั้งทีมนักถึงบุญเอื้อเกิดพลังใจที่จะเรียนให้ดีที่สุด เมื่อทางมหาวิทยาลัย ขอนแก่นได้ประกาศที่จะช่วยนักเรียนมัธยมปลายที่เรียนดีจังหวัดละ สิบทุน ให้เข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัย แต่ต้องเป็นนักเรียนจากโรงเรียน ในภาคอีสาน บุญเอื้อมองเห็นความสำเร็จมารัไร เรียนดีได้รับทุนของ มหาวิทยาลัย หมอนั่นก็คงจะไม่ต้องช่วย และตอนนี้พ่อกลับมา บ้านแล้ว พ่อเก็บเงินมาถ่อถอนที่นาคืนจากเจ้าของเงิน อาศัยเงินค่าข้าว จากผัมนาของพ่อและอาศัยจากพืชไม้ล้มลุกที่ปลูกยามไม่ได้ทำนา ก็พอจะเลี้ยงครอบครัวไปได้ถ้าพ่อไม่ต้องส่งเสียบุญเอื้อให้เรียนต่อใน มหาวิทยาลัย

บุญเอื้อเคยได้ยินว่าพ่อแม่ต้องจำนองที่ดินเพื่อส่งเสียลูกให้เรียน สูง ๆ ต่อไปในวิทยาลัย บางคนก็เข้าไปเรียนในกรุงเทพฯ ฯ และไม่มี ความยับยั้งชั่งใจในสิ่งควรไม่ควรทั้งหลายหลงไหลตกลงไปในอบายมุข เรียนไม่สำเร็จสมใจพ่อแม่และทุนที่ลงมากมาช บุญเอื้อคิดว่าเคราะห์หัด ที่ตนยังไม่หลงมัวเมาในสิ่งแวดล้อมชั่วทั้งหลาย จึงยังคงเรียนต่ออยู่ได้ และอาจจะเป็นเพราะบุญเอื้อมาอยู่กับหลวงตาในชนบทห่างไกลจากสิ่ง ก่อให้เกิดความหลงทั้งหลายกรรมัง บุญเอื้อจึงยังคงเป็นนักเรียนที่เรียน ดีดังที่พ่อแม่ได้ตั้งความหวังไว้

บุญเอื้ออยู่กับหลวงตาก็ก็น้องทำงานมากนัก ทำความสะอาดกุฏิ รับผิดชอบหลวงตาในบางโอกาส ทำงานที่บรรดาศิษย์ตัวเล็ก ๆ ทำไม่ได้ เท่านั้นหลวงตาก็ก็น้องใจ และท่านมักจะพูดเสมอว่า “เจ้าบุญเอื้อมันเด็ก เรียนชั้นสูง ต้องให้เวลามันดูหนังสือทำการบ้านมาก ๆ”

ทุกคนสนับสนุนบุญเอื้อในเรื่องการเรียน แล้วทำไมเล่าบุญเอื้อ จะทำให้บุคลเหล่านั้นผิดหวัง

เมื่อนึกถึงตอนนี้ บุญเอื้อก็เลิกความคิดที่กระเจิดกระเจิง กลับ

ไปในอดีต แล้วก็ตั้งหน้าตั้งตาบทวนบทเรียนต่อไป

เมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนประจำจังหวัดแห่งนี้ บุญเอื้อสอบได้เกรดสูง ๆ ทุกวิชา ครูก็หวังว่า บุญเอื้อคงจะได้รับทุนเข้ามหาวิทยาลัยต่อไป หลวงตาบอกบุญเอื้อว่า “ไม่มีใครผิดหวังดอก ถ้าตั้งใจจริง ขอให้เองตั้งใจเรียนจริง ๆ เถอะ

นาน ๆ พ่อจะมาเยี่ยมบุญเอื้อสักครั้ง และมักจะมียกของมาถวาย หลวงตาตามธรรมเนียมของคนไทย เมื่อฝากลูกอยู่กับท่านก็จำเป็นต้องรำลึกพระคุณด้วยความกตัญญูอยู่มิขาดและทุกครั้งก็ไม่ลืมที่จะส่งสอนบุญเอื้อให้รับใช้หลวงตา

พอสอบปีสุดท้ายของมัธยมปลาย บุญเอื้อเขียนจดหมายเล่าให้เรณูฟังถึงการเรียนของตนว่า “...ผมหวังว่าจะสอบได้ทุนในปีนี้ และเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยขอนแก่น จะเข้าเรียนคณะแพทยอย่างที่ตั้งใจไว้ ผมไม่ลืมเลยว่า เรณูคนหนึ่งละที่เป็นผู้ให้กำลังใจผม”

และเรณูก็ส่งข่าวของเธอมานะว่า ... “ดีใจที่ได้ข่าวบุญเอื้อขอให้เรียนดีสมใจเกิด จันเฝ้าใจช่วยคุณอยู่เสมอ ทางการค้าของจันก็ได้เรื่อย ๆ มีแนวโน้มว่าอาจจะดีขึ้น แม่อาการดีขึ้นมาก แข็งแรงขึ้น...”

บรรดาเพื่อน ๆ ไม่มีจดหมายถึงบุญเอื้อเลย บางคนก็ยังคงเรียนอยู่ที่เดิม บางคนก็ไปเข้าอาชีวศึกษา ที่จะเรียนสายสามัญต่อนั้นก็พอมีอยู่บ้าง แต่ยังไม่มีใครที่ส่งข่าวมาว่า เขาเรียนดีเหมือนบุญเอื้อ แต่ของเหล่านี้วัดกันยาก อาจจะเป็นเพราะบุญเอื้อมีพื้นมาแข็งแรงมากก็ได้ จึงทำคะแนนได้สูง

ในที่สุดบุญเอื้อก็ได้รับทุนเข้ามหาวิทยาลัยจริง ๆ

แพทย์ฝึกหัด

การเรียนแพทยะนั้นสำคัญหนักที่ต้องจำ ต้องท่อง และต้องเป็นคนละเอียดถี่ถ้วน ไม่จำเป็นจะต้องเป็นคนเรียนเก่งอย่างที่คิดกันว่าควรจะเป็น แต่การที่จะเป็นคนท่องเก่งก็จำเป็นต้องเป็นคนขยันทำงานสม่ำเสมอ และการที่คนเราจะทำอะไรได้แม่นยำ เห็นจะต้องเป็นคนรู้จักทำจิตใจให้มั่นคงไม่วอกแวกเรียกว่า มีสมาธิดี นั่นเอง และคนที่ละเอียดถี่ถ้วน เหล่านี้ก็ไม่พ้นพวกที่เรียนดี คนพวกนี้ไม่ว่าจะเป็นแพทย์ เป็นวิศวกร หรือนักวิทยาศาสตร์ก็จำเป็นที่จะต้องท่องเก่ง จำเก่ง มีความขยันหมั่นเพียร มีความละเอียดถี่ถ้วนเหมือนกัน

และอีกอย่างที่บุญเอื้อไม่เคยลืมคือความตั้งใจจริง คนที่ไม่มีความมั่นคงในจิตใจแล้วมักจะไม่ค่อยทำอะไรสำเร็จสมความปรารถนา ทุกชีวิต บุญเอื้อคิดว่า ต้องตั้งใจต่อสู้ให้ได้สิ่งที่ตนหวัง

นับวันบุญเอื้อยิ่งมั่นใจว่า ตนจะต้องสำเร็จแพทย์ ดังนั้นแม้ได้รับปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต บุญเอื้อก็ยังไม่ได้ตื่นตื่นเท่ากับวันที่เข้าทำงานเป็นวันแรก แม้จะเป็นเพียงแพทย์ฝึกหัดก็ตาม

การเป็นแพทย์ฝึกหัดหมายถึงว่า บุญเอื้อเริ่มมีความรับผิดชอบในหน้าที่ของการรักษาเป็นครั้งแรก แม้จะต้องมีอาจารย์แพทย์คอยให้การปรึกษาแนะนำก็ตาม แต่บุญเอื้อมีความรู้ดีว่า ตนเริ่มเป็นแพทย์ที่เป็นตัวของตนเองแล้ว และต้องรับผิดชอบชีวิตที่อยู่ในความดูแลของตนเป็นครั้งแรกในชีวิต

การเป็นแพทย์ฝึกหัดนับเป็นตำแหน่งที่มีความหนักที่สุด มีประสบการณ์มากที่สุดในชีวิตแพทย์ และเป็นตำแหน่งแรกที่สำคัญ

ที่สุดสำหรับผู้ที่จะดำเนินชีวิตเป็นแพทย์ต่อไป โดยเฉพาะผู้ที่หมายมั่นปั้นมือว่าจะเป็นแพทย์ในชนบทห่างไกล เพราะที่นั่น หมอทุกคนจะต้องเป็นตัวของตนเอง จะต้องตัดสินใจเองโดยลำพัง โดดเดี่ยวไม่มีที่ปรึกษา ไม่มีอาจารย์จะคอยช่วย มีแต่ชีวิตของมนุษย์ที่มีค่ายิ่งรอการตัดสินใจ รอการเยียวยารักษาจากหมอ ถ้าหากผิดพลาด หมายความว่าชีวิตที่มีค่านั้นจะต้องหลุดลอยไป ทั้งไว้แต่ความทุกข์ความอาลัยไว้แก่ผู้ที่รักที่เหลืออยู่

ถูกแล้ว ไม่มีใครรู้ว่าบุคคลที่ป่วยไข้คนนั้นได้ตายไปเพราะมือหมอ หรือเพราะหมอรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่ความรับผิดชอบ ความเป็นผู้รู้สึกราบียังคงมีอยู่ ที่หมอจะไม่ลืมได้เลย

แม่ป๊แรกที่เป็นแพทย์ฝึกหัด หรือที่เรียกกันโก้ขึ้นมาอีกหน่อยว่า ผู้ช่วยแพทย์ประจำบ้านจะหนักหนาประการใดก็ตาม แพทย์เหล่านี้ที่ภาษาฝรั่งว่า พวกอินเทิร์น ก็ยังภาวนาใจและพร้อมที่จะเผชิญ จนกระทั่งมีคำกล่าวในหมู่แพทย์ว่า “ถ้าหากผ่านการเป็นอินเทิร์นนี้ไปได้ก็นับว่า เป็นแพทย์แล้วโดยสมบูรณ์”

ครั้งแรกที่บุญเอื้อมาเป็นแพทย์ฝึกหัดที่โรงพยาบาล จะรับผิดชอบคนไข้ประมาณยี่สิบถึงสามสิบคน ต้องเรียนรู้ถึงปัญหาไข้ในความรับผิดชอบ จะต้องทำความรู้จักกับแพทย์ฝึกหัดทุกคนที่มาจากสำนักเรียนที่แตกต่างกัน จะต้องรู้จักแพทย์ประจำบ้าน พยาบาลประจำที่ดูแลคนไข้ที่ตนรับผิดชอบ หัวหน้าพยาบาล ทุกรอบที่มีการผลัดเปลี่ยนเวียนกัน ซึ่งเป็นจำนวนมากมาย และจะต้องทำความรู้จักหมอที่เป็นคณะแพทย์ประจำแผนกทุกคน

แพทย์ฝึกหัดจะต้องเวียนกันไปตามแผนกโรคต่าง ๆ และต้องทำงานทั้งกลางวันและกลางคืน ต้องออกตรวจหอออดคนไข้ ต้องบันทึก

ประวัติไข้ อาการไข้ ต้องฟังผู้เชี่ยวชาญให้การวินิจฉัย ถูกตมดึกคืน
เที่ยงคืน ต้องนอนในที่ห้องพักแพทย์ฝึกหัด ไม่มีเวลาออกไปไหน
เนื่องด้วยกลัวว่าจะตามตัวไม่พบ อีกมากมายหลายประการ แต่บุญเอื้อ
ก็พอใจและภูมิใจที่ผ่านไปทีละแผนกได้ และในที่สุดก็รู้ว่า ตนพอที่
จะออกไปสู่โรคได้โดยลำพังเมื่อจบการเป็นแพทย์ฝึกหัด และถ้าบุญเอื้อ
รับเอาความรู้จากผู้เชี่ยวชาญ จากที่ปรึกษา และจากการปฏิบัติงาน
ไปได้มากเท่าไร บุญเอื้อก็จะทำงานในชนบทที่บุญเอื้อต้องการจะไป
ได้อย่างมั่นใจเท่านั้น

บุญเอื้อเชื่อว่า บุญเอื้อจะช่วยชาวชนบทที่ห่างไกลแพทย์ที่มี
ความเชี่ยวชาญได้อย่างดี ชั่วชีวิตแห่งความหวัง บุญเอื้อหวังมาตลอด
ตั้งแต่อยู่กรุงเทพ ฯ ว่าตนจะต้องออกไปเป็นแพทย์ที่ต่างจังหวัด อย่างดี
ก็จังหวัดที่พ่อแม่อยู่ และดียิ่งขึ้นไปอีกคือในตำบลที่ตนอยู่ และตนเกิด

บุญเอื้อจะเป็นแพทย์ที่ประชาชนรักในโรงพยาบาลที่มีเตียงไม่
เกินสามสิบเตียง หลังจากพ้นสภาพความเป็นแพทย์ฝึกหัดแล้ว

และที่โรงพยาบาลที่รับบุญเอื้อมาเป็นแพทย์ฝึกหัดนั้น มีหมอ
อนันต์เป็นหัวหน้าสัลยแพทย์ อาจจะเป็นเพราะหมออนันต์มีส่วนใน
การช่วยให้ได้มาเป็นแพทย์ฝึกหัดที่โรงพยาบาลนั้น หรืออาจจะเป็น
การบังเอิญก็ตาม แต่เมื่อบุญเอื้อเข้ามารับการฝึกหัดในฝ่ายสัลยกรรม
บุญเอื้อมีความตั้งใจเป็นที่สุด และค่อนข้างจะสนใจหนักไปทางสาขานี้
ถึงแม้หมออนันต์จะไม่ได้เป็นผู้อุปการะให้เรียนต่อ แต่ก็เป็นผู้อุปการะ
ให้ความรู้ความชำนาญที่หมอมิ ถ้าทอดทิ้งอย่างเต็มที่ในระยะนี้

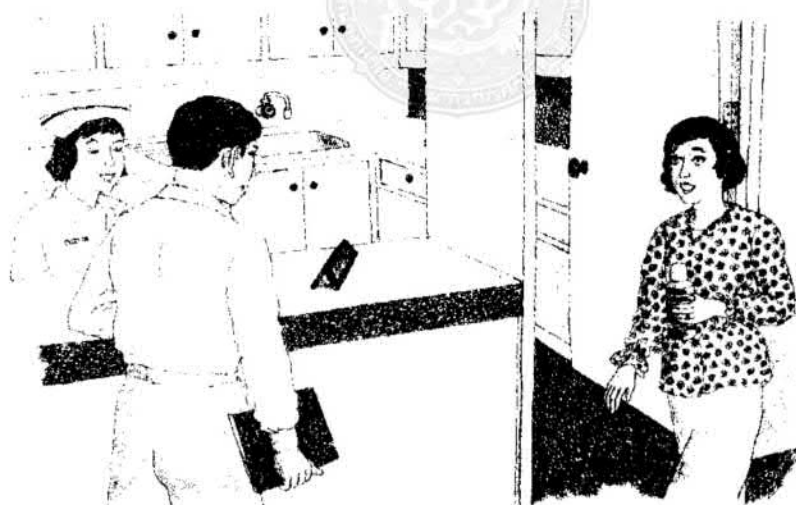
ที่โรงพยาบาลแห่งนั้น บุญเอื้อฟังจะมารับการฝึกหัดในสาขา
ศัลยกรรมที่ลึกลับลึกลับจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงประวัติของคนไข้ที่จะเข้ามา
อยู่ในความรับผิดชอบเสียก่อนจึงจะเข้าปฏิบัติหน้าที่ วันนั้น ในขณะที่

บุญอ้อกำลังสาละวนอยู่กับทะเบียนประวัติคนไข้ภายในตึกหนึ่งคนไข้หญิง
พอเงยหน้าขึ้น ก็เห็นหลังคนเดินเข้าไปทางห้องคนไข้พิเศษปีกขวาตึก
แวนหนึ่ง กลับคล้ายคลึงคลาคนรู้จัก บุญอ้อนึกอึ้งอยู่ครู่หนึ่งจึงหันไป
ถามพยาบาลประจำที่เดานี้เตอร์ว่า

“คนไข้ห้อง ๓๐๑ เป็นใครนะครี?”

“นางสุดใจ คงทนยิ่ง” พยาบาลตอบ “ป่วยมานานแล้วล่ะ”

บุญอ้อสะดุดใจขึ้นมาทันที คงทนยิ่งนี่ก็ถึง เรณู คงทนยิ่ง
บุคลิกที่เคยติดต่องាំងทางด้านจดหมาย ทางความช่วยเหลือเมื่อก่อนที่
บุญอ้อจะย้ายบ้านกลับภูมิลำเนา ก็ได้อาศัยเขาของไปฝากไว้เป็นเวลานาน
จนพอกลับมามีเงินได้ไปเอาคืน และบุญอ้อยังคงจดหมายไปเล่าความ

เป็นอยู่เมื่อไปอาศัยอยู่กับหลวงตา ตอนอยู่ชั้นมัธยมปลาย บางทีจดหมายฉบับนั้นอาจจะเป็นจดหมายฉบับเดียว ที่บุญเอื้อเขียนอย่างยืดยาว ต่อจากนั้นก็จำไม่ได้ว่า บุญเอื้อได้ติดต่อกับเรณูอีก นานนับปี การเรียนมันหนัก และไม่มีเวลาพอที่จะจดหมายถึงบุคคลนอกวงการมากนัก บุญเอื้อจึงลืมเรณูเสียสนิท

แต่แล้ว ผู้หญิงคนนั้นก็ถือกระติกน้ำร้อนออกมาที่เคาน์เตอร์เพื่อขอน้ำร้อนจากพยาบาลอีก “คุณเรณู” บุญเอื้อทัก

เธอมองบุญเอื้ออย่างตะลึงพรึงเพริด จากเสื้อสีขาวที่สวมอยู่ เธอจึงเดาออกว่าบุญเอื้อต้องเป็นนายแพทย์ที่นั่นแล้ว เธอยิ้มเมื่อมองอย่างประหลาดใจครู่หนึ่ง

“หมอบุญเอื้อ”

“ครับ ผมเอง...” บุญเอื้อตอบ เรณูสวยและเป็นผู้ใหญ่ขึ้นจนกระทั่งบุญเอื้อเกือบจำไม่ได้

“หมอมาประจำอยู่ที่นั่นหรือคะ” เธอถาม แสดงความดีใจจนเห็นได้ชัด “วันแรกเห็นคุณเดินผ่านไปแวบหนึ่งจึงตามพยาบาล ทราบว่าคุณแม่คุณป่วยอยู่ที่นั่น”

เธอยิ้มเศร้า ๆ “อาการไม่ใช่เนื้องอก หมอคงรู้ นานมาแล้วเราเป็นคนไข้ของหมออนันต์ที่คลินิก แต่นั่นแหละค่ะ ถึงจะเป็นคนไข้ประจำกันมานานแต่หมอพูดอะไรคุณแม่ก็ไม่ค่อยเชื่อนัก ครั้งสุดท้ายหมอแนะนำให้เข้าโรงพยาบาล ผ่าตัดแล้วก็พบว่า เป็นมะเร็งในปอด”

เธอถอนใจเหลือบสายตาขึ้นพบสายตาของหมอบุญเอื้อกำลังมองเธออยู่พอดี สายตาประสานกันแวบหนึ่งทำให้บุญเอื้อนึกถึงเมื่อเธอพาคุณแม่ไปที่ร้านหมออนันต์ในระหว่างกำลังไว้ทุกข์คุณแม่ ในสายตานั้นได้มีรอยแห่งความทุกข์ ความสิ้นหวังแฝงอยู่มากมายเหลือเกิน

มันเป็นสายตาที่ขอความเห็นใจ

“ดิฉันไม่กล้าบอกคุณแม่ดอกกะหม้อ กลัวจะใจเสีย เพราะคุณแม่ท่านเป็นคนใจเสาะ ถ้าหากรู้ว่าตนเป็นมะเร็งก็จะเลิยทรุดไปใหญ่ หมอบอกว่า อยู่ในระยะที่แก้ไขอะไรไม่ได้ นอกจากรอเวลาเท่านั้น”

บุญเอื้อนึกถึงหลวงตา เคยสอนตนว่า “อะไรที่หม้ออื่นเขายังไม่พบ เราก็น่าจะเริ่มค้นคว้าหา ไม่ใช่ไปทดลองไปพิสูจน์สิ่งที่เขาเห็น ว่าจริงแล้วนั้น ว่าจริงหรือไม่จริง คนเราไม่มีเวลาสำหรับที่จะไปทดสอบคนอื่น แต่มีเวลาสำหรับที่จะสานต่อคนอื่นต่อไป”

เมื่อวันที่บุญเอื้อไปลาหม้ออนันต์เมื่อวันสิ้นสุดการเป็นแพทย์-ฝึกหัด หม้ออนันต์ยังสอนว่า “หม้อกิดถูกแล้วที่จะไปอยู่ชนบท ที่นั่นคนยังขาดหม้อ เราจะมีโรงพยาบาลเมื่อไร เราก็มักได้ เราสร้างได้ภายในไม่กี่วัน แต่หม้อนี้สิ เราหายาก กว่าเราจะศึกษาจนออกเป็นหม้อได้นั้นกินเวลานานเหลือเกิน คนชนบทที่หม้อจะไปอยู่นั้นน่าสงสาร ทั้งที่เป็นพลเมืองของประเทศเดียวกันกับเรา ทั้งที่เป็นมนุษย์เหมือนเรา แต่ขาดโอกาสที่จะมีทุกอย่างเหมือนเรา ดังนั้นหากคนใดมีอะไรเหลือ ก็น่าจะหยิบยื่นให้คนที่ขาด อย่างคนที่นี่มีหม้อเหลือเฟือ ก็น่าจะมีหม้อส่งไปให้ท้องถิ่นที่ขาด ผมดีใจที่มีหม้อบางคนคิดถูกที่ยอมไปอยู่ในถิ่นกันดาร ไปหยิบยื่นสิ่งที่ตนมีให้แก่คนที่ขาด “หม้อบุญเอื้อ ผมดีใจผมขอบใจหม้อ” และหม้ออนันต์ยังย้ำอีกว่า “หากมีสิ่งใดที่ผมจะช่วยหม้อได้ก็ขอให้บอกมาผมพร้อมเสมอที่จะช่วย ที่จะให้คำปรึกษา หรือบางที หม้ออาจจะต้องการมือที่จะไปช่วยในกรณีที่เหลือกำลังหม้อคนเดียวจะทำได้ เราก็อาจจะช่วยหม้อได้ หม้อจำไว้เถิดว่าหม้อไม่ได้อยู่เฉยๆ เราพวกแพทย์ย่อมพร้อมที่จะช่วยเหลือกันเพื่อชีวิตอันมีค่าของคนอื่น โดยไม่จำกัดฐานะ ชาติ หรือศาสนา เราพร้อมที่จะช่วย

เพื่อนมนุษย์ ช่วยเพื่อช่วงชิงเอาชีวิตของเขาเหล่านั้นมาให้มีความสุข ยืนยาวต่อไป เท่าที่จะทำได้”

และเมื่อวันที่หมอบูญเอื้อไปลาเรณู เธอก็บอกบุญเอื้อว่า “ดิฉัน อิจฉาหมอที่จะได้ไปทำคุณประโยชน์ในท้องถิ่นที่หาคนไปยาก นับเป็น กุศลมหาศาล และคนอย่างดิฉันไม่มีโอกาสที่จะไป ขอเพียงแต่ฝาก กำลังใจไปช่วย ความทุกข์อะไรจะมากมายเท่าความเจ็บไข้ได้ป่วยเห็น จะไม่มีแล้ว ดิฉันได้เห็นคุณแม่ทนทุกข์ทรมาน ยังนึกเสียใจว่า ช่วย อะไรท่านไม่ได้มาก แม้จะรู้ว่าทุกคนเกิดมาแล้วก็ต้องตาย แต่เราก็ควรจะ ช่วย ให้ชีวิตยืนยาวต่อไป จริงไหมคะ ดิฉันจึงว่า หมออดิถูก ที่จะ ไปช่วยบุคคลที่ขาดหมอ บางทีคนที่ไม่ควรจะตายจะได้ไม่ตาย คนที่ ไม่ควรจะเจ็บป่วย จะได้ไม่เจ็บป่วย เมื่อมีคนไปคอยแนะนำ โรคที่จะต้องหนัก บางทีอาจจะทุเลาไปได้ในพริบตา”

เธอมองสบตาหมอบูญเอื้อเพียงนิดเดียว ยิ้มแล้วพูดต่อไปว่า “ถ้าหากดิฉันมีความรู้หรือเป็นพยาบาล ดิฉันก็คงจะตามหมอไป ไปช่วยกัน”

“ถึงคุณไม่ใช่พยาบาลก็ไปได้ ยังมีหลายสิ่งมากมายก่ายกอง ในที่ไกล ๆ อย่างนั้นที่เราไปช่วยพัฒนา” บุญเอื้อรู้สึกว่าคุณมีกำลังใจขึ้น

“กะ บางทีจะมีอย่างหมอว่าและดิฉันยังนึกไม่ถึงในขณะนี้ แต่หน้าที่ความรับผิดชอบต่อครอบครัวละดิฉันยังทิ้งไปไม่ได้ ยิ่งแม่ เสียยังมีภาระหนักขึ้น น้อง ๆ ยังเรียนไม่สำเร็จ เรื่องกิจการของครอบครัว ก็ยังไม่มีใครที่จะทำแทน ก่อนที่เราจะช่วยคนที่ไกลตัวออกไป คนที่ ใกล้ตัวก็เห็นจะต้องคำนึงถึงเอาไว้เสียก่อน ขึ้นนี้เพียงแค่ขอให้ดิฉันได้ มีส่วนในความปรารถนาดีต่องานของหมอ ปรารถนาดีต่อคนที่หมอ จะไปช่วย และบางทีก็ปรารถนาดีต่อคนที่จะไปช่วยหมอ ดิฉันขอถือ

โอกาสเป็นแต่เพียงผู้ให้กำลังใจหมอ ขอให้หมอเป็นขวัญใจของชาวบ้าน
แห่งนั้นต่อไป อัยารู้เหนื่อยหน่ายค่ะ”

คำพูดของเธอ บุญเอื้อยังจำได้ และคิดว่า คงจะจำฝังใจไปนาน
ไม่รู้ลืม

นางสุดใจเป็นคนไข้พิเศษ และมีหมอประจำที่คอยดูแล บุญเอื้อ
ไม่ได้รับผิดชอบนางสุดใจ นอกจากบางครั้งอาจจะได้ติดตามนายแพทย์
เจ้าของไข้เข้าไปในห้องคนป่วย เพื่อได้ศึกษาและรับรู้บางสิ่งบางอย่าง
เป็นกรณีพิเศษ แต่บุญเอื้อก็เป็นเสมือนญาติที่เข้าไปเยี่ยมเยียนอยู่ตลอดเวลา
และทำตนเป็นที่ปรึกษาปรับทุกข์ของเรณู ได้เห็นความเจ็บปวด
ของนางสุดใจเมื่อโรคภัยคลานเข้าเกาะกุมกระดูกสันหลัง และได้เห็น
ความเจ็บปวดทางใจของเรณูผู้เป็นลูก ที่รับผิดชอบในการดูแลแม่เสมอมา

จนกระทั่ง เป็นที่กล่าวขวัญและซุบซิบกันเป็น ‘อาหารปาก’
ของคนขามว้างว่า หมอบุญเอื้อกับคุณเรณูเจ้าของไข้ห้อง ๓๐๑ เป็น
เพื่อนเก่าที่คงจะมีอะไรต่อกันอยู่บ้าง แต่แวบเดียวเท่านั้นที่บุญเอื้อจะ
มองเรณูในฉับคนที่ต้องใจ แต่สุดเอื้อม สุดหวัง สำหรับบุญเอื้อที่ต้องการ
และมีเป้าหมายว่าจะต้องออกทำงานเป็นแพทย์ประจำในชนบทห่างไกล
และเรณูที่ผูกพันรับผิดชอบต่อครอบครัวและการค้าในกรุงเทพ ฯ

เธอและบุญเอื้อจึงไกลกันอย่างสุดเอื้อม สุดคิด แต่ความเป็น
เพื่อนก็ยังงมมีอยู่ ความเห็นอกเห็นใจก็มีเพิ่มขึ้น ความรู้คุณที่เรณูเคย
ช่วยเหลือก็ยังคงค้างอยู่ในหัวใจ

ในที่สุดคุณแม่ของเรณูก็จากไป โดยที่มีเรณูลูกสาวคนใหญ่ยืน
ร่ำให้อยู่ข้าง ๆ เคียง และมีบุญเอื้อยืนสงบนปลอบโยนอยู่ข้าง ๆ เรณู
ไม่มีหมอกคนใดที่จะช่วยนางสุดใจได้ ยังไม่มีหมอกคนใดเอาชนะโรค
มะเร็งได้ แม้แต่หมอมือหนึ่งอย่างหมออนันต์

ยาย

คนที่ตื้อกดีใจที่หมอบุญเอื้อจะได้มาอยู่ในโรงพยาบาลที่เป็นโรงพยาบาลชนบทอย่างนี้คือยาย ยายดีใจที่โรงพยาบาลของหมอบุญเอื้อหลานชายเป็นโรงพยาบาลเล็ก ๆ เพราะยายกลัวโรงพยาบาลใหญ่ ยายบอกว่าเวียนหัว และยังเห็นหมอมาก ๆ เดินไปเดินมานั้นยายกลัวพยาบาลยายก็กลัว คล้ายกับกลัวว่าจะให้เสื้อสีขาวที่หมอและพยาบาลสวมนั้นเปื้อนเพราะความสกปรกบ้านนอกของยาย

ยายดีใจว่ายายจะได้รักษาตัวให้เป็นล่ำเป็นสันเสียที่ ขาของยายขัดเดินไมใครจะได้มานาน นับตั้งแต่บุญเอื้อหลานยายอยู่ชั้นมัธยมต้น จนกระทั่งจบแพทย์ออกมาแล้วยังไปเป็นแพทย์ฝึกหัดอีก จนกระทั่งยายจำไม่ได้ว่ายายเฝ้ารอมากี่ปี

ดังนั้นพ่อบุญเอื้อก็มาเยี่ยมเยียน และดูเหมือนจะเป็นการเอายามาส่งให้อยู่ในความดูแลของหมอหลานชายไปด้วย พ่อยายเห็นโรงพยาบาลเป็นเพียงตึกหลังเดียว มีห้องไม่กี่ห้องนัก มีพยาบาลเพียงสามคน และดูเหมือนจะมีหมอเพียงคนเดียวและเป็นหลานชายของยายเสียด้วย ทำทางของอาการป่วยก็ดูจะค่อยยังชั่วมาครั้งหนึ่งแล้ว ยายเดินกะโหลกกะเผลกไปตามเตียงคนไข้ซึ่งยังว่างอยู่อย่างพอใจ ยังนึกว่า บางทียายอาจจะได้เป็นเจ้าของสักเตียงหนึ่งกระมังในฐานะของคนไข้

บ้านพักนายแพทย์อยู่หลังโรงพยาบาล เป็นอาคารชั้นเดียวไม่ใหญ่นัก แต่ก็ใหญ่โตสำหรับยาย ยายมีความรู้สึกว้าชีวิตของยายในบั้นปลายนี้ทำที่จะมีความสุขเสียแล้ว แม้จะไม่ได้นอนบนเตียงในโรงพยาบาล แต่ถ้าอยู่ที่บ้านใกล้กับหมอนอนเหมือนเมื่อยายกับหลานอยู่ด้วยกันในห้องแถวซอมซ่อ นั้น ก็คงจะมีความสุขเหลือหลาย

ยายชำเลืองมองดูหน้าแม่ของบุญเอื้อ นึกถึงเมื่อครั้งอยู่ด้วยกันสามคนในห้องแถวแคบ ๆ แล้วก็อยากจะให้ลูกสาวและหลานมาอยู่อย่างนั้นอีก แต่แล้วยายก็ถอนใจเอือม เพราะตอนนี้ บุญเหลือสามของลูกสาวก็กลับมาเสียแล้ว อย่างน้อย ยายก็ไม่มีสิทธิ์ที่จะดึงลูกสาวมาครอบครองเป็นของยายคนเดียวต่อไป

บุญเอื้อก็เหมือนกัน ยายเฝ้าแต่คิดว่า ไม่ช้าก็จะไปจากยาย จะไกลออกไปจนกระทั่งยายไม่มีสิทธิ์ในตัวหลานเหมือนลูกสาวของยาย แต่สิ่งที่จะยึดบุญเอื้อไว้ให้ใกล้ชิดกับยายได้ก็คือ ยายเป็นคนป่วย และหลานชายเป็นหมอที่จะทิ้งคนป่วยไม่ได้ ไม่ว่าบุญเอื้อจะมีลูกมีเมียหรือไม่ บุญเอื้อของยายเคยบอกยายว่า “หมอมีเวลาสี่สิบสี่ชั่วโมงเป็นของคนไข้” ดังนั้น “ยายสามารถจะยึดบุญเอื้อของยายไว้สี่สิบสี่ชั่วโมงขึ้นนะ” ยายคิด

เมื่อหมอบุญเอื้อมาถึงโรงพยาบาลนั้น มีพยาบาลหนึ่งคนและ
 ผู้ช่วยหนึ่งคนมาเตรียมสถานที่รอการเปิดโรงพยาบาลอยู่แล้ว พยาบาล
 คนนั้นชื่อ นางสาวอารี ส่วนผู้ช่วยพยาบาลชื่อ นางสาววิไล ทั้งจะ
 สำเร็จจากโรงเรียนมาในปีนั้น ดังนั้นโรงพยาบาลเล็ก ๆ แห่งนี้ก็มีแต่
 เพียงหมอใหม่ พยาบาลใหม่ ทั้งสามจะต้องเผชิญกับนานาไข้ด้วยตนเอง
 ตัดสินใจเอง และทำงานหนักพอควร บุญเอื้อเขียนจดหมายไปเล่าให้
 หมอนั่นฟังว่า “ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังนิยมใช้แพทย์แผนโบราณ
 รักษากันตามมีตามเกิด ทรงเจ้าเข้าผีไปตามเรื่องของคนที่ไม่มีความรู้
 และไม่มีทางเลือก แต่ทุกคนก็ตื่นเต้นในการที่ได้โรงพยาบาล ทุกคน
 คิดว่าตนมิได้รับการทอดทิ้งจากทางการ

แต่ในเรื่องการที่จะให้ชาวบ้านที่เคยแต่ห่างไกลหมอนั่น หัน
 มานิยมแพทย์สมัยใหม่อย่างหมอบุญเอื้อเห็นจะยาก ดังนั้นทุกคนเพียง
 แต่ทักทาย ด้วยอหยาศัยใจไมตรี แต่การที่จะยอมมอบตัวให้หมอรักษานั้น
 ก็ดูเหมือนจะเป็นอันดั่งรอง

คนไข้หลักก็ไข้ยาพอก เสกเป่า รดน้ำมันตรีรจนกระทั่งหาย
 ไปเอง แต่สภาพของขาจะคงเดิมเหมือนคนที่ได้รับการบำบัดโดยถูก
 วจีนนั้นยาก คนไข้ที่เป็นโรคมลาเรีย ก็มักจะถูกรดน้ำมันตรีปัดรังควาน
 หว่าผีหรือเจ้าเข้า จนอาการร่อแร่จะไปไม่ไหวแล้ว จึงหามาโรงพยาบาล
 ถ้าหากไม่สายเกินไปก็ยังพอมีหวังรอดตายกลับไป แต่ถ้าหากแย่เสียแล้ว
 อาการหนักจนไม่สามารถจะเยียวยาได้ ก็ตายไป

อาจารย์คงจะทราบแล้วว่า หมออย่างผมจะต้องเชี่ยวชาญทุกอย่าง
 เป็นหมอโรคหัวใจ โรคกระดูก หูคอจมูก ช้องท้อง ช้องอก และหมอสูติ
 ผมก็พอจะไม่หนักใจนัก หากคนไข้มาหาหมอเสียแต่เนิ่น ๆ แต่นี่แต่ละ
 รายมาหาผมเมื่ออาการเพียบแปร้เสียแล้ว

สิ่งที่ผมและคณะจะต้องทำก็คือ พยายามที่จะให้ชาวบ้านเข้าใจ การแพทย์สมัยใหม่ พยายามที่จะให้เขาเข้ามาปรึกษาเรา ใช้บริการของเราแทนที่จะไปเชื่อทางไสยศาสตร์หรือแพทย์แผนโบราณที่ล้าสมัย ถ้าหากผมได้ไปอยู่ในตำบลที่เครือข่ายของผมอยู่ก็คงจะช่วยให้มากโดยอาศัยปากคำโฆษณาของคนเหล่านั้น แต่นี่เราสามคนไม่มีญาติที่นั่นเลย เราต้องผูกมิตรกับชาวบ้านอย่างหนัก

ทุกวันที่มีตลาดนัดตอนเช้าตรู่ ผมจะออกวิ่ง 'จ็อกกิ้ง' ไปแวะซื้อของบ้าง ทักทายแม่ค้าแม่ขายบ้าง พอให้เขารู้ว่าผมเป็นหมอ มีความเอ็นดูเป็นกันเองกับคนเหล่านั้น ทักท้วงแนะนำไปบ้างตามสมควร เพื่อนำหลักสุขวิทยาบ้าง หลักโภชนาการบ้างเข้าไปช่วย คนที่นั่นยังกินอาหารไม่ถูกหลัก จึงมักเป็นโรคขาดอาหาร แต่เขาไม่ค่อยจะเชื่อ dokter รับอาจารย์ ครูที่พยาบาลของผมไปพักอยู่บอกว่า ชาวบ้านไม่ค่อยจะเชื่อเพราะคิดว่าผมเด็กเกินไป หน้าผมอ่อนจนทำให้เขาคิดกันว่าผมเป็นเพียงนักศึกษาหรืออะไรสักอย่าง

ผมคิดหาวิธีที่จะเข้าถึงชาวบ้านอยู่นาน ตอนนั้นผมคิดวิธีใหม่ คือร่วมมือกับหมอชาวบ้านที่นั่นเสียเลย ที่นี้มีหมอกระดูกที่เชี่ยวชาญอยู่รายหนึ่งเป็นพระภิกษุ คนจ๋าจนเหลือเกิน มีคนไข้มาจากต่างอำเภอและบางที่ก็มาจากในเมืองทั้งที่มีโรงพยาบาลใหญ่ ผมพยายามเข้าหา ดูว่าทำนรักษายังไง ก็มีการเข้าเฝือก แต่ใช้เฝือกไม้ ก็ดีไปอย่างที่ว่า ถูกกว่าเฝือกปูนที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้งเลย นี่เฝือกไม้ถอดแล้วใช้กับคนอื่นได้อีก ก่อนจะเข้าเฝือก ก็มีการดัดกระดูกให้เข้าที่ แม้จะเจ็บปวดอยู่มาหลายเนื่องจากไม่มียาชา แต่คนก็ศรัทธา

ผมดูแล้วก็เห็นว่าใช้ได้ เพราะเฝือกที่เขายาวพอสมควร แต่เมื่อสนิทมากขึ้น ผมก็แนะนำให้ท่านว่าในด้านการแพทย์แล้ว ถ้าเพียงแต่

กระตุกริ้วก็พอจะทำได้ แต่ถ้ากระตุกแตกละเอียดมาก จะเป็นอันตรายต่อคนไข้ หรือรายที่เป็นเด็ก กระตุกหักตรงไหนบ้างที่อันตรายมาก หรือรายที่มีแผลกว้างเลือดออกมาก เป็นต้น ถ้าหากเป็นอย่างนั้นอาจจะต้องผ่าตัดควรรีบส่งให้แพทย์ที่มีเครื่องมือพร้อมจะดีกว่า ท่านก็เชื่อผม ถ้าคนไข้ที่ท่านเห็นว่าจะมีการรักษาลंबาก ท่านก็จะแนะนำมาให้ผม เพราะคนไข้เชื่อท่าน บางรายผมจะทำให้ไม่ยอม ต้องให้พระพุทธรูปยอม

คนไข้ที่นั่ง เขาไม่กลัวการเสียโฉม เขาต้องการแต่เพียงหายเร็ว ๆ ขึ้นไปผ่าตัดตบแต่งอะไรเข้าเขาจะไม่ยอม เขากลัวว่าจะเสียเวลาทำมาหากิน

หมอแผนโบราณอื่น ๆ ก็เหมือนกัน ผมพยายามเข้าไปหาและคุยกันเรื่องยาบ้าง เรื่องอาการไข้บ้าง แล้วผมก็แนะนำให้เขาแก้ไขให้ถูกหลักยิ่งขึ้น ถิ่นับว่าพอใช้ได้ ไม่เช่นนั้นคล้ายกับว่า ผมไปแย่งอาชีพของเขา แทนที่จะมองหน้ากันติดก็จะตั้งป้อมกันเสียก่อนแล้ว ผมจึงพยายามที่จะเข้าหาคนเหล่านี้อย่างลูกหลานกับญาติผู้ใหญ่ และคนเหล่านี้เริ่มเข้าใจ ถ้ามีคนไข้รายใดที่ตนเองแคลงใจสงสัยมักจะส่งมาหาผมที่โรงพยาบาล คนไข้ไม่เชื่อผม แต่เชื่อหมอของเขา ดังนั้นผมก็ค่อย ๆ ซึมเข้าไปทีละน้อย โรงพยาบาลของผมเริ่มมีคนไข้มากขึ้น แต่ก็ยังไม่ไ้ดีมากเท่าที่ควร... ”

บุญเอื้อไม่คิดว่าจะได้รับจดหมายตอบจากหมออนันต์เพราะรู้อยู่ว่า หมอไม่มีเวลาเหลือเพื่อที่จะตอบจดหมายปรับทุกข์จากบุญเอื้อ แต่กระนั้นบุญเอื้อก็ยังได้รับจดหมายสั้นแสนสั้นจากหมออนันต์ว่า “ได้รับจดหมายหมอแล้ว หมอทำดีที่สุดแล้ว พยายามต่อไป ผมคิดว่าไม่ช้าโรงพยาบาลของคุณอาจจะได้รับการขยาย” เพียงข้อความสองบรรทัด บุญเอื้อก็เกิดกำลังใจ มุมานะที่จะทำดีต่อไป

ยายเป็นประชาสัมพันธ์ที่ดีอย่างหนึ่งของหมอบุญเอื้อ ยายมีความภูมิใจในหลานชายอย่างเหลือเกิน และยายมักจะคุย 'เก่ง' กับชาวบ้านใกล้ ๆ โรงพยาบาล เริ่มตั้งแต่แม่ค้าไปมาขายขนมปัง อาหาร บ้าง เช่น พืชผัก มักจะผ่านมามายาวเวลากลับจากตลาด หรือก่อนไปขายของเพื่อยายจะต้องการอะไรบ้าง เพราะใกล้เคียงโรงพยาบาลนั้นเป็นหมู่บ้านที่ค่อนข้างจะหนาแน่นกว่าตรงที่อื่น ยายก็มักจะฟังเพื่องถึงความเก่งกาจของหมอบุญเอื้อ ตั้งแต่ยายเดินไม้ใคร่ได้จนเดินได้คล่อง หลานของยายหล่อมักนึกคิดกันกรอ ยายก็พอใจ พวกสาว ๆ ที่ใกล้เคียงก็มักจะพากันมาประจบยาย พวกคนแก่ก็เป็นเพื่อนของยาย

แต่ไม่ใช่ยายเป็นประชาสัมพันธ์ให้โรงพยาบาล และหมอย่างเดียว ยายยังลอบมองคนใกล้เคียงที่จะเป็นคู่ใจของหมออีกด้วย ยายมองหาลูกสะใภ้ที่ฐานะดี รูปร่างหน้าตาดีไว้ให้หมอ แต่ยายก็ไม่ลืมที่จะมองพยาบาลอารี ผู้ช่วยพยาบาล และครูวิมลที่พยาบาลอารีพักอยู่ด้วย ยายมักจะขึ้นตาซึ้งอยู่ในใจว่า คนใดจะเหมาะสมกับหมอของยาย

ครั้งหนึ่งยายก็คิดว่า เรณู คงทนยิ่ง ที่อยู่กรุงเทพฯ นั้นน่าจะคู่ควรกับหลานชายของยาย เพราะแม่ของบุญเอื้อบอกว่าบ้านของเธอใหญ่โต อรรถาศัยใจคอก็ดี แต่พอนานไปยายยาก็ไม่ได้ข่าวคราวหรือไม่มีใครพูดถึงเธอ ยายก็เลยลืมไป

เมื่อได้ข่าวว่าจะมีการส่งบุคลากรมาอีก ยายก็เริ่มคิดต่อไปว่า บุคลากรคนนี้จะจะเป็นสาวอย่างที่คนอื่นเป็น และฝันหวานว่าจะมีหลานสะใภ้มาให้เลือกอีกหนึ่งคนกระมัง

เมื่อมีคนนิยมการรักษาพยาบาลมากขึ้น หมอก็ทำงานหนักขึ้น เวลาที่จะเป็นของคนที่ใช่ที่เป็นยายคนเดียวก็เลยต้องแบ่งไปให้คนอื่น และเข้าทำนอง 'ใกล้เกลือกินด่าง' หมอก็มักจะไม่ค่อยได้สังเกตอาการ

ของยายเหมือนเคย ยายเคียบ่นจระไนอาการของตนให้หลานฟังก็เลยไม่มีโอกาส เคยนั่งกินข้าวด้วยกันก็เลยต้องกินคนเดียว ยายเริ่มรู้สึกว่ามีหลานเป็นหมอนี่ไม่ดีเสมอไปเสียแล้ว ถ้าหากยายมีสะใภ้เป็นหมอนี้อีกคนก็คงจะดีเพราะจะได้แบ่งเบางานของหมอลงไปได้บ้าง ยายก็เลยนั่งภาวนาขอให้โรงพยาบาลนี้ขยายออกไป มีตึกมากขึ้นมีเตียงคนไข้มากขึ้น และมีหมอมากขึ้น หากเป็นหมอผู้ชาย ยายก็จับคู่ให้กับคุณอารี หากเป็นหมอผู้หญิง ยายคิดว่าน่าจะเหมาะกับหมอบุญเอื้อของยาย

แต่ หมอที่จะมาก็ยังไม่มา... “ไม่มีหมอมาดอกหรือบุญเอื้อ” ยายถาม “แกก็ทำงานแฮะนี่นะ”

“ไม่แ่ดอกยาย เราก็อุทิศตัวแล้วว่าต้องทำให้มากที่สุด ช่วยคนให้มากที่สุด ให้สาสมกับเวลาและกำลังแรงที่ทุ่มเทเรี่ยมา” บุญเอื้อตอบอย่างอารมณ์เย็น

ยายส่ายหน้า แล้วก็นึกต่อไปว่า ยายไม่ได้ปรนนิบัติบุญเอื้อเท่าที่ควร บางวันบุญเอื้อก็ต้องออกไปหมู่บ้านไกล ๆ เพราะมีคนไข้หนักที่มาโรงพยาบาลไม่ได้ กลับมาก็เหนื่อยหอบ ไม่มีใครที่จะหาข้าวปลาอาหาร ประคับประคองเอาใจ ยายเองพยายามจะทำแต่ยายก็ทำไม่ไหว ยายคิดว่า หากลูกชาวบ้านเอาไว้ละดี

สิ่งที่ยายประกาศสัมพันธ์ก็คือ หมอเหนื่อย หมอทำงานหนัก ตั้งใจทำงานจริง หมอจะนั่งดูตำราจนดึกดื่น ห่วงคนไข้ บางทีต้องไปดูคนไข้ที่รับไว้ในโรงพยาบาล คนไข้ของหมอหายไข้ก็นับไป รักหมอทุกคน ไม่ซ้ำหมอจะใหญ่โตต่อไปกว่านี้ แล้วแต่ยายจะพูด เข้าเรื่องเกี่ยวกับการรักษาพยาบาลบ้างไม่เข้าบ้าง ตามประกาศนถ่ อายุเจ็ดสิบปีแล้ว แต่ผลความชื่นชมของยายอย่างจริงใจนั้น ทำให้หมอบุญเอื้อติดอยู่ริมฝีปากของคนทั้งอำเภอเหมือนเป็นคาราจอแก้วคนหนึ่งเหมือนกัน

ชาวบ้านมีความเป็นอยู่อย่างไร ดูเหมือนยายจะรู้หมด เพราะชาวบ้านพวกนั้นพูดภาษาเดียวกับยาย คือพูดเรื่องของชาวบ้านกันรู้เรื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทำมาหากิน เรื่องเจ็บไข้ได้ป่วย เรื่องของวัดวาอาราม ยายพูดกับเขาได้หมด จนกระทั่งเรื่องทรงเจ้า ทรงผี ยายก็สนใจไปกับเขาด้วย แล้วก็มาเล่าให้หมอฟัง ว่าที่ไหนเขารักษากันอย่างไร มีหมอคนที่ไหนดี

“คนกรุงเทพ ฯ ยังมากันเลย” วันหนึ่งยายบอกหมอบุญเอื้อ
“หมอฉันนะเก่งมากทีเดียวนะ ดูยังงี้ยังกับตาเห็น”

หมอได้แต่หัวเราะเมื่อยายเล่า “แล้วยายไปคุอะไรมาบ้างล่ะ”

“ยายก็ไปคุว่าเมื่อไรหมอมจะมีเมียเป็นฝั่งเป็นฝาสักทีนะซี” ยาย
ยิ้มอย่างภาคภูมิใจ “อายุก็ปาเข้าไปตั้งยี่สิบห้ายี่สิบหกแล้ว”

“แล้วหมอยังไงล่ะยาย” หมอบุญเอื้อถาม

“เขาว่าเนื้อคู่กำลังจะมาถึงล่ะซี มีอาชีพเดียวกันเสียด้วย” ยาย
บอกอย่างภาคภูมิใจ “แม่นยังกะตาเห็น”

“ยังไม่ทันจะมาทำไมยายว่าแม่น” เขากระซ่ายต่อไป

“ก็หมอที่จะมานะซี ยายว่าต้องเป็นหมอผู้หญิง” ยายเดาต่อไป
“ที่จริงมันต้องส่งหมอมานะอีกเพราะงานชักมากขึ้นแล้ว”

แล้วบุญเอื้อก็ไม่สนใจอีก มิใช่ยายจะพรวดพราดถึงหลานสะใภ้ใน
อนาคตว่าอย่างไร ดูเหมือนจะมีคำว่า สวยและฐานะดี อะไรทำนองนั้น
สิ่งที่ยายพูดก็ดูจะเก็บ ‘เข้าปาก’ หมอคูมา หมอบุญเอื้อยังขบขันว่า
“ก็ดีเหมือนกัน หมอยาต้องอาศัยหมอดูหาคุให้”

และเพราะหมอดูนี้เอง การที่ยายมุ่งหมายมองชาวบ้านฐานะดี ๆ
เหมาะกับหมอ หรือมองคุณอาріพยาบาล หรือครูวิมล ก็ค่อย ๆ จาง
หายไปจากความคิดของยาย

ทุกวัน ถ้าหมอบุญเอื้อมีโอกาสนั่งอ่านหนังสือเงียบ ๆ หรือนั่งรับประทานอาหารที่บ้าน ยายก็มักจะมีเรื่องชาวบ้านคนนั้นว่า อย่างนั้น คนนี้ว่าอย่างนี้มาเล่าให้บุญเอื้อฟัง เรื่องที่เล่านั้นมีทั้งน่าสนใจ และไม่น่าสนใจ บางครั้งหมอก็นั่งเงียบ ๆ เฉย ๆ โดยยายก็ไม่รู้ว่า หมอฟังหรือไม่

แต่หมอได้ความคิดมาอย่างหนึ่งว่า อย่างไรก็ตาม หากหมอจะอบรมชาวบ้าน ชาวบ้านก็จะไม่เชื่อถือหรือคล้อยตามนัก และบางทีอาจจะไม่เข้าใจเสียด้วย ดังนั้นจะรณรงค์เกี่ยวกับการสาธารณสุขขั้นมูลฐานก็ต้องอาศัยคนอย่างยาย

ถ้าหากหมอจะพูดเรื่องโภชนาการกินอาหารอย่างไรจึงจะถูก ลักษณะ กินอาหารอย่างไรจึงเป็นโรคขาดอาหาร หมอจะพูดให้ยายฟัง แล้วชี้ให้ยายเห็นคนรอบข้างยายว่า เด็กคนนั้นขาดอาหาร เห็นไหม พุงโรกันปอด ต้องกินอาหารอย่างนั้นอย่างนี้จึงถูกหลัก เด็กที่ขาดธาตุอาหารมักจะโง่ สติปัญญาต่ำ ถ้าอยาก让孩子ฉลาดอย่างหมอบุญเอื้อละก็ต้องกินอาหารประเภทนั้น มีเนื้อสัตว์ มีผัก มีผลไม้ มีแป้ง มีอะไรต่อมีอะไร ยายก็จำไปคุย แล้วก็ยกตัวอย่างว่า ลูกสาวยายระว่างนี้เรื่องเลี้ยงลูกให้ถูกหลักโภชนาการ บุญเอื้อจึงฉลาดเรียนหนังสือดี มาตั้งแต่เด็ก ได้ทุนเรียนโดยไม่ต้องเสียเงินเสียทองมาก และสำคัญไปกว่า นอกจากเรื่องอาหาร ยายยังสอนให้เป็นคนมีคุณธรรม จึงมีความเจริญในชีวิต สิ่งใดที่พระบอว่าเป็นมงคลยายก็สอนให้หลานยายปฏิบัติ เห็นไหมว่าหลานยายเจริญก้าวหน้าในชีวิตมากมาย

ได้ผล แม่ลูกอ่อนเหล่านั้นเริ่มทำตามคำของยาย มีการมาปรึกษา ยาย ที่ยายตอบได้ ยายก็ตอบ ที่ตอบไม่ได้ ยายก็มาถามหมอ เป็นการเผยแพร่วิธีการเลี้ยงดูลูกที่ถูกไปในตัว

ชาวบ้านบางคนไม่มีน้ำมันพองจึงเลี้ยงลูกด้วยนมข้นกระป๋อง บุญเอื้อก็บอกยายว่า “ไม่ดี” เพราะนมข้นกระป๋องนั้นไม่มีธาตุอาหารครบถ้วนตามที่เด็กต้องการ ให้เด็กกินนมแม่ดีที่สุด และควรจะมาหาหมอเพื่อแนะนำวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง ยายก็ไปโฆษณาไม่ทันวันก็ได้ผล

เรื่องการให้เด็กมาฉีดวัคซีนคุ้มกันโรคก็เหมือนกัน พุดยาก็เห็นเสียเหลือเกิน ต้องให้ยายกับครูวิลเป็นประชาสัมพันธ์ นับว่าได้ผลหมอก็คิดว่า อย่างน้อยก็จะได้เด็กรุ่นใหม่ที่แข็งแรง โดยได้รับการฉีดวัคซีนคุ้มกันโรคคอตีบ ไอกรน บาดทะยัก โปลิโอ หัด ตามเวลา

คนเก่า ๆ แก่ ๆ ที่นั่นค่อนข้างจะเลื่อมใสศรัทธายาย เพราะยายรู้มากเห็นมากเนื่องจากไปอยู่ที่กรุงเทพฯ ๔ หลายปี และบุญเอื้อเองก็ฟังรู้ว่ายายเป็นคนคุยเก่ง และมีกลเม็ดในการคุยให้คนเชื่ออยู่ไม่น้อย ดังนั้นเมื่อใครคุยกับยาย ๆ ก็ค่อย ๆ สอดความคิดเข้าไปให้ทีละน้อย ไม่ช้าก็คล้อยตามกันไปเอง อีกประการคนไทยชอบเอาอย่างกัน ดังนั้นถ้ามีตัวอย่างให้ เขาก็จะทำตาม หมอเป็นตัวอย่างในเรื่องการที่พ่อแม่อบรมเลี้ยงดู การกินการอยู่ ความฉลาดเฉลียว และควมมีคุณธรรม ยายก็พรรณนาไปที่ละเล็กละน้อย ความจริงยายไม่ได้เจตนาจะช่วยประชาสัมพันธ์ให้ แต่ยายพูดไปคุยไปเพราะความรักและความภูมิใจในหลาน และเมื่อหลานสอดใส่อะไรให้ยาย ยายก็ไปสาธยายต่อ โดยไม่รู้ตัวว่ามันได้เกิดเป็นผลดีขึ้นแก่นโยบายของหมอบุญเอื้อ

เรื่องการวางแผนครอบครัวก็เหมือนกัน ชาวบ้านมีลูกกันครอบครัวละหลายคน เมื่อสมาคมวางแผนครอบครัวไปถึง หมอก็ใช้วิธีคุยกับยายว่า “จริงนะนี่ ถ้าพ่อมีลูกหลายคนผมก็คงจะไม่ได้เล่าเรียนจนเป็นหมอนะยายนะ และถ้าพ่อมีพี่น้องมากก็คงจะไม่มีนาที่จะแบ่งกันทำแล้วพอกินเลี้ยงกันได้ คิดดูสิยาย สมมุติว่าป้ามีนาสักร้อยไร่ มีลูกสิบคน

แบ่งให้ลูกคนละเท่า ๆ กัน ก็ได้แค่คนละสิบไร่ ทำนาพอเลี้ยงครอบครัวกันเมื่อไรละ นี่ดีแต่ปู่มีลูกเพียงสามคนเท่านั้นนะ จึงแบ่งนากันไปได้คนละตั้งสามสิบกว่าไร่ จึงทำนาพอส่งให้ผมได้เล่าเรียน ไม่งั้นป่านนี้ผมจะไปอยู่ที่ไหนก็ไม่รู้ รับจ้างเขาตามโรงงานกระมัง คงไม่ได้เป็นหมอดอกถนนะครับ”

ยายคงจะใคร่ครวญ อยู่หลายคืนกระมัง จึงเกิดเห็นจริง ทั้งที่เมื่อแรกยายคิดว่าค่านหมอลานชาวยว่า “ถ้าหากปู่มีลูกหลายคนก็คงจะช่วยกันหาเงินมาเป็นค่ารักษาปู่ ไม่ต้องจำนำจำนองข้าวของไร่นาแล้วเดือดร้อนถึงพ่อบุญเหลือของยายต้องไปทำงานตะวันออกกลางเพื่อหาเงินมาได้ถอนทีนา อีกประการ ถ้าหากปู่มีลูกมาก ๆ ปู่ก็ไม่ต้องไปจ้างคนมาช่วยทำนา”

แต่มันก็อีกนั่นแหละ ลูก ๆ ก็ต้องเรียน ต้องกิน ต้องใช้จ่าย ต่อให้ลูกดีทุกคนก็ยังไม่พอใช้อยู่ดี ถ้าจะเลี้ยงลูกให้ได้ดีทุกคน ยายคิด..คิด..แล้วยายก็จำสิ่งที่หมอพุดไปโฆษณาเรื่องลูกน้อยดีกว่าลูกมากมีหมอ และครอบครัวแม่คือลูกสาวของยายเป็นตัวอย่าง ได้ผลดีกว่าที่จะไปติดป้ายหรือประกาศโฆษณา หรือทางโรงเรียนพุดไปกับผู้ปกครองนักเรียนเสียอีก ไม่ช้า ความคิดเห็นที่หมอสอดแทรกให้ยายก็ออกจากปากคนแก่สู่คนแก่ ออกจากปากคนวัยทำงานไปสู่ลูกสู่เมียทางบ้าน คนก็เริ่มมาหาหมอทำหมันบ้าง ขอยากินคุมกำเนิดบ้าง

ดังนั้นงานของหมอบุญเอื้อจึงนับว่าสนุกและไปได้ดีอย่างดี หมอบุญเอื้อจึงกลายเป็นที่รักของคนในชุมชนแห่งนั้นไป พวกคนแก่ก็ถือเสมือนว่าหมอเป็นลูกหลาน เหมือนตนเป็นปู่ตายาย ดังนั้นเมื่อมีโรคภัยไข้เจ็บหรือแม้แต่ปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนก็มักจะมาหาหมอบุญเอื้อ และก็เป็นธรรมดาอยู่เองเมื่อคนพวกนี้เป็นมิตรกับหมอ การสาธารณสุขและสุขภาพของชุมชนแห่งนั้นก็ดีขึ้นอย่างผิดตา

หมอบุญเอื้อยังระลึกอยู่เสมอว่า การที่หมอเป็นที่รู้จักและยอมรับ
 ของชาวบ้านอย่างรวดเร็วนี้ก็เพราะยายมีส่วนอยู่ด้วยคนหนึ่ง คนแก่
 ไม่ใช่จะไร้ประโยชน์เสียเสมอไป แม้จะในด้านการแพทย์สมัยใหม่ที่
 ยายเหลือที่จะเข้าใจ ยายมีประสบการณ์ ยายมีวิธีการที่บางทีคนอื่นอย่าง
 หมอบุญเอื้อไม่เคยเข้าใจ ถ้าสามารถให้คนแก่ช่วยเหลือในสิ่งที่ทำได้
 ย่อมจะได้ผล เพราะวิธีการหนึ่งที่คนหนุ่มคนสาวละเลยไป หมอบุญเอื้อ
 ไม่เคยคิดว่าตนจะเอาชนะใจชาวบ้านได้ด้วยเวลารวดเร็ว การทำคุณงาม
 ความดีของหมอจะต้องใช้เวลานาน แต่เมื่อยายมา ทุกอย่างรวดเร็ว
 เกินความคาดหมาย หมอกลายเป็นขวัญใจชาวบ้านไปโดยไม่ทันรู้ตัว

นายแพทย์ดีเด่น

หมอบุญเอื้อได้รับรางวัลเกียรติคุณนายแพทย์ดีเด่นประจำปี และเมื่อนักข่าวหนังสือพิมพ์ต้องการทราบชีวประวัติของหมอบุญเอื้อ และงานที่ทำในชนบทที่ทำให้ได้รับรางวัลเกียรติคุณนี้

หมอได้เล่าให้นักข่าวฟังตั้งแต่ต้นโดยไม่มีตอนใดของชีวิตที่จะต้องปิดบัง และย้ำว่า “ผมจน แต่ผมโชคดีที่มีผู้เมตตาอุปการะช่วยเหลือตลอดมา พ่อทำนาบ้าง ไปทำงานต่างประเทศบ้าง ก็ช่วยผมให้ได้เล่าเรียนตลอดมา ผมได้หมอนั่นดื่มน้ำช่วยเหลือให้ค่าใช้จ่ายพิเศษ ช่วยรักษาแม่ ยามแม่ป่วยไข้ ให้เครื่องนุ่งห่มให้เหมาะสมกับผม สิ่งที่ผมทำให้แก่ท่านนั้นไม่เรียกคอกกรับว่า ตอบแทนบุญคุณ ผมทำความสะอาดร้านท่านเมื่อมีเวลา ผมเช็ดรถให้แก่ท่านเมื่อผมว่าง

ผมช่วยจ่ายยา... และเพราะผมต้องอยู่หน้าร้านหมอผมจึงต้องแต่งตัวสะอาดสะอ้าน อาจารย์หมอนันต์ ท่านพร้อมที่จะช่วยผม แต่ผมก็ไม่อยากจะรบกวนท่านมากเกินไปนักในเมื่อเราพอจะช่วยตนเองได้

เมื่อพ่อกลับมา ผมได้วัด ได้หลวงตาช่วยให้ที่พักอาศัยตลอดจนสั่งสอนผม อบรมผมให้มีคุณธรรม ผมเรียนเก่งก็เพราะหลวงตาอบรมสั่งสอนให้และในที่สุดผมก็ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัย นอกจากพ่อแม่ ยาย ครูบาอาจารย์ หลวงตา มหาวิทยาลัย ที่มีพระคุณยิ่งใหญ่ในชีวิตผม ผมก็มีอาจารย์หมอนันต์นี้อีกท่าน และบางที อาจจะมีคุณเรณูอีกคนที่ช่วยให้กำลังใจแก่ผม...”

นักข่าวถามว่า “เพราะเหตุใดหมอจึงเลือกไปประจำอยู่ที่ชนบทห่างไกลกันดารอย่างนั้น”

หมอบุญเอื้อตอบอย่างภาคภูมิใจว่า “เพราะที่ห่างไกลเช่นนั้นขาดหมอแผนปัจจุบันที่จะช่วยเหลือเยียวยา เขาขาดไปทุกสิ่งครบที่นั่นขาดคนมีความรู้ ขาดยา ผมคิดว่าผมยังโชคดีที่เกิดมาแล้วยังต่อสู้จนได้เป็นหมอขึ้นมาได้ ผมไม่ขาดไปเสียทุกสิ่งซะইหมดครับ สิ่งที่ผมคิดก็คือ สิ่งใดที่ผมพอมีจะเจือจางแผ่อแผ่คนที่ขาดได้ผมก็จะทำที่อื่นอาจจะมีหมออื่นที่สนใจจะไปช่วยเหลือ แต่ที่นี่ ไม่มี ผมจึงสมัครไปเป็นหมอที่นั่น มีหมอกคนเดียว มีเตียงคนไข้ไม่กี่เตียง ก็ยังดีกว่าไม่มีอะไรเสียเลย ครัวมีหมอกือผมคนเดียว ยังดีกว่าไม่มีเสียเลย คุณคงรู้ว่า คนที่มีความทุกข์สาหัสคือคนที่ เป็นโรคภัยไข้เจ็บ ช่วยตนเองไม่ได้ ทำมาหากินไม่ได้ ชุมชนอยู่กับความไม่สบายทั้งกายและใจ คนข้างเคียงก็พลอยเดือดร้อน บางโรคก็ยังแพร่เชื้อไปอีกด้วย...”

“คนที่นี่ไม่มีความรู้ในเรื่องการรักษาสุขภาพ คนที่นั่นน่าจะเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพเป็นกำลังของประเทศได้ แต่ในเมื่อขาดหมอ

ขาดคนมีความรู้ที่จะไปช่วยพัฒนาสุขภาพให้มีคุณภาพเข้มแข็งได้ ก็
จะกลับทำให้เราต้องสูญเสียพลังงานของชาติไป ถ้าหากคนพวกนั้น
แข็งแรง บางคนอาจจะป็นชาวนาที่เป็นกระดูกสันหลังสำคัญของชาติ
บางคนอาจจะป็นชาวไร่ที่ผลิตพืชผลออกสู่ตลาด ใครจะรู้ บางคนอาจ
จะป็นนายช่างที่ยิ่งใหญ่ และเด็กบางคนที่ได้รับอาหารที่สมบูรณ์ถูกต้อง
อาจจะป็นกำลังสำคัญของชาติ อาจจะป็นนายแพทย์อย่างผม ถ้าหาก
เราไม่มีใครไปช่วย เราก็อาจจะสูญเสียกำลังคนเหล่านั้นไป”

หมอลอนใจแล้วพูดต่อไปว่า “ไม่ใช่ว่าที่นั่นจะไม่มีควมสมบูรณ์
แต่ควมไม่รู้ทำให้เขาขาดอาหาร โรคขาดอาหาร คุณนักข่าวทั้งหลาย
คงจะทราบว่ามีสภาพอย่างไร พุงโร ก้นปอด ตาบอด สมองเสื่อม
ไม่ใช่ว่ากินไม่อิ่มครับ กินอิ่ม แต่ไม่ถูกหลักโภชนาการ อย่างนี้เป็นต้น
เรียกว่า การสาธารณสุขขั้นมูลฐานเรายังไปไม่ถึง หรือถึงไปถึงแล้ว
ก็ยังไม่เป็นที่เผยแพร่ ผมเสียดายประชากรเหล่านั้น ผมเสียดายว่า เพราะ
ควมรู้เท่าไม่ถึงการณ์ เขาจึงกลายป็นคนพิการอย่างนั้น หรือบางทีก็ตาย
ไปโดยไม่ควรจะตาย อย่างโรคพยาธิใบไม้ เป็นต้น”

หมอบุญเอื้อลอนใจอีกครั้งหนึ่งเมื่อนึกถึงควมสูญเสียของชาติ
“โดยมนุษยธรรม คนเหล่านั้นควรจะมีสติที่จะมีเหลือเฟืออย่างพวก
คุณพวกผม มีโรงพยาบาล มีหมอ มีโรงเรียน มีสิ่งอำนวยความสะดวก
เหมือนคนในกรุง เขาเลือกที่เกิดไม่ได้ แต่เมื่อเขาไปเกิดในถิ่นยากแค้น
กันดารไปทุกสิ่งอย่างนั้น เราก็ควรจะไปช่วยเท่าที่เราจะช่วยเหลือได้ นี่แหละ
ครับ ผมจึงไปที่นั่น”

“การที่หมอสามารถดำเนินไปจนบรรลุอุดมการณ์ของหมอนั้น
หมออาศัยอะไรเป็นเครื่องกระตุ้น ให้หมอฟันฝ่าไปได้ตามที่หมอดัง

เป้าหมายเอาไว้” ผู้สื่อข่าวถาม

“ผมขอพูดโดยสรุปย่อ ๆ นะครับ คนเราทุกคนจะต้องมีเป้าหมายของตนเอาไว้ก่อนว่าจะต้องการอะไร เรียกว่ามีเจตนาและเจตนา นั้นต้องแรงพอ ไม่ใช่วันนี้ก็ค้อย่างพรุ่งนี้ก็ค้อย่าง เมื่อมีเจตนาแล้วจะต้องปฏิบัติ ทั้งทางกาย ใจ และคำมั่นสัญญา เรียกว่าทั้งกายกรรม มโนกรรม และวจีกรรม แล้วก็ต้องให้เวลานานพอ ทุกคนก็จะสมความปรารถนา”

หมอบุญเอื้อพูดต่อไปว่า “คุณเชื่อไหมว่า คนเราประสงค์จะเดินไม่ได้ เราก็คงต้องไม่เดินเลย เรียกว่าทางกายกรรมนั้น ไม่ต้องการที่จะยืดขาออกเดิน ทางมโนกรรมนั้นก็ตั้งใจแน่วแน่ว่าจะไม่ยอมแพ้ คือไม่เดินแน่นอน ทางวจีกรรมก็คือ เปล่งคำมั่นสัญญากับใครก็ได้ หรือกับตนเองว่าจะไม่ยอมเดิน พอถึงระยะหนึ่ง เราจะเป็นเหน็บชา แล้วก็เดินไม่ได้ เมื่อให้เวลานานพอ”

“เรียกว่า เป็นโรคเหน็บชาหรือครับ” นักข่าวถาม

“ครับ ขาลับไปเลย ไม่ต้องเดินกันสำเร็จสมความปรารถนา ผมสรุปว่า เมื่อเจตนาแรงพอ ปฏิบัติพอ เวลาพอ ก็ย่อมจะสำเร็จตามเป้าหมายทุกอย่าง คุณจะเป็นเศรษฐีก็ได้ ต้องหมั่นเก็บหอมรอบริบ ใช้น้อย ค่อย ๆ สะสมไม่ช้าคุณก็จะเป็นเศรษฐีสมความตั้งใจของคุณ”

เมื่อนักข่าวไม่ถามต่อ หมอบุญเอื้อก็พูดต่อไปว่า “แต่อย่างไรก็ตาม คุณจะต้องเป็นคนมีคุณธรรม คุณธรรมเท่านั้นที่จะช่วยให้คุณดำเนินไปจนถึงเป้าหมายได้ ผมขี้ดื้อคำสั่งสอนของยายผมตลอดมาว่า จะต้องเป็นคนมีคุณธรรมจึงจะพบกับความมงคล ท่านสอนให้ผมคบแต่คนที่มีคุณธรรม ท่านสอนให้ผมเป็นคนมีเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เอาชนะความชั่วด้วยความดี ท่านสอนให้ผมเป็นคนมีความกตัญญูรู้คุณ อย่างนี้

เป็นต้น ท่านว่า ท่านเป็นอย่างที่ท่านสอนแล้วผมจะพบความเป็นมงคล
แก่ตัวของผมเอง และผมก็ว่าผมพบแล้วอย่างวันนี้ผมได้รับความยกย่อง
ว่า ผมเป็นนายแพทย์ดีเด่น ใจละครับ”

ผู้เขียนชีวประวัติหมอบุญเอื้อเล่มนี้หวังเป็นอย่างยิ่งว่า ประวัติ
ชีวิตและอุดมการณ์ตลอดจนคติข้อคิดของหมอบุญเอื้อ จะเป็นตัวอย่าง
หนึ่งแก่เยาวชนของเราต่อไป

**คณะกรรมการจัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม
และหนังสืออุเทศเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาและจริยธรรม ระดับ
ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา**

นายประโมทย์ ไชยกิจ

พระเทพโสภณ (กมล โกวิท)

พระโสภณคณาภรณ์ (ระแบบ จิตญาโณ)

นางแม่นมาส ขวลิต

นายสุชีพ ปุญญานุภาพ

นายจำรัส ดวงธิดา

นางสุนน อมรวิวัฒน์

นายเย็นใจ เลหาวิช

นายสมพร เทพสิทธา

นางมาลีณี ฝโลประการ

นายสุระ ดามาพงษ์

นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง

นางสาวปราณี สิ้นธุ์สะอาด

นางสาวอุ้มบุญ สิงห์อัศวิน

ประธานกรรมการ

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการที่ปรึกษา

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการ

กรรมการและเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้เรียบเรียง

นางสลวย ไรจนสโรช

ผู้ตรวจ

นางแม่นมาส ขวลิต

ปกและภาพประกอบ

นายสมเจตน์ กาพิสัย

คณะบรรณาธิการ

นางแม่นมาส ขวลิต

นางมาลีณี ฝโลประการ

นายสุระ ดามาพงษ์

นางสาวพรรณงาม แยมบุญเรือง

นางสาวปราณี สิ้นธุ์สะอาด

นางสาวอุ้มบุญ สิงห์อัศวิน

เลขที่ **กวี๖๕๗**

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว

นายกำธร สติรกุล ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา

๓๖๖ : ๒๗ - ๒๘ (๒)